

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

YAŞLILIK, YERİNDE YAŞLANMA VE KONUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hande EYÜBOĞLU

TEMMUZ 2021
TRABZON

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI

YAŞLILIK, YERİNDE YAŞLANMA VE KONUT

Hande EYÜBOĞLU

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“YÜKSEK İÇ MİMAR”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 08 / 06 / 2021
Tezin Savunma Tarihi : 05 / 07 / 2021**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tülay ZORLU

Trabzon 2021

ÖNSÖZ

“Yaşlılık, Yerinde Yaşlanma ve Konut” başlıklı tez çalışması, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı’nda hazırlanmıştır.

Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: FYL-2020-8518.

Yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenerek çalışmam süresince beni yönlendiren, katkıda bulunan, yardımını hiçbir zaman eksik etmeyen ve yolumu her zaman aydınlatan değerli hocam Prof. Dr. Tülay ZORLU’ ya sonsuz minnettarlığımı sunarım.

Hayatım boyunca beni hep destekleyen, cesaretlendiren ve her zaman yanımda olan başta canım annem Ayşegül EYÜBOĞLU olmak üzere babam Tayfun Hikmet EYÜBOĞLU’na ve kardeşim Onur EYÜBOĞLU’na teşekkür ederim.

Hande EYÜBOĞLU
Trabzon, 2021

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yaşlılık, Yerinde Yaşlanma ve Konut” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Tülay ZORLU’nun sorumluluğunda tamamladığımı, verileri kendim topladığımı, analizleri yaptığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 05/07/2021

Hande EYÜBOĞLU

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VII
SUMMARY	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
TABLolar DİZİNİ.....	XI
KISALTMALAR DİZİNİ	XII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Sorunun Belirlenmesi	2
1.3. Çalışmanın Amacı ve Varsayımlar	3
1.4. Çalışmanın Önemi ve Özgün Yönü.....	4
1.5. Yaşlılık ve Yaşlanma.....	5
1.5.1. Dünyada ve Türkiye’de Yaşlı Nüfus	7
1.6. Yaşlılık Döneminde Kullanıcılarda Görülen Değişimler	10
1.6.1. Yaşlı Kullanıcılarda Fiziksel, Algısal ve Bilişsel Değişimler	10
1.6.2. Yaşlılık Döneminde Psikolojik Değişimler	11
1.6.3. Yaşlılıkta Ekonomik Durum.....	12
1.6.4. Yaşlılıkta Sosyal Yaşam	13
1.6.5. Yaşlılıkta Fiziksel ve Psiko-Sosyal Kullanıcı Gereksinimleri.....	13
1.7. Yaşlılık Döneminde Barınma İhtiyacı ve Barınma Modelleri.....	15
1.7.1. Bağımsız Yaşlı Konutları	17
1.7.1.1. Evde Bakım Hizmetleri	17
1.7.2. Destekli Yaşlı Konutları	20
1.7.2.1. Yaşlı Köyleri.....	21
1.7.3. Kurumsal Bakım Merkezleri	30
1.7.3.1. Gündüz Bakım Merkezleri	30
1.7.3.2. Huzurevleri	34
1.8. Yaşlılık ile İlgili Güncel Kavramlar	38
1.8.1. Yaşam Kalitesi.....	38

1.8.2.	Yaşam Memnuniyeti.....	40
1.8.3.	Aktif Yaşlanma.....	42
1.8.4.	Yerinde Yaşlanma	45
1.8.4.1.	Yerinde Yaşlanmada Konut Tasarımı	47
1.8.4.1.1.	Yaşama Mekanları	48
1.8.4.1.2.	Mutfak.....	53
1.8.4.1.3.	Banyo.....	60
1.8.4.1.4.	Yatak Odası	64
1.8.5.	Yerinde Yaşlanma ve Geronteknoloji	68
1.8.6.	Bölüm Sonucu	70
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	71
2.1.	Deneyisel Çalışmanın Adımları ve Yöntemi	71
3.	BULGULAR.....	76
4.	İRDELEMELER.....	100
4.1.	Kullanıcıların Verdikleri Cevaplar Arasındaki İlişkilerin SPSS Programı Ki-Kare Testi Bağlamında İrdelenmesi	100
4.2.	Kullanıcıların Mevcut Konutları ile Sahip Olmak İstedikleri Konutun Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırma Tabloları ile İrdelenmesi	104
5.	SONUÇLAR.....	123
6.	ÖNERİLER.....	127
7.	KAYNAKLAR	130
8.	EKLER	144
ÖZGEÇMİŞ		

Yüksek Lisans Tezi

ÖZET

YAŞLILIK, YERİNDE YAŞLANMA VE KONUT

Hande EYÜBOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
İç Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Tülay ZORLU
2021, 143 Sayfa, 4 Sayfa Ek

Konut, yaşlı bireyler için sadece güvenli ve rahat bir yaşam alanı değil, aynı zamanda fizyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve fiziksel boyutları bünyesinde barındıran bir olgudur. Yaşlılık döneminde bireyler kendilerini rahat ve güvende hissettikleri evlerinde, alışkın oldukları çevrede yaşamak isterler. Yaşlı bireylerin evlerinde yaşlanması yerinde yaşlanma olarak tanımlanmaktadır. Yaşlı bireylerin yaşlılık dönemlerinde yerinde yaşlanmalarını sağlamaya yönelik olarak konutların taşınması gereken özellikleri ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, bireylerin konuta ilişkin gereksinim, istek ve tercihlerinin neler olduğunun tespitini hedeflenmektedir. İlk bölümde yaşlılık dönemi, barınma modelleri ve yaşlılıkla ilgili güncel kavramlara dair literatürden bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde, deneysel çalışmaya ilişkin bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, görüşme ve yerinde tespitlerden elde edilen bulgular verilmiştir. Dördüncü bölümde, verilerin analiz sonuçlarına ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir. Beşinci bölümde çalışmanın genel sonuçları verilmiştir. Altıncı bölümde, kullanıcıların gerek mevcut konutlarında yapılacak yeni düzenlemelerde, gerekse kullanıcılara yönelik tasarlanacak konut projelerinde uyulması gereken tasarım prensipleri ortaya konarak öneriler sunulmuştur. Çalışmanın sonucunda kullanıcıların konut kullanımında mekân büyüklüğü, donatı özellikleri ve organizasyonunun önemli olduğu görülmüştür. Bu çalışma Karadeniz Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje numarası: FYL-2020-8518.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlı Kullanıcı, Yerinde Yaşlanma, Konut.

Master Thesis

SUMMARY

AGING, AGING IN PLACE AND HOUSING

Hande EYÜBOĞLU

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Interior Architecture
Advisor: Prof. Dr. Tülay ZORLU
2021, 143 Pages, 4 Pages Appendix

Housing is not only a safe and comfortable living space for the elderly, but also a phenomenon that includes physiological, psychological, social, cultural and physical dimensions. In the old age, individuals want to live in their home where they feel comfortable and safe and in the environment they are used to. The aging of elderly individuals at home is defined as aging-in-place. In this study, which aims to reveal the features that the residences should have in order to ensure that the elderly people age-in-place in their old age, it is aimed to determine the needs, wishes and preferences of the individuals regarding the housing. In the first chapter, information from the literature about old age, housing models and current concepts related to old age is given. In the second chapter, information about the experimental study is given. In the third chapter, the findings obtained from the interviews and on-site determinations are given. In the fourth chapter, evaluations regarding the analysis results of the data are given. In the fifth chapter, the general results of the study are given. In the sixth chapter, the design principles to be followed in the new arrangements to be made in the existing houses of the users and in the housing projects to be designed for the users are presented and suggestions are presented. As a result of the study, it has been seen that the size of the space, the characteristics of the equipment and the organization are important in the residential use of the users. This study was supported by Karadeniz Technical University Scientific Research Projects Unit. Project number: FYL-2020-8518.

Key Words: Elderly, Elderly User, Aging in Place, Housing.

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1.	1990, 2019 ve 2050 yılı dünya nüfus piramitleri 8
Şekil 2.	2019 yılında ülkelere göre yaşlı nüfus oranları 8
Şekil 3.	Türkiye’de yıllara göre toplam nüfus içindeki yaşlı nüfusun oranı 9
Şekil 4.	1935, 1975 ve 2019 nüfus piramitleri 9
Şekil 5.	Ülkemizde yaşlı bireylere verilen evde bakım hizmetleri..... 20
Şekil 6.	Yaşam kalitesini etkileyen unsurlar 39
Şekil 7.	Yaşam memnuniyetini etkileyen unsurlar 41
Şekil 8.	Aktif yaşlanmanın belirleyicileri..... 44
Şekil 9.	Yaşama mekanı donatı yerleşimi 49
Şekil 10.	Yaşlı kullanıcılar için ideal oturma yüksekliği ve derinliği 50
Şekil 11.	Yaşlı kullanıcıların oturup kalkmalarını kolaylaştıran yardımcı aparatlar 50
Şekil 12.	Yaşlı kullanıcılara yönelik ayarlanabilir koltuk tasarımı 51
Şekil 13.	Priz ve ışık anahtar yükseklikleri 52
Şekil 14.	Mutfakta tedarik etme bölgesi ve tezgah yüksekliği 54
Şekil 15.	Mutfak mekanında çalışma alanı ölçüleri 55
Şekil 16.	Pişirme bölgesine ait yükseklikler 56
Şekil 17.	Yemek yeme alanına ait ölçüler 57
Şekil 18.	Depolama alanı yükseklikleri 58
Şekil 19.	Depolama alanında hareketli raf sistemleri 58
Şekil 20.	El yıkama alanı ve ölçüler 61
Şekil 21.	Klozet, tutunma barı ve ölçüleri 61
Şekil 22.	Yıkama alanı ve ölçüler 62
Şekil 23.	Yatak altına yerleştirilen harekete duyarlı aydınlatma 65
Şekil 24.	Yatak yükseltici elemanlar 66
Şekil 25.	Yatay rayları ve ayarlanabilir yataklar 66
Şekil 26.	Dolap içi hareketli raf mekanizmaları 67
Şekil 27.	Çalışmanın adımları 71
Şekil 28.	Kullanıcıların yaşadıkları konut tipleri 76
Şekil 29.	Kullanıcıların konutlarında asansörün olup olmaması durumu 77
Şekil 30.	Kullanıcıların konutlarının bulunduğu katlar 77

Şekil 31.	Kullanıcıların ısınma şekli	78
Şekil 32.	Kullanıcıların yaş dağılımları.....	78
Şekil 33.	Kullanıcıların cinsiyet dağılımları.....	79
Şekil 34.	Kullanıcıların medeni durumları	79
Şekil 35.	Kullanıcıların eğitim durumları.....	80
Şekil 36.	Kullanıcıların meslek dağılımları.....	80
Şekil 37.	Kullanıcıların çalışma durumları.....	81
Şekil 38.	Kullanıcıların ekonomik durumları	81
Şekil 39.	Kullanıcıların barınma tercihleri	82
Şekil 40.	Kullanıcıların yaşamak istedikleri yeri tercih etme nedenleri.....	83
Şekil 41.	Kullanıcıların konutlarını kullanım süreleri	83
Şekil 42.	Kullanıcıların konutlarının yakın çevresindeki sevdikleri özellikler	84
Şekil 43.	Kullanıcılar için evin anlamı	85
Şekil 44.	Kullanıcıların konutlarında değiştirmek istedikleri şeyler	85
Şekil 45.	Kullanıcıların konutlarında en çok vakit geçirdikleri yer	86
Şekil 46.	Kullanıcıların evin en sevdiği özellikleri	87
Şekil 47.	Kullanıcıların yaşama mekanında gerçekleştirdiği eylemler	87
Şekil 48.	Kullanıcıların yaşama mekanında en sevdikleri özellikler	88
Şekil 49.	Kullanıcıların yaşama mekanlarında sevmedikleri özellikler	89
Şekil 50.	Kullanıcıların mutfaklarında gerçekleştirdikleri eylemler	89
Şekil 51.	Kullanıcıların mutfaklarında sevdikleri özellikler	90
Şekil 52.	Kullanıcıların mutfaklarında sevmedikleri özellikler	91
Şekil 53.	Kullanıcıların mutfakta kaza geçirip geçirmeme durumları	91
Şekil 54.	Kullanıcıların banyoda gerçekleştirdiği eylemler	92
Şekil 55.	Kullanıcıların banyolarındaki pozitif özellikler	92
Şekil 56.	Kullanıcıların banyolarındaki negatif özellikler	93
Şekil 57.	Kullanıcıların banyolarında kaza geçirip geçirmeme durumu	93
Şekil 58.	Kullanıcıların yatak odalarında gerçekleştirdikleri eylemler	94
Şekil 59.	Kullanıcıların yatak odalarının sevdikleri özellikleri.....	95
Şekil 60.	Kullanıcıların yatak odalarında sevmedikleri özellikler	95
Şekil 61.	Kullanıcıların hayallerindeki yaşama mekanında istedikleri özellikler	97
Şekil 62.	Kullanıcıların hayallerindeki mutfakta istediği özellikler.....	97
Şekil 63.	Kullanıcıların hayallerindeki banyoda olmasını istedikleri özellikler	98
Şekil 64.	Kullanıcıların hayallerindeki yatak odasında olmasını istedikleri özellikler.....	99

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Yaşlılık döneminde barınma modelleri	16
Tablo 2. Yaşlı bireylere verilen evde bakım hizmet türleri	18
Tablo 3. Gifford Lea yaşlı köyü örneği	23
Tablo 4. Hampshire lake emeklilik köyü örneği	25
Tablo 5. Herdem sağlıklı yaşam köyü örneği	28
Tablo 6. Konyaaltı belediyesi yaşlı kreşi örneği	31
Tablo 7. Çınar yaşamevi örneği	33
Tablo 8. Willibrord huzurevi örneği	36
Tablo 9. Aktif yaşlanma kavramı ile benzerlik gösteren kavramlar	42
Tablo 10. Örneklem sayısı	72
Tablo 11. Kullanıcılar için hayallerindeki konut yakın çevre özelliklerinin öncelik sırasına göre sıralaması	96
Tablo 12. Görüşme soruları arasında istatistiksel ilişkilerin incelenmesi	100
Tablo 13. Medeni durum ile yaşlılık dönemi barınma tercih nedenleri arasındaki ilişki	103
Tablo 14. Konut yakın çevresinde olumlu olarak değerlendirilen özellikler ile yaş arasındaki ilişki	103
Tablo 15. Konutta en çok vakit geçirilen mekan ile cinsiyet arasındaki ilişki	104
Tablo 16. Kullanıcıların konutlarındaki yaşama mekanı ile hayallerindeki yaşama mekanı özelliklerinin karşılaştırılması	105
Tablo 17. Yaşlı kullanıcıların yaşama mekanlarından örnek görseller	109
Tablo 18. Kullanıcıların konutlarındaki mutfak ile hayallerindeki mutfağın özelliklerinin karşılaştırılması	111
Tablo 19. Yaşlı kullanıcıların mutfaklarından örnek görseller	114
Tablo 20. Kullanıcıların konutlarındaki banyo ile hayallerindeki banyonun karşılaştırılması	115
Tablo 21. Yaşlı kullanıcıların banyo mekanlarından örnek görseller	117
Tablo 22. Kullanıcıların konutlarındaki yatak odası ile hayallerindeki yatak odasının karşılaştırılması	119
Tablo 23. Yaşlı kullanıcıların yatak odalarından örnek görseller	121

KISALTMALAR DİZİNİ

DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
BM	: Birleşmiş Milletler
UN	: United Nations
WHO	: World Health Organization
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Konut, yaşlı bireyler için sadece güvenli ve rahat bir yaşam alanı değil, aynı zamanda fizyolojik, psikolojik, sosyal, kültürel ve fiziksel boyutları bünyesinde barındıran bir olgudur. Yaşlı bireyler için ev yaşamı, bildiği, alışık olduğu, kendini güvende, huzurlu ve özgür hissettiği ve anılarını yaşattığı ortamı tanımlamaktadır. Yaşlılık döneminde bireyler kendilerini rahat ve güvende hissettikleri evlerinde, alışkın oldukları çevrede yaşamak isterler. Yaşlı bireylerin o güne kadar yaşadığı sosyal ve fiziksel çevreden kopması, farklı bir ortama taşınması onları sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkiler. Dünyanın hemen her yerinde benimsenen model, evlerin yaşam boyu kullanılmasına yöneliktir. Yaşlı bireylerin kendi evinde yaşlanması yerinde yaşlanma olarak adlandırılmaktadır. Yerinde yaşlanma; yaşlı bireylerin yaşamlarını, alıştığı ortamdaki kopup yeni durumlara uyum zorluğu çekmeden, aktif ve kaliteli bir şekilde kendi evlerinde devam ettirmesidir (Li ve Khan, 2012; İmamoğlu, 2015; Zorlu, 2015; Kalıncara ve Kapıkıran, 2017).

Dünya genelinde yaşlı nüfusun her geçen gün artması onlara yönelik barınma ve bakım ihtiyaçlarının da artmasına sebep olmaktadır. Bu durum hem insan gücü hem de maddi kaynaklar açısından devletlerin belirli bir bütçe ayırmasını zorunlu kılmaktadır. T.C. Sağlık Bakanlığı'nın (2015) Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı'nda da belirttiği gibi barınma ve bakım harcamalarının artması, insan gücü yetersizliği tüm dünya ülkeleri için ilerleyen zamanlarda ciddi bir tehdit oluşturacaktır. Yaşlı bireylerin mümkün olabildiğince uzun bir süre kendi evlerinde yaşlanmaları hem kurumsal bakım hizmetlerine olan ihtiyacı azaltacak hem de bireylerin mutlu ve huzurlu bir yaşlılık dönemi geçirmelerini sağlayacaktır (Wiles vd., 2011; Vasunilashorn vd., 2012; Kalıncara ve Arpacı, 2013; Kalıncara ve Kapıkıran, 2017; Mulliner vd., 2020).

Yerinde yaşlanma, yerel yönetim, sosyal politikalar, sağlık hizmetleri ve mimarlık gibi birçok farklı disiplini ilgilendiren çok boyutlu bir olgudur. Uluslararası alanda yaşlı bireylerin yerinde yaşlanmalarını sağlamaya yönelik olarak yapılması gerekenleri irdeleyen disiplinler arası pek çok bilimsel çalışma yapılmıştır (Rioux, 2005; Low vd., 2008; Sixsmith ve Sixsmith, 2008; Wiles, 2011; Vasunilashorn vd., 2012; Fiessel vd., 2013; Lecovich, 2014; Lux ve Senega, 2014). Yerinde yaşlanma olgusu, son yıllarda ülkemizde de ağırlık

kazanarak farklı disiplinler tarafından ele alınmaya başlanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın (2007) yayınladığı Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı'nda belirtildiği gibi dünyada Avrupa Birliği ülkelerinin tümünün ortak düşüncesi; yaşlı bireylerin yaşlılık dönemlerini kendi ortamlarında geçirmelerinin teşvik edilmesi yönündedir. Örneğin; Hollanda'da yaşlılığı olumlu bir gelişme olarak kabul etmiş ve evinde yalnız yaşamakta olan yaşlı bireylere ihtiyaç duydukları destek hizmetlerini sağlayarak, huzurevi sayılarını azaltmakta ve yaşlı bireyleri mümkün olduğunca kendi çevrelerinde yaşamalarını desteklemektedir. Danimarka'da yaşlı bireylerin çok büyük bir çoğunluğu kendi evlerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Fransa'da ise yaşlı bireylerin %95'i evde bakım hizmetlerinden faydalanmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artık yaşlı bireylerin bakımevlerinde değil; kendi alıştıkları yerde, fakat onlara uygun düzenlemeler yapılarak ve yaşamları kolaylaştırılması koşuluyla, yaşamlarını devam ettirme anlayışı yaygınlaşmaya başlamaktadır.

Bu noktada çalışmanın konusu, yaşlılık döneminde yerinde yaşlanma olgusu ve yerinde yaşlanmanın sağlanabilmesi için konutun taşınması gereken iç mekan özelliklerinin ortaya konması üzerinedir. Gerek yaşlı kullanıcıların mevcut konutlarının yeniden düzenlenmesinde, gerekse yaşlı kullanıcıların kullanımına yönelik olarak yeni konut tasarımlarına ilişkin tasarım prensiplerinin ortaya koymanın amaçlandığı bu çalışmanın temel hedefi bireylerin yaşlılık dönemlerinde yaşadıkları konuttan beklentilerinin, ihtiyaçlarının, isteklerinin neler olduğunu tespit etmektir.

1.2. Sorunun Belirlenmesi

Sağlık, teknoloji, sosyal ve ekonomik alandaki gelişmeler sonucu ortalama yaşam süresinin uzaması ve yaşam standartlarının yükselmesi ile birlikte 21.yüzyıldaki en önemli demografik olgulardan birisi, nüfusun yaşlanmasıdır.

Yaşlı nüfus oranındaki artış, yaşlı bireylere yönelik bakım, barınma ve hizmet taleplerinde artışa sebep olmaktadır. Tüm ülkeler farklı isimler ile uyguladıkları sosyal politikalarla yaşlı bireylere destek hizmetleri, farklı kurumsal bakım ve barınma alternatifleri sunmaktadır. Fakat kurumsal bakım ve hizmetlerin sunumu hem maddi kaynaklar açısından belirli bir bütçenin ayrılmasını hem de insan gücü ihtiyacını gündeme getirmektedir. Ayrıca kuruma dayalı barınma modelleri, yaşam memnuniyetini olumsuz yönde etkileyen ve bireylerin çoğunlukla tercih etmedikleri barınma modelleridir. Hem yaşlı bireylerin yaşam

memnuniyetlerini arttırmak hem de ülke ekonomisi ve kaynaklara katkı sağlamak anlamında yerinde yaşlanma için disiplinler arası çalışmaların yapılması ve gerekli alt yapıların hazırlanması büyük bir önem taşımaktadır. Tüm bunlar da yaşlı bireylerin kendi kendilerini yetebildikleri sürenin olabildiğince uzatılmasının ve evlerinin yaşam boyu kullanıma yönelik olmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yaşlılık döneminde bireyler, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri evlerinde; alışkın oldukları çevrede yaşamak isterler. Yaşlı bireylerin kendi kendine yetebildikleri sürenin olabildiğince uzatılması ve yerinde yaşlanmalarının sağlanması, onların yaşam memnuniyeti ve kaliteli bir yaşlılık dönemi geçirmesi açısından çok önemlidir (Pinto vd., 2000; Lansley vd., 2005; Kalıncara ve Arpacı, 2013; Kalıncara; 2015; Zorlu, 2017).

Yaşlılık döneminde bireylerin günlük yaşantıları genellikle konut ve yakın çevresi ile sınırlanmaktadır. Bu sebeple konut ve fiziksel çevre özellikleri, bireylerin yerinde yaşlanabilmelerinde önemli bir yere sahiptir. Yaşlılık sürecinde yeti kayıpları ve bu süreçte görülen fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik değişimler, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını ve fiziksel çevreden beklentilerini değiştirmektedir. Fiziksel çevre özelliklerinin yaşlı bireylerin fiziksel ve psiko-sosyal gereksinimlerini karşılayacak özelliklerde olması, onların kendi kendine yetebildikleri sürenin uzamasını sağlayacaktır. Bu nedenle yaşlı bireylerin değişen ihtiyaç ve isteklerinin doğru tespiti önemlidir (Zorlu, 2015; Zorlu, 2017). Fiziksel çevre kent ölçeğinden başlayıp mahalle, konut yakın çevresi ve onun da merkezinde konut ve mekan ölçeğine kadar indirgenebilir.

Bu çalışma kapsamında da yerinde yaşlanma için yaşlı kullanıcıların ihtiyaç, istek ve beklentileri tespit edilerek, konutlarda iç mekan tasarımında nelere dikkat edilmesi gerektiği konusu ele alınmaktadır.

1.3. Çalışmanın Amacı ve Varsayımlar

Çalışmanın temel amacı, yaşlı bireylerin kendi evlerinde yani yerinde yaşlanmalarını sağlamaya yönelik olarak konutların taşınması gereken özellikleri belirleyerek tasarım prensiplerini ortaya koymaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda,

- Yaşlı bireylerin konuta ilişkin gereksinimlerinin, istek ve tercihlerinin neler olduğunun tespiti,

- Yaşlı bireylerin mevcut konutları ile ilgili memnun olmadıkları özelliklerin belirlenmesi,
- Tespit ve görüşmelerden elde edilen verilerin analizi ile gerek mevcut konutların tadilatında, gerekse yaşlı bireylerin kullanımına yönelik yeni yapılacak konutlar için tasarım prensiplerinin oluşturulması hedeflenmektedir.

Varsayımlar:

Bireylerin yaşlılık dönemlerinde kendi evlerinde yaşlanmayı tercih ettikleri varsayımı üzerine temellenen bu çalışmanın alt varsayımları aşağıda sıralanmaktadır.

- Bireylerin yerinde yaşlanmayı tercih etme sebepleri içinde psiko-sosyal etkenler daha baskındır.
- Yaşlılık döneminde konutlarda yarı açık mekan kullanımı önemlidir.
- Yaşlı kullanıcıların konutlarında en çok vakit geçirdikleri yer yaşama mekanlarıdır.
- Gün içinde en çok vakit geçirilen mekan olarak yaşama mekanlarında, gün ışığı ve manzara yaşlı kullanıcılar için önemlidir.
- Yaşlı kullanıcıların ıslak hacimlerde donatı ve ekipmanlara rahat erişim ve kullanım kolaylığı en çok önem verdikleri hususlardır.

1.4. Çalışmanın Önemi ve Özgün Yönü

Yaşlı bireylerin çok büyük bir bölümü koşulları ne kadar iyi olursa olsun kurumsal bakım yerine, kendi konutlarında yaşamlarına devam etmeyi yani yerinde yaşlanmayı tercih etmektedir. Bu nedenle dünyanın hemen her yerinde benimsenen model, evlerin yaşam boyu kullanılmasına yöneliktir. Günümüzde uluslararası alanlarda yaşlılık ve yaşlılık döneminde bakım ve barınmaya konusu ile ilgili yapılan pek çok çalışma olmasına karşın, ülkemizde bu çalışmaların sayısı sınırlıdır. Çalışmaların çok büyük bölümü de daha çok kurumsal bakım modeli/huzurevleri ile ilişkili olup, yerinde yaşlanma ile ilgili yapılmış çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu çalışmanın önemini ise ülkemizde yeni yeni önem kazanmaya başlayan yerinde yaşlanmaya yönelik bir çalışma olması ve kullanıcıların konuta dair ihtiyaç, istek ve beklentilerinin yaşamakta oldukları konuta gidilerek doğrudan yüz yüze görüşmeler yapılarak veriler edinilmesi oluşturmaktadır.

Yaşlı bireylerin barınma tercihlerinde kültür önemli bir faktördür. Konuta ilişkin gereksinme ve istekler kültüre, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklere bağlı olarak farklılaşmaktadır. Trabzon ilinde yapılan yaşlı ve barınma modellerine ilişkin çalışmaların konu ve kapsamı kurumsal bakım yapıları ile ilişkili olup, yaşlı kullanıcılar ve konuta ilişkin herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu bağlamda Trabzon ili özelinde yerinde yaşlanma ve yaşlı konutları ile ilgili yapılan ilk çalışma olması bu çalışmanın birinci özgün yönünü oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında yaşlı bireylerin konuta ilişkin tercih, beklenti, istek ve gereksinmelerinin doğrudan yaşlı kullanıcılarla yüz yüze gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ile tespit edilerek, bu verilerin ışığında bir takım tasarım prensiplerinin ortaya konuyor olması da çalışmanın bir diğer özgün yönüdür.

1.5. Yaşlılık ve Yaşlanma

Yaşlılık olgusu ele alındığı disipline bağlı olarak sosyolojik, biyolojik, ekonomik vb. farklı açılardan değerlendirilerek farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Biyolojik olarak yaşlılık, ergenlik çağında başlayan ve yetişkinlik boyunca devam eden bir süreci ifade etmektedir. Toplumsal yaşlılık, bireyin üyesi olduğu toplumun özellikleri, kültürel ortamı ve nesilden nesle değişimidir. Ekonomik olarak yaşlılık çoğu zaman iş gücünden emekli olma durumu olarak kabul edilmektedir. Kronolojik yaşlılık ise doğumdan ölüme kadar bireyin takvim yaşı olarak yaşam süresinin bir göstergesini ifade etmektedir (WHO, 1989). Biyolojik, sosyal, toplumsal ve ekonomik yaşlılık tanımları ülkeden ülkeye, toplumdan topluma ve kültürden kültüre göre değişiklik gösterebilmesi nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü yaşlılık tanımlamalarında genellikle kronolojik yaşlılık tanımlamasını esas almaktadır.

Ülkemizde de tıpkı dünyada olduğu gibi yaşlılık kavramı ile ilgili farklı tanımlamalar mevcuttur. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (2013) yayınladığı Türkiye'de Yaşlanma ve Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı'nda yaşlılık sosyal, modern, kronolojik, biyolojik, fizyolojik, duygusal ve fonksiyonel olmak üzere farklı açıdan ele alınmıştır. Sosyal yaşlılık, bireyin yaşadığı toplumda sahip olduğu kültürel ve sosyal özellikleri ile ilişkilendirilmektedir. Modern yaşlılık, bireyin çalışma hayatını tamamlayıp yaşamını sosyal güvence ve birikimleriyle devam ettirmesidir. Kronolojik yaşlılık, bir yıllık zaman döngüsünü esas almaktadır. Biyolojik yaşlılık, bireyin vücudundaki yapı ve fonksiyonlardaki değişikliklerdir. Duygusal yaşlılık, bireyin kendini yaşlanmış hissederek

alışkanlıklarını ve yaşam biçimini değiştirmesidir. Fonksiyonel yaşlılık ise bireyin kendini yaşlıları ile karşılaştığında toplum içerisinde etkinliğini devam ettirebilmesidir.

Literatürde yer alan bir başka tanımlama da ise yaşlanma bir süreç olarak ifade edilerek bu dönem birincil ve ikincil yaşlanma olarak iki ayrı başlıkta ele alınmıştır. Birincil yaşlanma, bireyin vücudunda ortaya çıkan biyolojik ve fizyolojik değişimlerden kaynaklanan, aşamalı ve kronolojik yaşa bağlı olan değişimleri ifade etmektedir. İkincil yaşlanma ise bireylerin toplumsal yaşamı ve kişisel yaşam biçimi ile ilişkilidir (Kalınkara, 2016).

Çalışma kapsamında literatürde yaşlılık kavramına ilişkin yapılan tanımlarda tüm dünyada evrensel bir niteliğe sahip olmasından dolayı Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlaması esas alınmıştır.

Günümüzde bir bireyin yaşlı sayılması ve yaşlılık sürecinin başlangıcı ile ilgili olarak kesin ve net bir yaş sınırı belirlemek oldukça zordur. Çünkü her bireyin içinde yaşadığı toplumun ve kültürün özellikleri, yaşam biçimleri, alışkanlıkları, dünya görüşleri farklıdır. Bu nedenle her birey sıralanan tüm bu özelliklerin çeşitliliğine göre yaşlılık dönemini farklı şekillerde geçirmektedir. Literatürde yaşlılık sürecinin başlangıcı ve yaş aralıklarına ilişkin farklı sınıflamalar/kabuller yer almaktadır.

Örneğin; Birleşmiş Milletler (1980), yaşlılık dönemi başlangıcını 60 yaş kabul ederek, 60-69 yaş aralığını genç yaşlılık, 70-79 yaş aralığını ileri yaşlılık, 80 ve üzerini ise çok ileri yaşlılık olarak adlandırmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü ise yaşlılık başlangıcını 65 yaş olarak kabul etmektedir ve bu dönemi kendi içinde 3 temel yaş aralığına ayırmaktadır. 65-74 yaş aralığını genç yaşlılık, 75-84 yaş aralığını ileri yaşlılık, 85 yaş ve üzerini ise çok ileri yaşlılık olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1999). Tez kapsamında yapılan çalışmada Dünya Sağlık Örgütü'nün yaşlılık döneminde bireylerin yaş aralıklarına ilişkin gruplaması esas alınmıştır.

Genç yaşlılık döneminde bireylerde genellikle gündelik yaşamı zorlaştıracak ölçüde fiziksel ve duyuşsal kayıplar gözlemlenmemekte ve bir başkasının yardımına gereksinim duymadan yaşamlarını devam ettirebilmektedir. İleri yaşlılık döneminde duyuşsal ve fonksiyonel kayıplar erken yaşlılık dönemine göre artan yaşa bağlı olarak artmaktadır. Bu dönemde günlük ihtiyaçlarda ve eylemlerde bir başkasının yardımına duyulan gereksinim daha artmaktadır. Özellikle 85 ve üzerindeki bireylerde genellikle günlük ihtiyaçlarını gerçekleştirmede özel bakım ve destek ihtiyaçları daha ön plana çıkmaktadır.

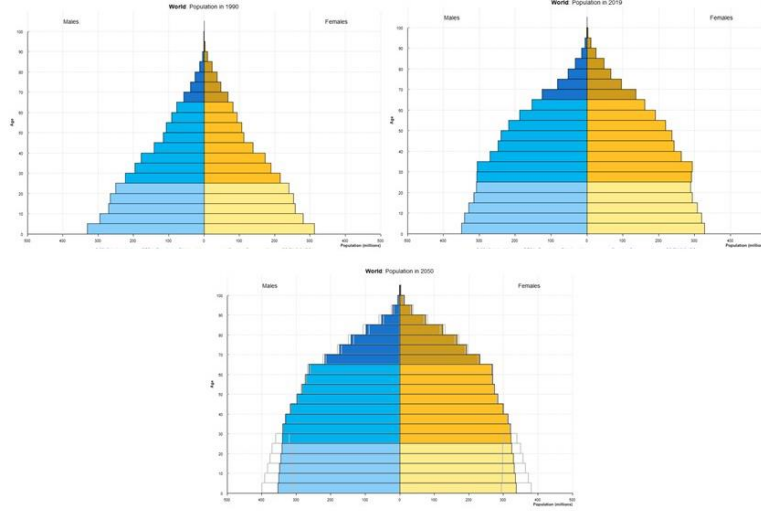
İnsan yaşamının belirli bir dönemini kapsayan yaşlılık süreci, zaman faktörüne bağlı olarak bireylerin yaşlarının artması ile yapısal, fiziksel, işlevsel ve bilişsel değişikliklerin

görüldüğü, sosyal ilişkilerin görece sınırlandığı, çeşitli sağlık problemlerinin yaşandığı, bağımsızlığın gittikçe azalmaya başladığı, toplum içindeki rol ve statüde kayıplarının görüldüğü bir dönemdir. Yeti kayıplarına bağlı olarak yaşam alanının sınırlandığı yaşlılık döneminde, bireylerin gündelik yaşamlarında gerçekleştirdikleri aktiviteler, gereksinimler, istekler ve öncelikler yaşamlarının önceki dönemlerine göre farklılık göstermektedir (Öz, 2002; Arpacı, 2005; Aksözer vd., 2011; Zorlu, 2015; Kalımkara, 2016; Şentürk, 2016; Tural, 2016; İçli, 2019). Yaşlılık dönemi çok boyutlu ve çok yönlü bir süreçtir. Bireylerin bu dönemde günlük yaşamlarında fiziksel özelliklerinde, psikolojik durumlarında, ekonomik alanda ve sosyal yaşantılarında bir takım değişiklikler meydana gelmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlılık ve yaşlanma olgusu sağlık, bakım, barınma, ekonomi, sosyal yaşama gibi pek çok yönden toplumu ilgilendiren ve etkileyen önemli ve güncel bir konu haline gelmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ile gün geçtikçe insan yaşamının kolaylaşması, sosyal, ekonomik, bilim ve tıp alanındaki gelişmeler bireylerin refah düzeyini ve yaşam standardını arttırmaktadır. Aynı zamanda doğurganlık hızındaki azalmalar ortalama yaşam süresini uzatmaktadır. Böylelikle toplam nüfus içerisindeki yaşlı sayısı artarak dünya giderek yaşlanmaya başlamıştır (Öz, 2002; Hablemitoğlu ve Özmete, 2010; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015; TÜİK, 2020).

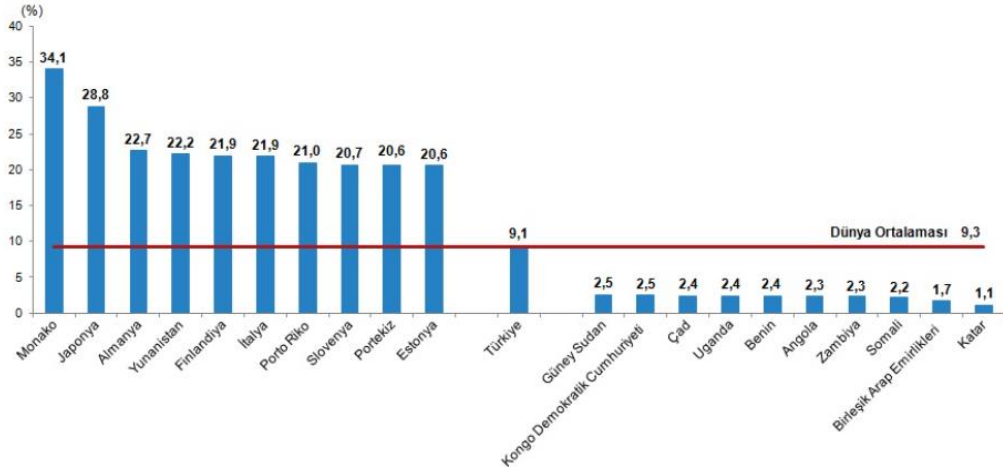
1.5.1. Dünyada ve Türkiye’de Yaşlı Nüfus

Dünya Nüfus Yaşlanma Raporu’na göre hemen hemen tüm ülkelerde genel nüfus için yaşlı nüfus oranı her geçen gün artmaktadır. 1990 yılında toplam dünya nüfusunda yaşlı nüfus oranı %6’dan, 2019 yılında %9’a yükselmiştir. Bu oranın 2050 yılında %16’lara kadar artarak, yaşlı nüfusun 1,5 milyarı aşması beklenmektedir. Bu da dünyada her 6 kişiden birinin 65 yaş ve üzeri olacağı göstermektedir (UN, 2019) (Şekil 1).

Şekil 1. 1990, 2019 ve 2050 yılı dünya nüfus piramitleri (URL-1)

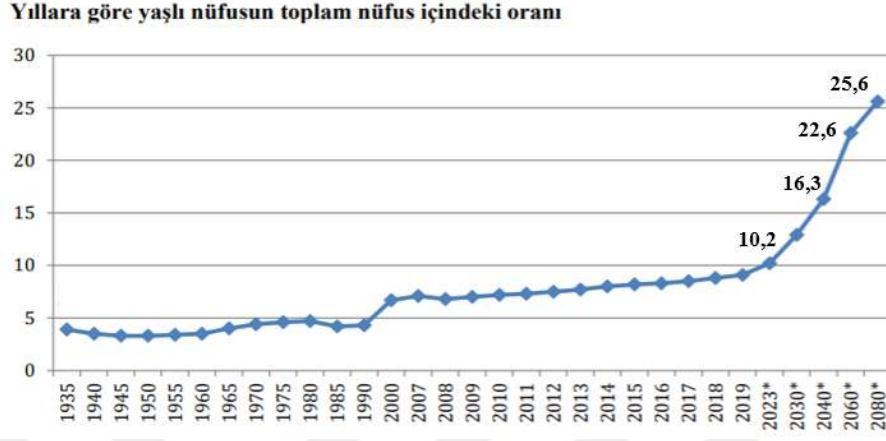
Dünyada 2019 yılında toplam nüfusun 7 milyara ulaştığı, yaşlı nüfusunun ise 703 milyon olduğu bilinmektedir. Bu da göstermektedir ki dünya nüfusunun %9,3'ünü yaşlı bireyler oluşturmaktadır. Monako, Japonya ve Almanya en yüksek yaşlı nüfusuna sahip ülke olurken, Türkiye 167 ülke arasında 66. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2020) (Şekil 2).

Şekil 2. 2019 yılında ülkelere göre yaşlı nüfus oranları (TÜİK, 2020)

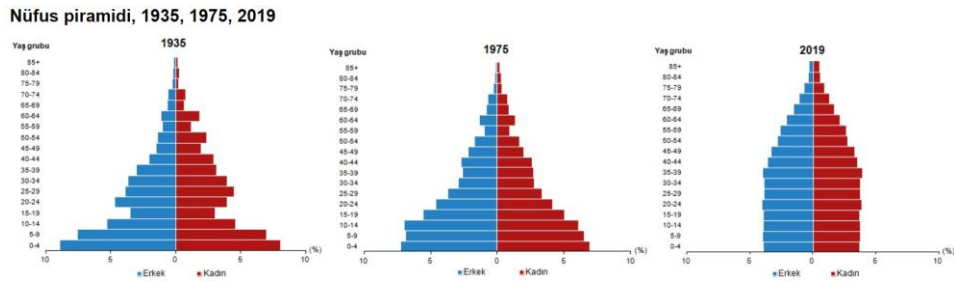
Dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlı bireylerin sayısı ve oranı hızla artış göstermektedir. Türkiye’de 2014 yılında 6.192.962 yaşlı birey varken, son beş yılda bu sayı %21,9 oranında artarak 2019 yılında 7.550.727’ye ulaşmıştır. Nüfus projeksiyonlarına göre

genel nüfus içinde yaşlı bireylerin oranı 2023 yılında %10,2, 2040 yılında 16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı tahmin edilmektedir (TÜİK, 2020) (Şekil 3).

Şekil 3. Türkiye’de yıllara göre toplam nüfus içindeki yaşlı nüfusun oranı (TÜİK, 2020)

Türkiye’de yaşlı nüfus sayısındaki artış oranı diğer yaş gruplarındaki nüfusa kıyasla daha yüksek bir hızda artış göstermektedir. Demografik dönüşüm sürecinde olan ülkemizde doğum ve ölüm oranlarındaki hızlı azalma ile birlikte tıp alanındaki gelişmeler, yaşam standartlarının artması, ortalama yaşam süresinin uzaması ile nüfus piramitlerinde yaş yapısının değiştiği görülmektedir. Genel nüfus içerisindeki çocuk ve genç nüfusun oranı gittikçe azalırken, yaşlı nüfus oranı hızla artmaktadır (TÜİK, 2020) (Şekil 4).

Şekil 4. 1935, 1975 ve 2019 nüfus piramitleri (TÜİK, 2020)

Sonuç olarak tıp, teknoloji, bilim, sosyal ve ekonomik alandaki ilerlemelere bağlı olarak artan yaşam süresi, yaşlı nüfusun artmasına sebep olmaktadır. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de yaşlılık döneminde bireylerin fizyolojik, psikolojik, sosyal,

ekonomik değişimlerine bağlı olarak değişen bakım ve barınma ihtiyaçlarının çözümüne yönelik çalışmalar arttırılmalı, yeni hizmet ve öneriler sunulmalıdır.

1.6. Yaşlılık Döneminde Kullanıcılarda Görülen Değişimler

Yaşlılık döneminde bireylerin fiziksel, algısal ve bilişsel özelliklerinde, psikolojik durumlarında, sosyal yaşantılarında, ekonomik özelliklerinde bazı değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerle ilişkili olarak, yaşlı bireylerin fiziksel ve psiko-sosyal gereksinimlerinde de bir takım değişiklikler gündeme gelmektedir.

1.6.1. Yaşlı Kullanıcılarda Fiziksel, Algısal ve Bilişsel Değişimler

Yaşlanma sürecinde bireylerde fiziksel, algısal ve bilişsel pek çok fizyolojik değişiklik görülmektedir. İlerleyen yaşa bağlı olarak yaşlılık döneminde bireylerin görme yetenekleri zayıflamaktadır. Göz hastalıklarından kaynaklı rahatsızlıklar sebebi ile görme keskinlikleri azalan yaşlı bireyler biçimleri, renkleri ve şekilleri görmekte zorlanmaktadır. Etraflarındaki nesneleri ve detayları seçmekte güçlük yaşadıklarından nesneleri ayırt etmede daha fazla ışığa ihtiyaç duymaktadırlar. Aynı zamanda içinde bulundukları ortamın ışık seviyelerindeki ani değişiklere uyum sağlamak da problem yaşamaktadırlar. İşitme yetilerindeki gerileme ile yaşlı bireyler özellikle düşük seviyedeki sesleri duymakta zorlanmaktadırlar. Gürültü ortamlarda birden fazla kişinin konuşması durumunda sesleri ayırt etmekte ve kaynağını bulmada güçlük çekmektedirler. Bunların yanı sıra, koku ve tat almada yaşadıkları duyu kayıpları beslenmelerini etkilemektedir (Pinto vd., 1997; Johnson vd., 1999; İmamoğlu, 2015).

Yaşlı bireylerin kol ve bacaklarındaki güç kayıpları nedeni ile fiziksel eforlarında düşüş yaşanmaktadır. Uzun süre ayakta durmakta ve eşyaları kısa mesafeli bile olsa taşımakta, nesneleri kaldırmada, itmede ve çekmede zorlanmaktadır. Kas kütlesi ve esneklik kayıpları, bireylerin adımlarını kısaltmakta, gündelik yaşantılarındaki fiziksel aktivitelerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum da yaşlı bireylerin diz çökme, çömelme, uzanma, eğilme, oturma, kalkma vb. aktivitelerinde sorun yaşamalarına sebep olmaktadır. Çeviklik ve hareket kabiliyetinde düşüşler görülen yaşlı bireyler, ilerleyen yaşa bağlı olarak yürümekte güçlük çekebilmekte, yürürken baston vb. yardımcı bir araca ihtiyaç duymakta ve bazen de

yürüme yetilerini tümüyle kaybedebilmektedirler. Hareketleri yavaşlayan yaşlı bireyler, günlük aktivitelerini sağlıklı bir bireye göre daha uzun bir sürede gerçekleştirme ve çabuk yorulmaktadırlar. Aynı zamanda yaşlanma sürecinde kemik erimesi olarak da bilinen osteoporoz ile bireylerin kemik yapılarında bulunan kalsiyumun azaldığından kemiklerin kırılabilirlikleri de artmaktadır. Kemiklerde meydana gelen mineral eksiliği sırtta kamburluğa, boyda ve adımlarda kısalmaya neden olmaktadır. Ayakta dururken veya hareket halindeyken denge kayıpları yaşayan yaşlı bireyler, sıkça düşme riski ile karşı karşıya kalmaktadır. El becerileri ve dokunma duyuları zayıflayan yaşlı bireylerin araç gereçleri ve ekipmanları kavrama, döndürme, tutma, sıkma vb. eylemlerini gerçekleştirme yeteneklerinde düşüş görülmektedir. Yaşlılık döneminde bireylerin eklemlerinde iltihaplanma sonucu sıkça görülen artrit rahatsızlığı da bireylerin bilek eklemlerinde deformasyonlara sebep olarak, el becerilerini kısıtlamaktadır. El ve ayaklarda yaşanan his kayıpları ile yaşlı bireyler sıcak ve soğuk yüzeyleri algılamada ve basınç değişikliklerini hissetmekte sorun yaşamaktadırlar. (Terakye ve Güner, 1997; Johnson vd., 1999; Çakır, 2004; Arpacı, 2005; Hazer, 2012; Kalinkara, 2017).

Yaşlılık döneminde ayrıca bireylerin antropometrik boyutlarında da değişimler görülmektedir. Bireylerin boy uzunlukları, omuz yükseklikleri vb. gibi antropometrik boyutları değiştiğinden donatı, mobilya, ekipman vb. tasarımlarında bu değişimler göz önünde bulundurulmalıdır (Kalinkara, 2015).

Algısal ve bilişsel yetilerindeki değişimler nedeniyle yaşlı bireylerin olayları ve durumları tespit etme, öğrenme, algılama, akıl yürütme ve takip etme yeteneklerinde düşüşler görülmektedir. Yaşın ilerlemesi ile beyin hücrelerindeki ve merkezi sinir sistemlerindeki deformasyonlar nedeni ile bireylerde kısa süreli hafıza kayıpları, unutkanlıklar, davranış ve reflekslerde gerilemeler görülmektedir (Johnson vd., 1999; Soyuer ve Soyuer, 2008; Kalinkara, 2017; Kalinkara ve Kalaycı, 2019). Tüm bu değişimler yaşlı bireylerin günlük yaşam aktivitelerini ve sosyal yaşam faaliyetlerini gerçekleştirmelerini olumsuz yönde etkilemekte, aktif ve kaliteli bir yaşlılık dönemi geçirmelerini zorlaştırmaktadır (Çakır, 2004; Hazer, 2012; Kalinkara, 2017).

1.6.2. Yaşlılık Döneminde Psikolojik Değişimler

Bütün insanların yaşamında var olan psikolojik sorunlar yaşlanmayla birlikte daha da artmaktadır. Yaş arttıkça bireylerin duygu durumlarında ve ruh hallerinde daha sık

değişiklikler yaşanmaktadır. Aktif çalışma hayatından ayrılarak, emeklilik dönemine geçiş nedeniyle genellikle 65-74 yaş aralığındaki yaşlı bireyler, kendilerini boşlukta, yetersiz ve yalnız hissetmektedirler. Toplumsal rol ve statü kayıpları, gelir düzeylerinin azalması yaşlı bireylerde depresyon, bunalım vb. psikolojik rahatsızlıklara sebep olmaktadır. Dış dünyadan uzaklaşan ve daha içe dönük bir yaşam sürmeye başlayan yaşlı bireyler, yaşın ilerlemesine bağlı olarak 75-84 yaş aralığında fiziksel güç kayıpları, bedensel ve fizyolojik değişikliklerin artması ile toplumdan görece uzaklaşarak ruhsal açıdan zorluklar yaşamaktadırlar. Bireylerin eşlerini, ailelerini, dostlarını veya sevdiklerini kaybetmeleri yalnızlaşmalarına sebep olmaktadır. Özellikle 85 yaş ve üzeri yaşlı bireylerde daha yoğun bir şekilde hissedilen ölüm korkusu, umutsuzluk ve kaygı bozukluğunu beraberinde getirmektedir. Bunların yanı sıra bu dönemde bireyler yaşlandıkça yaşamlarının önceki dönemlerine kıyasla daha hassas, kırılgan ve alıngan olabilmektedirler. Bu sebeple etrafındaki kişilerden daha çok ilgiye ve sevgiye ihtiyaç duymaktadırlar (Kimmel, 1988; Koşar, 1996; Terakye ve Güner, 1997; Öz, 2002; Kemppainen Özer, 2006; Kahya vd., 2009; Oğlak, 2011; Abduşoğlu, 2012; İmamoğlu, 2015).

1.6.3. Yaşlılıkta Ekonomik Durum

Yaşlılık döneminde yaşın artması ile ortaya çıkan fizyolojik problemler ve üretkenliğin azalmasına bağlı olarak iş kayıpları yaşanmakta ve genellikle bireylerin aktif çalışma hayatlarına son verilmektedir. Emekli olduktan sonra yaşlı bireylerin gelir seviyeleri azalmakta bu da yaşam standartlarının ve yaşam kalitelerinin düşmesine sebep olmaktadır. Uzun süredir aktif çalışma yaşamının içinde olan bireylerin emekli olduklarında genellikle gelir düzeylerindeki azalmalar, onların bazı aktivite ve faaliyetlere katılımlarını sınırlandırmakta, bireyler sosyal ve toplumsal çevrelerinden uzaklaşmaya başlamaktadırlar. Yaşamın diğer dönemlerine kıyasla yaşlılık sürecinde özellikle 75- 84 ve 85 yaş ve üzeri yaş grubu bireylerde sağlık ve bakım harcamalarının daha da artması ile birlikte bireyler geçim sıkıntısıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Gelir düzeylerinin yetersizliği, bireylerin temel ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamalarında sıkıntılar yaşamalarına sebep olarak yaşam standartlarını düşürmektedir. Tüm bunlar yaşlılık döneminde bireylerin yaşam memnuniyetlerini ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilemektedir (Arpacı, 2005; Hablemitoğlu ve Özmete, 2010; Kurt vd., 2010; Günay vd., 2016).

1.6.4. Yaşlılıkta Sosyal Yaşam

Artan yaşa bağlı olarak yaşlılık döneminde bireylerin toplumsal rol, sorumluluk ve ilişkilerinde değişiklikler görülmektedir (Arpacı, 2005; Kurt vd., 2010). Yoğun iş temposundan uzaklaşarak emeklilik dönemini bir fırsata çeviren 65-74 yaş aralığındaki bazı yaşlı bireyler kendilerine ve sevdiklerine daha çok vakit ayırmaya başlamaktadır. İletişimlerini koparmadan sosyal ilişkilerini aktif bir şekilde devam ettirmeleri, onların yaşam memnuniyetleri üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. 75-84 yaş aralığında, bireylerde hareket kısıtlılıklarının artması nedeniyle yavaş yavaş sosyal yaşamdan uzaklaşmalar ve arkadaşlık ilişkileri kurmada zorluklar yaşanmaya başlanmakta ve sosyal hayatları yaşadıkları yer ve yakın çevresi ile sınırlı hale gelmektedir. 85 yaş ve üzeri yaş grubunda ise yaşlılığın diğer dönemleri ile kıyaslandığında fizyolojik değişikliklerin ve sağlık sorunlarının ciddi bir şekilde artış göstermesi, yaşlı bireylerin sosyal yaşantılarını ciddi anlamda kısıtlamaktadır.

1.6.5. Yaşlılıkta Fiziksel ve Psiko-Sosyal Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcı gereksinimi, bireylerin eylemlerini gerçekleştirebilmesi için mekanın taşınması gereken ödün verilemez koşullardır. Gereksinimler, bireylerin kültürel normları, fiziksel, algısal ve zihinsel özellikleri, sosyo-ekonomik durumu gibi pek çok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Kullanıcı gereksinimleri temel olarak fiziksel gereksinimler (mekânsal, ısısal, işitsel, sağlık, görsel, emniyet) ve psiko-sosyal gereksinimler (mahremiyet, toplumsal, davranışsal, estetik) olarak iki grupta toplanmaktadır (Ünügür, 1973). Yaşlılık döneminde hem fiziksel hem psiko-sosyal gereksinimler hem de bu gereksinimlerin hiyerarşisi değişmektedir.

Fiziksel gereksinimler ile ilgili olarak yaşlılık döneminde kullanıcıların mekânsal gereksinimlerinde farklılıklar görülmektedir. Mekansal gereksinimler, eylem, kullanıcı ve ekipmana ilişkin faktörlerin oluşturduğu gereksinimlerdir. Yaşlılık döneminde kullanıcıların gerçekleştirdikleri eylemler, eylemlerin yapılış biçimleri ve sıklıkları değişmekte, bu da mekan örgütlenme karakterini ve mekanlar arası ilişkileri etkilemektedir. Kullanıcı ile ilgili faktörler olarak bireylerin bu dönemde algısal, duyuşsal ve boyutsal özelliklerindeki değişimler mekanda yer alan donatıların kullanıcı ile uygunluğu açısından önemlidir. Yaşlılık döneminde bireylerde algısal ve duyuşsal yeti kayıpları meydana

gelmektedir. Öğrenme, akıl yürütme vb. algısal yeteneklerinde düşüşler görülmektedir. Yaşlı bireylerin bu dönemde dokunma, işitme, görme, tat ve koku alma duyuları zayıflamaktadır. Bireylerin boyutsal özelliklerinde de değişiklikler görülmektedir. Boy uzunluğu, oturma yüksekliği, uzanma, eğilme mesafesi vb. statik ve dinamik antropometrik boyutları değişmektedir. Boyutsal özelliklerinin değişimi, yaşlılık döneminde yaşlı bireylere yönelik donatı ve mobilya tasarımlarını gerekli kılmaktadır. Ekipmana ilişkin olarak bireylerin eylemlerini gerçekleştirirken ihtiyaç duydukları ekipmanların tasarım, kullanım kolaylığı ve işlevsel açıdan yaşlı bireylere yönelik olması oldukça önemlidir. Yaşlılık döneminde bireylerin tutma, kavrama vb. yeteneklerinde düşüşler görülmesi sebebi ile ekipman tasarımında yaşlı bireylere yönelik detay ve çözümlemeler gerekmektedir. Isısal gereksinme ile ilgili olarak yaşlı bireyler için ısı konfor düzeyi yetişkinlik dönemine kıyasla daha da önem kazanmaktadır. Bireylerin yaşlılıkta vücut ısılarında ani düşüşler görülebilmekte ve bu da ciddi problemlere yol açabilmektedir. Bireylerde görülen işitme kayıpları göz önünde bulundurulduğunda kullanıcıların gündelik yaşamlarını güçlük çekmeden devam ettirebilmeleri ve işitsel gereksinmelerinin karşılanabilmesi için mekanın olabildiğince gürültüden arındırılmış olması gerekmektedir. Yaşlılık döneminde bireylerin çevresindeki sesleri ayırt etmede güçlük çekmektedir. Bu nedenle mekanda gerekli akustik düzenlemeler ve ses yalıtımları yapılarak istenmeyen sesler en aza indirilmelidir. Yaşlılık döneminde bireylerin görme yetenekleri ve keskinliklerinin azalması sebebi ile görsel gereksinmelerinin sağlanabilmesinde bireyler, yetişkinlere kıyasla daha fazla ışığa ihtiyaç duymaktadır. Bireylerin eylemlerini gerçekleştirebilmeleri için aydınlatma tasarımlarının yanı sıra malzeme, renk ve doku seçimleri ile de görsel konforları sağlanmalıdır. Yaşlılık döneminde bireyler için emniyet gereksinmesi daha da önem kazanmaktadır. Yaşlı bireylerin yaşadıkları kazalarda iyileşme süreçleri yetişkin insanlara kıyasla daha yavaş ilerlemektedir. Bu nedenle mekan içerisinde kullanıcıların olabildiğince kaza riski ile daha az karşı karşıya kalması için mekanın onlara uygun tasarlanması gerekmektedir. Emniyet gereksinmesi yalnızca fiziksel kazalara yönelik değil; aynı zamanda bireylerin psikolojik açıdan kendilerini bulundukları yerde güvende hissetmesi ile de ilişkilidir. Özellikle tek başına yaşamlarını sürdüren yaşlı bireyler için yaşadıkları ortamın güven vermesi emniyet gereksinmesi açısından oldukça önemlidir. Artan yaşa bağlı olarak yaşlılık döneminde sağlık gereksinmesi de yetişkinlik döneminde emniyet gereksinmesi gibi daha önceliklidir. Bireylerin fiziksel ve ruhsal açıdan sağlık durumlarının iyi olması yaşlanma süreçlerinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Yaşlılık döneminde yaş arttıkça bireylerin sağlık

problemleri ve fiziksel rahatsızlıkları da artmaktadır. Fiziksel sağlık durumlarının iyi olmaması bireylerin ruhsal sağlıklarını da olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle için yalnızca fiziksel açıdan değil, aynı zamanda ruhsal açıdan da sağlık durumlarının iyi olması yaşlanma sürecinde önemlidir.

Fiziksel gereksinmelerin yanı sıra yaşlılık döneminde bireylerin psiko-sosyal gereksinmelerinde de değişimler yaşanmaktadır. Bireylerin yaşlılıkta mahremiyet ihtiyaçları yetişkinlik dönemine kıyasla da daha yoğun hissedilmektedir. Mahremiyet gereksinmesi, yaşlılık döneminde mekanların örgütlenme biçimlerini ve mekanlar arası ilişkilerin düzenlenmesinde etkilidir. Toplumsal gereksinmeler ile ilgili olarak yaşlılık döneminde bireylerin mekanlarda diğer insanlar ile kurduğu sosyal ilişkilerde, mekanın formu, donatı ve yerleşim düzenleri ile ilişkilidir. Bireylerin yaşlandıkça eylemlerini gerçekleştirirken ihtiyaç duydukları mesafeler, eyleme ilişkin davranış boyutları, davranışsal gereksinmelerini oluşturmaktadır. Estetik gereksinmeler, bireylerin beğeni ve zevkleri ile ilişkili olup bireylerin görsel konforları üzerinde etkilidir (Özmete, 2013; Kalıncara, 2015; Zorlu, 2015).

1.7. Yaşlılık Döneminde Barınma İhtiyacı ve Barınma Modelleri

Günümüzde yaşlı nüfusun hızla artmasına bağlı olarak değişen barınma gereksinimi ulusal ve uluslararası ve düzeyde birçok disiplinin ele aldığı bir konu haline gelmiştir. Yapılan pek çok çalışma yaşlı bireylerin yaşadıkları ortamın özellikleri onların fiziksel ve psiko-soyal gereksinmelerine uygun olduğunda yaşam memnuniyetlerinin, yaşam kalitelerinin arttığını ortaya koymaktadır (Wahl vd., 2012; Stewart vd., 2014; Severinsen vd., 2016; Feng vd., 2018; Mulliner vd., 2020). Yaşlılık döneminde bireylerin özelliklerine bağlı olarak barınmaya yönelik gereksinme ve beklentiler farklılaşmaktadır. Bu nedenle, her yaşlı bireyin barınmaya yönelik ortak ve tek çeşit barınma tercihi olması pek mümkün değildir. Barınma tercihleri, yaşlı bireylerin sosyo-ekonomik özellikleri, sağlık durumu, fizyolojik, algısal, zihinsel ve bilişsel özellikleri, kültürel özellikleri, yaşam biçimleri, vb. pek çok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Barınma ihtiyacının karşılanmasında dikkat edilmesi gereken en temel husus, yaşam alanlarının bireylerin ihtiyaç ve isteklerine uygun olarak düzenlenmesidir. Aktif ve kaliteli bir yaşlılık süreci geçirebilmeleri için bireylerin yaşadıkları ortamın onların gereksinim ve beklentilerine yönelik tasarlanmış olması önemlidir.

Günümüzde yaşlı bireylerin barınma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik barınma modelleri bulunmaktadır. Bu barınma modelleri kullanıcı özellikleri ya da sundukları hizmet çeşitliliğine bağlı olarak farklı isimler altında sınıflandırılmaktadır. Ünal (1997), barınma tercihlerini bağımlı, yarı-bağımlı ve bağımsız olmak üzere bireylerin bağımlılık düzeylerine ilişkin sınıflamıştır. Bağımsız yaşlı bireyler için mevcut ve yaşlı bireylere yönelik düzenlenen konut tasarımları, yarı bağımlı yaşlı bireyler için yaşlı yurtları ve servisler ile desteklenen konut tasarımları, bağımlı yaşlı bireyler için ise geriatrik hastaneler ve bakımevleri olarak barınma modellerini gruplamıştır. Üresin (2005), yaşlı bireyler için barınma alternatiflerini kuruma dayalı barınma seçenekleri ve konut olmak üzere iki başlıkta incelemiştir. Kuruma dayalı bakım başlığında yaşlı yurtları, bakımevleri, geriatrik hastaneler, psiko-geriatrik hastaneleri ele alırken; konut başlığında ise düzenlenmiş konutlar, konut paylaşımı (share-a-home), akraba konutları, yaşlı bireyler için özel tasarlanan konutları sıralamıştır. Salman (2019), yaşlı bireylere yönelik barınma tercihlerini mevcut uygulamalar ve alternatif model önerileri olarak iki grupta toplamıştır. Mevcut uygulamaları yatılı kuruluşlarda bakım hizmeti, gündüzlü bakım hizmeti ve yaşlı hizmet merkezleri, ev ortamında destekli yaşam şeklinde sıralarken; alternatif modelleri yaşam evleri, mobil evler, ev paylaşımları, otel ve oda evleri, yarı kurumsal konutlar, evde bir hisse (share-a-home), yaşlı bireyler için sosyal konutlar, koruyucu bakım evleri olarak ele almıştır. Zorlu ve Onur (2019) ise barınma tercihlerini bağımsız yaşlı konutları, destekli yaşlı konutları, kurumsal bakım merkezleri ve geriatrik bakım merkezi şeklinde mekan çeşitliliklerine, yapı tipolojilerine, hizmet çeşitliliğine dört başlıkta toplamıştır (Tablo 1). Bu çalışma kapsamında Zorlu ve Onur' (2019) un yaptığı gruplama esas alınmıştır.

Tablo 1. Yaşlılık döneminde barınma modelleri (Zorlu ve Onur, 2019)

YAŞLI BİREYLERE YÖNELİK BARINMA MODELLERİ	Bağımsız Yaşlı Konutları
	• Evde Bakım Hizmetleri/Mobil Yardım Hizmetleri
	Destekli Yaşlı Konutları
	• Yaşlı Köyleri/Bağımsız Emeklilik Evleri/Emeklilik Köyü/Yaşlılar için özel tasarlanmış evler/
	Kurumsal Bakım Merkezleri
	• Huzurevleri/Yaşlı yurtları/Yaşlı Otelleri • Gündüz Bakım Merkezi/Yaşlı Kreşi/Gündüzlü bakım/Günlük bakım merkezi
	Geriatrik Bakım Merkezleri

1.7.1. Bağımsız Yaşlı Konutları

Yaşlı bireylerin barınma tercihlerine yönelik kurum bakımına dayalı pek çok barınma modeli vardır. Fakat yaşlı bireylerin alışkın olduğu tanıdık bir çevrede yaşlanmalarına imkan veren konutlar, bu modeller içinde en ideal ve en çok tercih edilen barınma seçeneğidir. Birçok dünya ülkesinde benimsenen barınma modeli, bireylerin konutlarının yaşam boyu kullanılmasına yöneliktir. Yaşlılık döneminde bireylerin kendi evlerinde yaşlanması yerinde yaşlanma olarak adlandırılmaktadır. Yaşlı bireyler yaşlılıklarını kendi konutlarında geçirirken konut her ne kadar onların ihtiyaç ve isteklerine cevap veriyor olsa da yeti kayıpları nedeni ile zaman içerisinde bir takım yardımcı ve destek hizmetlere ihtiyaç duymaktadır (Li ve Khan, 2012; İmamoğlu, 2015; Kalıncara ve Kapıkıran, 2017; Zorlu ve Onur, 2019). Literatürde evde bakım hizmetleri, mobil yardım hizmetleri şeklinde farklı şekillerde ifade edilen destek hizmetleri bu çalışma kapsamında evde bakım hizmetleri başlığı altında ele alınmaktadır.

1.7.1.1. Evde Bakım Hizmetleri

Evde bakım hizmetleri resmi, özel, gönüllü, hastane destekli ve karma (resmi ve gönüllü) kuruluşlar tarafından yalnız yaşayan, kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılamakta güçlük çeken, bakıma ihtiyaç duyan, sağlık problemleri (kronik rahatsızlık, yatağa bağımlılık, bulaşıcı hastalık vb.) olan 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylere verilmektedir. Evde bakım hizmetleri, yaşlı bireylerin bakım hizmetlerinin ve tedavi ihtiyaçlarının yaşamlarını sürdürmekte oldukları ev ortamında karşılanmasıdır. Evde bakım hizmetleri yaşlı bireylerin gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayarak bireye destek olmakta ve bağımsız bir şekilde yaşamını devam ettirmesine katkıda bulunmaktadır. Yaşlılık döneminde bireylerin fiziksel, mental ve ruhsal sağlığını korumaya yönelik hizmet modelleri içerisinde, kurumların toplumdan izole edici psikolojik açıdan olumsuz etkisinden uzaklaşmak ve kurum bakımının getirdiği maddi yükü hafifletmek için pek çok ülke evde bakım hizmetlerine yönelmektedir. Diğer taraftan teknolojinin her geçen gün gelişmesi, pek çok sağlık ve sosyal hizmetlerinin ev ortamında verilebilmesine imkan tanımaktadır. Günümüzde pek çok ülke kurumsal bakım hizmetlerini tercih etmek yerine, yaşlı bireylere ve onların ihtiyaçlarına göre değişebilen, çeşitlilik gösterebilen bakım hizmetlerine ve destekleyici teknolojilere doğru yönelmektedir

(Kemper, 1992; WHO, 2000; Karahan ve Güven, 2002; Danış, 2008; Genet vd., 2012; Bilge vd., 2014; Güven, 2016).

Evde bakım hizmetleri, informal ve formal olmak üzere iki farklı grup tarafından verilmektedir. İnformal bakım veren grup, herhangi bir uzmanlık gerektirmeden evde bakım sağlayan aile bireyleri, komşular veya arkadaşlardır. Formal bakım ise alanında uzman doktor, hemşire, psikolog, fizik tedavi uzmanı, terapist, diyetisyen, sosyal hizmet uzmanı ve ev ekonomisti gibi pek çok farklı meslek grubunun iş birliği içerisinde olduğu bir ekip tarafından verilmektedir. Evde bakım hizmeti kapsamında evde yardım, evde takip hizmetleri, ev sağlık hizmetleri, süreli bakım, evlere yemek dağıtımı, tele yardım, evlere bakım-onarım hizmeti gibi çeşitli hizmet seçenekleri bulunmaktadır. Evde bakım hizmetleri yaşlı bireylerin gündelik yaşantılarında ev işlerine yardım, kişisel bakım, sağlık, rehabilitasyon, beslenme ve finansal danışmanlık, ulaşım, acil müdahale, sosyal ilişkileri güçlendirme, duygusal destek, arkadaşlık hizmeti gibi pek çok farklı alanlarda hizmet vermektedir (WHO, 2000; Karahan ve Güven, 2002; Oğlak, 2007; Danış, 2008; WHO, 2008; Genet vd., 2012; Güven, 2016) (Tablo 2).

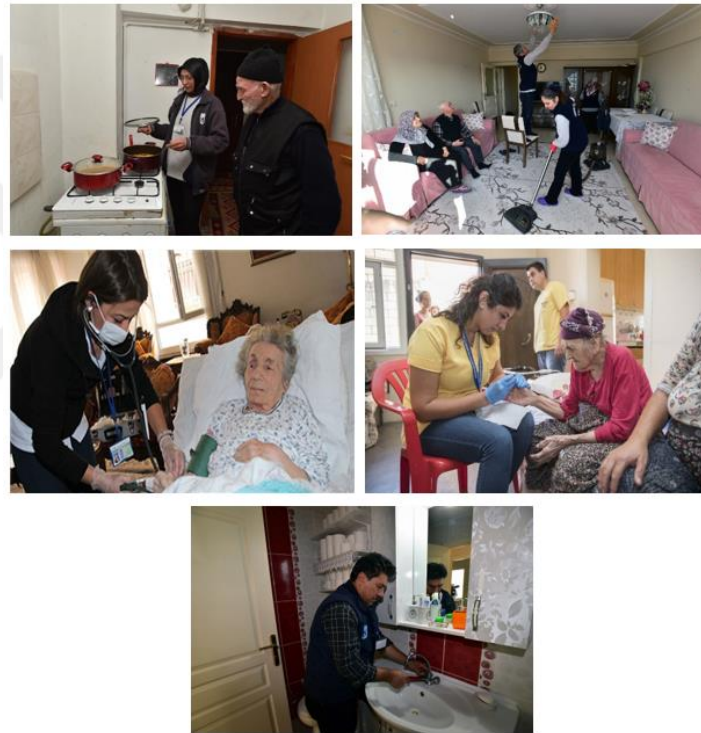
Tablo 2. Yaşlı bireylere verilen evde bakım hizmet türleri (Karahan ve Güven, 2002; Danış, 2008; Güven, 2016)

Hizmet Türü	Kapsamı
Evde Yardım Hizmeti	• Ev temizliği, çamaşır yıkama, ütü yapma, fatura ödeme, alışveriş yapma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerini kapsamaktadır.
Evde Takip Hizmeti	• Duş alma, banyo yapma, kişisel temizlik, tıraş olma, kişisel bakım vb. günlük yaşam aktivitelerini kapsayan profesyonel hemşirelik beceresi gerektirmeyen işlerdir.
Evde Sağlık Hizmeti	• Tıbbi bakım, ilaç tedavileri, hemşirelik, fizik tedavi, psikoterapi, konuşma terapisi hizmetleridir.
Süreli Bakım Hizmeti	• Dinlenmek ve boş zaman geçirmek için yaşlı bireylere bakan kişilere yöneliktir.
Yemek Dağıtım Hizmeti	• Yaşlı bireylerin evlerine sıcak yemek servisini kapsamaktadır
Tele Yardım Hizmeti	• Yaşlı bireylerin bir düğmeye basarak acil durumlarda bireyi telefonun diğer ucundaki kişiye bağlamaktadır.
Evde Bakım-Onarım Hizmeti	• Tamirat ve onarım ihtiyacı olan yaşlı bireylere yardım hizmetidir.
Ulaşım hizmeti	• Hastane randevularına ve kontrollerine giderken ulaşım desteği sağlamaya yöneliktir.
Arkadaşlık hizmeti	• Düzenli aralıklarla ziyaret etme, yazışma, sohbet etme, sosyal ilişki kurma, serbest zaman aktivitelerine eşlik etme

Evde bakım hizmetleri, yaşlı bireylerin toplumdan izole olmadan, kendilerini rahat hissettikleri ve alıştıkları çevrede bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerine imkan tanımaktadır. Bağımsız bir yaşam, yaşlı bireylerin kişisel tatmin ve saygınlık duygusunu güçlendirmektedir. Evde bakım hizmetleri, bireylerin mümkün olabildiğince yerinde, kendi evinde ailesi, komşuları ve sevdikleriyle birlikte yaşamlarını devam ettirmelerini amaçlamaktadır. Özbakım yeteneğine sahip olmayan yaşlı bireylerin ihtiyaç duydukları sağlık ve sosyal gereksinimlerini karşılayan evde bakım hizmetleri, bireylerin sosyal ilişkilerine, hobi ve aktivitelerine daha çok vakit ayırabilmesini sağlamaktadır. Aktivelere ve sosyal etkinliklere aktif katılımlarına katkıda bulunan evde bakım hizmetleri, yaşlı bireylerin yaşam memnuniyetlerini ve yaşam kalitelerini arttırmaktadır. Bunların yanı sıra evde bakım hizmetleri, yaşlı bireylerin bakım sorumluluğunu aile üyelerinin üzerinden alarak bakım yükünü hafifletmektedir. Kurumsal bakım ile kıyaslandığında evde bakım hizmetleri ekonomik açıdan daha az maliyetlidir. Yaşlı bireyler bu hizmetler ile birlikte huzurevi veya diğer kurumsal bakım seçeneklerini tercih etmek yerine mümkün olabildiğince kendi evlerinde, alışkın oldukları yerde yaşamlarına devam edebilmektedir (Karahan ve Güven, 2002; Öztop vd., 2008; Güven, 2016).

Ülkemizde evde bakım hizmetleri dünya ülkelerine kıyasla oldukça geç aktifleşmiştir. Dünya ülkelerinde evde bakım kavramı İngiltere 1700'lü yılların sonunda gündeme gelirken; ülkemizde profesyonel anlamda ilk örnekleri 2000 yılında özel teşebbüsler ile başlamakla birlikte, 2001 yılından itibaren bazı hizmetler yerel yönetimler tarafından vermeye başlanmış ve ilk yasal düzenleme 2005 yılında yapılmıştır. Belirli periyotlar ile ülkemizde düzenlenen eylem planlarında da kurumsal bakım modellerinin alternatifi olan yaşlı bireylerinin kendi kendine yetebilmeleri, saygınlıklarını koruyarak yaşadıkları toplumdan izole edilmeden olabildiğince bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri için ihtiyacı olan desteği sağlayan, evde bakım hizmetlerini yaygınlaştırmaya ve iyileştirmeye dair düzenlemeler yapılmaktadır. Ülkemizde evde bakım hizmetleri; evde sağlık hizmetleri ve evde sosyal bakım ve destek hizmetleri her iki kavramı da kapsayan tanım olarak kullanılmaktadır. Evde sağlık hizmetleri; Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve üniversite hastaneleri tarafından yürütülürken; evde sosyal bakım ve destek hizmetleri ise belediyeler ve yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir. Yardıma ihtiyaç duyan yaşlı bireylere ev temizliği, tamirat-onarım işleri, ev işleri, kişisel temizlik, doktor muayeneleri, hemşire hizmeti, ambulans ile ulaşım, fizik tedavi ve rehabilitasyon, yemek dağıtımı, psikolojik danışmanlık, psiko-sosyal destek gibi hizmetler verilmektedir (Şekil 5).

Yaşlı bireyler evde bakım hizmetleri ile sağlık ve sosyal yönden desteklenerek, iyileşme süreçlerinin hızlandırılması, sağlık maliyetlerinin azalması, kuruma dayalı bakımı geciktirme amaçlanmaktadır. Evde sağlık hizmetlerinin finansmanında kamu sağlık güvence sistemleri, bakım sigortaları, yerel yönetim bütçeleri kaynak olarak kullanılmaktadır. Yaşlı bireyler belediyelerin ilgili birimleri ile iletişime geçerek evde bakım hizmet talebinde bulunarak, hizmet alma kriterlerini (yaş ve sağlık durumu vb.) sağladıklarında bu hizmetten faydalanabilmektedir. (Karahana ve Güven, 2002; D.P.T., 2007; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015). Bu destek hizmetleri son derece sınırlı olup henüz yaygınlaşmamıştır.

Şekil 5. Ülkemizde yaşlı bireylere verilen evde bakım hizmetleri (URL-2, URL-3, URL-4)

1.7.2. Destekli Yaşlı Konutları

Yaşlı bireylere yönelik barınma alternatiflerinden biri de destekli yaşlı konutlarıdır. Literatürde destekli yaşlı konutları, yaşlılar için özel tasarlanmış evler, emeklilik evleri, emeklilik köyleri ve yaşlı köyleri gibi isimler ile ifade edilirken; bu çalışma kapsamında yaşlı köyleri şeklinde kullanılmıştır.

1.7.2.1. Yaşlı Köyleri

Yaşlı köyleri, birbirleri ile ilişkili çeşitli birimlerden oluşan tek katlı ve bungalow evler gibi farklı ölçeklerdeki konut tiplerinin bir arada bulunduğu kompleks bir alan olarak tanımlanmaktadır. Avustralya Emekli Köyleri Kanunu'na göre yaşlı köyleri, emekli kişilerin ya da toplumun yaşlı üyelerinin bağımsız yaşama ve hizmet ünitelerinin bulunduğu yapılar olarak ifade etmektedir. Bir başka ifadeyle yaşlı köyleri, 55 ve üzeri yaş grubunda kalan yaşlı bireylere yönelik özel olarak tasarlanan konut ya da çok amaçlı birbirine bağlı birimlerden oluşan yapılardır. Barınma ihtiyacına yönelik çeşitli konaklama alternatifleri ve bireylerin günlük yaşantılarında ihtiyaç duyabilecekleri çok amaçlı hizmetler sunan yaşlı köylerinin tanımlayıcı ve ayırt edici özellikleri emeklilik, topluluk, güvenlik ve özerklik olarak sıralanmaktadır. Yaşlı köylerinin sakinleri tam zamanlı çalışma hayatını tamamlayan, bir arada bağımsız bir şekilde yaşayan, sosyal faaliyet ve ilgi alanları ile aktif bir yaşam süren kişilerden oluşmaktadır. Yaşlının kendi konutu ve huzurevleri arasında bir alternatif olan yaşlı köyleri, ikametlerini satın alarak ya da belirli bir süre karşılığı kiralarak yaşamlarını sürdürebileceği konut ve diğer destek birimlerden oluşan küçük yerleşim yerleridir (Greenbrook, 2005; Bernand vd., 2007; Aksoy ve Günay, 2017).

Yaşlı köyleri bir başkasına bağımlı olmadan gündelik yaşamlarını bağımsız bir şekilde sürdürebilen, ihtiyaç halinde destek hizmet imkanlarından faydalanabildikleri aktif bir yaşlılık dönemi geçirmek isteyen yaşlı bireylere yönelik barınma alternatifidir. Genellikle doğa ile iç içe, geniş yeşil alanlar, peyzajlı araziler üzerine inşa edilen yaşlı konutları bahçeli, müstakil, tek ya da 2-3 katlı konut tiplerinden oluşmaktadır. Çoğunlukla şehir merkezinden uzak, bireylerin yaşlılarıyla iletişim içinde olabilecekleri ve sosyal ilişkilerini devam ettirebilecekleri sakin, güvenli ve konforlu bir yaşam ortamıdır (İmamoğlu, 2015; Aksoy ve Günay, 2017; Zorlu ve Onur, 2019).

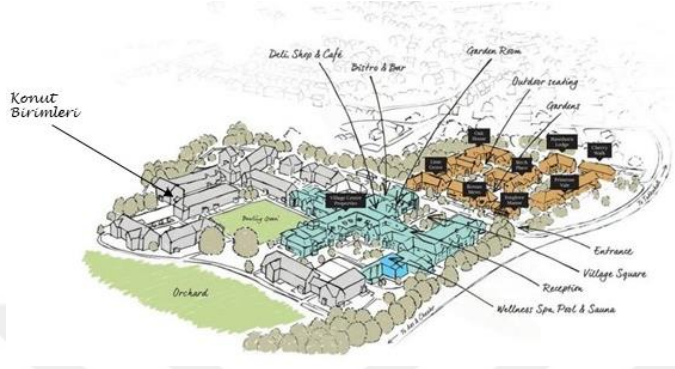
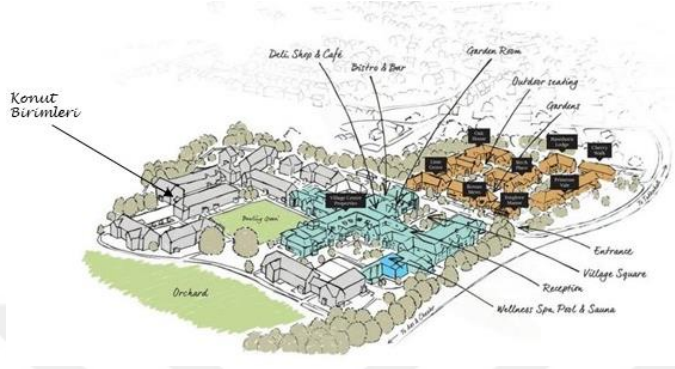
Yaşlı köylerinde kullanıcıların yaşamlarını kolaylaştıran çeşitli sağlık, bakım, temizlik, yemek ve çamaşır gibi destek hizmetleri de sunulmaktadır. Bunların yanı sıra çeşitli aktivitelerine yönelik spor alanları, geniş yeşil alanlar, hobi ve serbest zaman faaliyetleri için sosyal etkinlik alanlarıyla kullanıcıların kaliteli vakit geçirebilecekleri ve yaşama aktif katılımlarına imkan vermektedir (Bernand vd., 2012; Li ve Khan, 2012; İmamoğlu 2015; Aksoy ve Günay, 2017) (Tablo 3 ve Tablo 4).

Yaşlı köyleri bireylerin yaşadıkları konut birimleri ve ortak alanlardan oluşmaktadır. Yerleşim planlarında genellikle tüm konut birimleri merkezde yer alan ortak alanlara, bir

caddeye, sokağa ya da iç avluya doğru açılmaktadır. Konut birimlerinin açıldığı orta alanda sosyal aktivite ve eğlence alanları, restoran, kafe, kütüphane, kış bahçesi, kuaför, golf sahası, yüzme havuzu, yürüyüş parkurları, spor alanları, spa, mağaza, eczane gibi ortak kullanıma açık mekanlar yer almaktadır (Tablo 3 ve Tablo 4). Bu mekanların çeşitliliği ve büyüklüğü yaşlı köyünün kapasitesine göre değişkenlik göstermektedir. Aynı zamanda ortak mekanlar sayesinde kullanıcılar köyde yaşamakta olan diğer yaşlı bireyler ile arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri kurarak sosyal yaşantılarını sürdürebilmektedir. Böylece kullanıcılar yaşlı köylerinde daha aktif ve kaliteli bir yaşlılık dönemi geçirmektedir (Bernand vd., 2007; Fay ve Oven, 2012; Aksoy ve Günay, 2017; Feddersen vd., 2018; Zorlu ve Onur, 2019).

Konutlar genellikle doğrudan sokağa açılan bir ön girişi olan, tek ya da iki kişilik küçük birimler şeklinde tasarlanmaktadır. Belirli bir kira ücreti ya da satın alma karşılığında kalınabilen konutların giriş ve çıkışları kullanıcıların denetimindedir. Her konut biriminin kendine ait bir girişi vardır. Bir ya da iki odadan oluşan konutlarda yaşlı kullanıcıların oturma, dinlenme, yatma, banyo ve yemek yeme eylemlerini gerçekleştirebilecekleri mekanlar yer almaktadır (Tablo 3 ve Tablo 4). Kullanıcılar kendilerine ait kişisel eşyalarını getirerek mekanı istedikleri gibi kişiselleştirme imkanına sahiptir. İç mekan tasarımında bireylerin yaşlanmaya bağlı olarak ortaya çıkan hareket kısıtlılıkları ve erişim problemleri göz önünde bulundurularak daha çok açık plan düzeni tercih edilmektedir. Yaşlı bireyler yemek, çamaşır, temizlik gibi aktiviteleri kendileri yapabildikleri gibi talep etmeleri halinde görevli personellerden de destek alabilmektedir. Bunun yanı sıra kullanıcıların sağlık ve bakım gereksinimleri için düzenli olarak kontrollerini yapan sağlık çalışanları/hemşireler, bakım hizmeti veren uzmanlar da bulunmaktadır (Fay ve Oven, 2012; Steven, 2014; Aksoy ve Günay, 2017; Zorlu ve Onur, 2019).

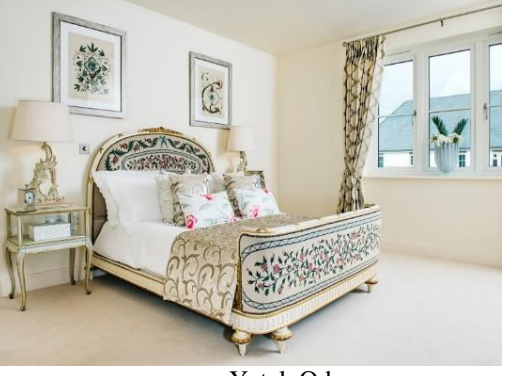
Tablo 3. Gifford Lea yaşlı köyü örneği (URL-5, URL-6, URL-7, URL-8)

KÜNYE	Yapı Adı	Gifford Lea Emeklilik Köyü
	Yer	İngiltere
	Yapım Yılı	2017
	Tasarım Ekibi	Pozzoni Mimarlık
	Kapasite	104 konut
	 	
GENEL GÖRÜNÜM		
		
	 	
	 	
	 	
	 	

Tablo 3'ün devamı

GENEL GÖRÜNÜM	 Yüzme Havuzu Sauna
KONUT ÖZELLİKLERİ	- Konutların girişlerinde 24 saat boyunca kayıt yapan güvenlik kameraları, kişisel mobil kapı giriş sistemi ve acil çağrı sistemi yer almaktadır. - Köyde yer alan konutların iç mekanlarında sabit donatılar dışındaki tüm hareketli donatı ve aksesuarlar kullanıcılara aittir. Konutların tasarımında kullanıcıların konfor şartları göz önünde bulundurularak bağımsızlıklarını en üst düzeye çıkarmak amaçlanmıştır - Mutfakta yüksek kaliteli ekipmanlar, duvar yüzeyi boyunca çalışma tezgahı, kolay ve yavaş açılıp kapanabilen çekmece sistemleri, kaymaz zemin döşemesi, genel ve bölgesel LED aydınlatma sistemi bulunmaktadır. Banyoda tam entegre banyo dolapları, tutunma kolları, gömme duş alanları, kaymaz zemin malzemesi mevcuttur. Mutfak ve banyo gibi ıslak hacimlerde yaşlı kullanıcıların hayatları kolaylaştırmak için kolay açılıp kapanabilen musluklar, kolay açılan pencereler, düz erişimli duşlar, uygun yüksekliğe yerleştirilmiş prizler yer almaktadır. Yaşama mekanında elektrikli özel bir şömine, priz, tv girişleri yer almaktadır. Yatak odasında ise depolama amaçlı gömme dolaplar bulunmaktadır.
KONUT PLAN ŞEMALARI	 2+1 konut planı örneği 1+1 konut planı örneği
İÇ MEKAN GÖRSELLERİ	 Mutfak Yaşama Mekanı

Tablo 3'ün devamı

	 Banyo	 Yatak Odası
--	--	---

Tablo 4. Hampshire lake emeklilik köyü örneği (URL- 9, URL-10, URL-11)

KÜNYE	Yapı Adı	Hampshire Lake Emeklilik Köyü
	Yer	İngiltere
	Yapım Yılı	2014
	Tasarım Ekibi	Urban Edge Mimarlık
	Kapasite	119 konut
GENEL GÖRÜNÜM	 Vaziyet Görünümü	
	 Konut Alanları	 Konut Alanları

Tablo 4'ün devamı

GENEL GÖRÜNÜM		
	Kitap Okuma Alanı	Kuaför
		
	Yemek Alanları	Yemek Alanları
KONUT ÖZELLİKLERİ		
	Yüzme Havuzu	Spor Alanı
Köyde yer alan konut daireleri az katlı tek yatak odalı iki yatak odalı ve üç odalı olmak üzere 3 çeşittir. Yatak odasının sayısı dairenin büyüklüğüne göre değişkenlik göstermektedir. Konutlarda yaşam alanı, mutfak, yatak odası, banyo bulunmaktadır. Konutlar yaşlı kullanıcıların günlük yaşantılarını rahatlıkla devam ettirebilmelerine dikkat edilerek tasarlanmıştır. Mutfak mekanı yaşlı kullanıcıların ergonomilerine uygun tasarlanmıştır. Kullanıcıların antropometrik boyutlarına uygun geniş çalışma yüzeyleri, buzdolabı, bulaşık makinesi, ankastre fırın, induksiyonlu ocak, kurutucu, geniş evyeller gibi kullanıcıların günlük yaşantılarında ihtiyaç duyacakları donatı ve ekipmanlar yer almaktadır. Yaşama mekanlarında alev etkili özel bir şömine ve tv prizleri bulunmaktadır. Yatak odalarında gömme dolaplar ve elektrik prizleri yerleştirilmiştir. Banyolarda ise gömme duş alanları, banyo dolapları, klozet ve tutunma barları bulunmaktadır.		

Tablo 4'ün devamı

KONUT PLAN ŞEMALARI	 1 + 1 Konut Planı Örneği 2+1 Konut Planı Örneği
KONUT İÇ MEKAN GÖRSELLERİ	 Mutfak Yaşama Mekanı
	 Yatak Odası Banyo

Dünyada yaşlı köyleri uygulamaları 1950'li yıllarda Amerika, Kanada, Avustralya, görülmekle birlikte günümüzde İngiltere, Hollanda ve daha pek çok ülkede yaşlı bireylerin emeklilik döneminde yaşamlarını sürdürmek için tercih edilmektedir. Dünya'da yaşlı köyü uygulamaları oldukça yaygınlaşmış olsa da ülkemizde henüz pek yaygınlaşmamıştır. Literatürde ülkemizdeki yaşlı köyü örnekleri olarak 1997 yılında Adana'da "Küçük Evler" projesi ve 2007 yılındaki "Arifiye Yaşlı Köyü" projesi yer almaktadır (Bernand vd., 2012; Aksoy ve Günay, 2017). Ancak bu iki proje, dünyadaki yaşlı köyü örnekleri ile kıyaslandığında konut olanaklarının yanı sıra ortak kullanım alanları ve sosyal imkanlar yönünden oldukça sınırlıdır. Günümüzde ise henüz yapım aşamasında olan HerDem Sağlıklı Yaşam Köyleri gelişmiş ülkelerdeki emeklilik köyü konseptlerine daha benzer niteliklere sahiptir (Tablo 5).

Tablo 5. HerDem sağlıklı yaşam köyü örneği (URL-12, URL-13)

KÜNYE	Yapı Adı	HerDem Sağlıklı Yaşam Köyleri
	Yer	İstanbul
	Yapım Yılı	- Yapım Aşamasında
	Kapasite	614 konut birimi
GENEL BİLGİLER	- HerDem yaşam köyü 55 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin emeklilik dönemlerinde aktif, sosyal ve sağlıklı bir yaşamın alanı olarak tasarlanmaktadır. Konut alanlarının yanı sıra restoran, kafeterya, sinema salonu, kütüphane, atölyeler, yüzme havuzu, spor salonları, yürüyüş parkurları, golf sahaları gibi pek çok sosyal alandan oluşmaktadır. HerDem Yaşam Köyü'nde kullanıcıların hayatını kolaylaştırmak için ev temizlik, bakım-onarım, eve yemek, eczane ve sağlık destek birimleri de yer almaktadır. - Türkiye'nin 7 bölgesindeki yöresel konaklardan ilham alınarak tasarlanarak 1+1 konutlar yer almaktadır. Konut girişleri, avluya açılarak sosyal ilişkilerinin devam ettirilmesi hedeflenmektedir. Açık yeşil alanlarda her konuta özel bir hobi bahçesi alanı yer alacaktır.	
GENEL GÖRÜNÜM	 Vaziyet Görünümü	
	 Konut Alanları	 Konut Alanları
	 Konut Birimleri	 Konut Birimleri

Tablo 5'in devamı

GENEL GÖRÜNÜM		
	Oturma Alanları	Yemek Alanları
		
	Yemek Alanları	Yüzme Havuzu
KONUT İÇ MEKAN GÖRSELLERİ		
	Mutfak	Oturma Alanları
		
	Yatak Odası	Oturma Alanı

1.7.3. Kurumsal Bakım Merkezleri

Kurumsal bakım merkezleri sundukları hizmet türlerine ve hizmetin verildiği zaman dilimine göre farklılaşmaktadır. Günün yalnızca belirli saat aralıklarında hizmet veren kurumsal bakım merkezleri gündüz bakım merkezleri, yaşlı kreşleri, gündüzlü bakım, günlük bakım merkezi gibi farklı isimler ile ifade edilmekte olup bu tip kurumlar, çalışma kapsamında gündüz bakım merkezleri ismi altında ele alınmıştır. Huzurevleri, yaşlı otelleri, yaşlı yurtları şeklinde farklı isimlerle anılan gece ve gündüz sürekli hizmet veren kurumlar ise çalışma kapsamında huzurevi olarak ifade edilmiştir.

1.7.3.1. Gündüz Bakım Merkezleri

Gündüz bakım merkezleri, 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylere hafta içi belirli saatler aralığında hizmet sunmaktadır. Bu merkezler kurumsal bakıma sürekli olarak ihtiyaç duymayan ancak fiziksel ya da zihinsel kısıtlılıkları nedeni ile sağlık, sosyal bakım ve destek hizmetlere kısa süreli ihtiyaç duyan günün bir kısmını geçirmek isteyen bireylere yöneliktir. Gündüz bakım merkezleri, evinde tek başına yaşamakta güçlük çeken ya da ailesiyle yaşayan bakıma ihtiyaç duyan yaşlı bireylere ev dışında kendilerini güvende hissedebilecekleri bir ortamda hizmet vermektedir. Yaşlı bireylerin fiziksel fonksiyonlarını ve sosyal yaşama katılımlarını arttırmayı amaçlayan gündüz bakım evleri, aynı zamanda yaşlı bireylerin bakım sorumluluğunu üstlenen ailelerin bakım yüklerini kısa süreli de olsa hafifletmektedir. Huzurevi ile evde bakım hizmeti arasında ara çözüm alternatifi olan gündüz bakım merkezlerinde yaşlıların burada geçirdikleri süre boyunca günlük yaşam faaliyetlerini gerçekleştirmeleri desteklenerek, aktivitelere aktif katılımları teşvik edilmekte ve yaşam kalitelerini yükseltmek amaçlanmaktadır. Özgüvenli, bağımsız ve refah düzeyi yüksek bir yaşamı amaçlayan gündüz bakım hizmetlerinde, spor aktiviteleri, beslenme danışmanlığı, kişisel bakım, seyahat etkinlikleri, serbest zaman aktiviteleri gibi pek çok alanda hizmet ve program sunulmaktadır. Gündüz bakım evleri, yaşlı bireyleri toplumsal yaşamdan koparmadan sosyal, eğitim ve serbest zaman aktiviteleri ile kendilerini geliştirmelerine destek olmak ve refah düzeyini arttırmaktadır. Bireysel veya grup aktiviteleri ile sosyalleşebilecekleri bir ortam sunan gündüz bakım evleri, yaşlı bireylerin arkadaşlık ilişkilerini ve iletişim becerilerini de güçlendirmektedir. Aynı zamanda gündüz bakım merkezleri yaşlılık döneminde bireylerde görülen depresif bozuklukları hafifletme, ruh

halini iyileştirme, fiziksel ve fonksiyonel bozuklukları yavaşlatma, tıbbi ve rehabilitasyon hizmetleri, müzik terapileri gibi sağlık hizmetleri de verilmektedir (Lucas vd., 2002; Lee vd., 2007; Danış, 2008; Bilotta vd., 2010; Oğlak; 2011; Bilge vd., 2014; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015; Zorlu ve Onur; 2019).

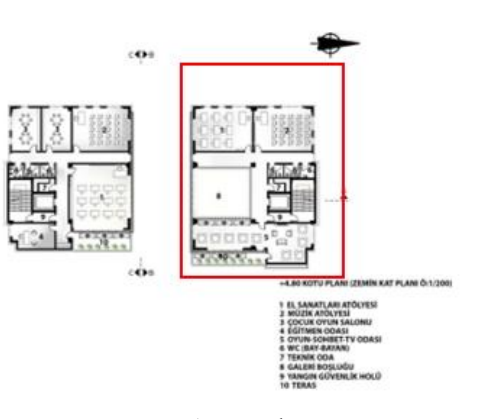
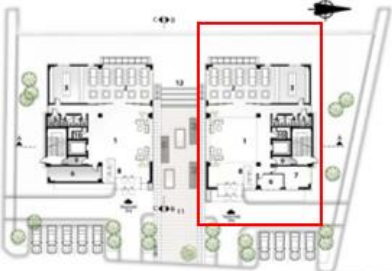
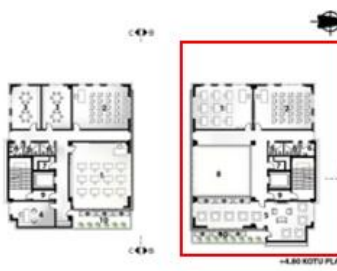
Ortalama yaşam süresinin, sağlık, bakım ve ekonomik yükün artması ile dünyada ve ülkemizde toplum temelli bakım hizmetlerinden olan gündüz bakım merkezleri günümüzde oldukça yaygın olarak tercih edilmektedir. Ülkemizde gündüz bakım merkezi hizmetleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı yönetmelikteki kurallar çerçevesinde belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör tarafından verilmektedir. Bu yönetmeliğe göre gündüz bakım merkezleri, konum olarak şehir merkezinde ya da şehir merkezine yakın bir yerde olmalıdır. Bina içerisinde ev hissi uyandıran dinlenme alanları, müzik, tiyatro, resim vb. aktiviteler için faaliyet odaları, yaşlı bireylerin birbirleri ile sohbet edebilecekleri, televizyon izleyebilecekleri oturma salonları, temizlik ve bakım odaları, yemek salonları, mutfak alanları, tuvalet alanları, mescit, spor alanları, idari ve teknik birimler yer almalıdır. Gündüz bakım evlerinde personel olarak doktor, hemşire, psikolog, bakım elemanı, teknik destek ekibi ve sorumlu yönetici olması gerekmektedir (Danış, 2008; T.C. Resmi Gazete, 2008a) (Tablo 6 ve Tablo 7).

Tablo 6. Konyaaltı Belediyesi Yaşlı Kreşi örneği (URL-14, URL-15, URL-16)

KÜNYE	Yapı Adı	Konyaaltı Belediyesi Yaşlı Kreşi
	Tasarım Ekibi	Keyarch Mimarlık
	Yer	Antalya
	Yapım Yılı	2017

GENEL BİLGİLER VE GÖRÜNÜM	Konyaaltı ilçe merkezinde yer alan Yaşlı Kreşi ve Kadın Sanat Eğitim Merkezi, 60 yaş üzeri yaşlı bireyler için tasarlanan bir gündüz bakım merkezidir. 4 katlı olarak tasarlanan yapıda kafeterya, sosyal hizmetler, çok amaçlı salonlar, spor salonu, mescit, kuaför, güzellik salonu, oyun-sohbet-tv odası, revir, okuma salonu, atölyeler, yeşil alanlar, hobi bahçesi, vitamin bar, ıslak hacimler, teknik ve idari birimler yer almaktadır. Yaşlı bireylerin gün içerisinde doğa ve toplumla iç içe, çeşitli aktiviteler yapmasına imkan sunulmaktadır.
	 Genel görünüm

Tablo 6'nın devamı

İÇ MEKAN GÖRSELLERİ		
		
		
		
MİMARİ ANLATIMLAR	 4.80 KOTU PLANI (ZEMİN KAT PLANI ÖLÇÜSÜ) 1 GİRİŞ HOLLÜ 2 KAFETERYA 3 KÜTÜPHANE 4 İKİ ODA (BAY BAYAN) 5 KİMLİK KİMLİK 6 OFİS 7 KİMLİK KİMLİK 8 DOKÜMAN 9 YAKININ GÜVENLİK HOLLÜ 10 TERCİH ODA 11 KİMLİK KİMLİK 12 KİMLİK KİMLİK	 4.80 KOTU PLANI (ZEMİN KAT PLANI ÖLÇÜSÜ) 1 EL SANATLARI KÜTÜPHANE 2 KİMLİK KİMLİK 3 ÇOCUK OYUN SALONU 4 EĞİTİM ODA 5 OYUN KİMLİK KİMLİK 6 İKİ ODA (BAY BAYAN) 7 TEKNİK ODA 8 GİRİŞ KİMLİK KİMLİK 9 YAKININ GÜVENLİK HOLLÜ 10 TERAS
	Zemin Kat Planı	1. Kat Planı

Tablo 6'nın devamı

	 1 DİNLENME ODASI 2 İDARE OFİSİ 3 SEKRETERYA 4 REKON 5 HASTANE ODASI 6 DOKTOR ODASI 7 FARMASİ 8 YAĞLI BAKI 9 DİYETİYEN 10 İKİ (BAY BAKI) 11 OĞURMA SALONU 12 SAĞLIK ODASI 13 İLLUSTRATİYON DERSLİĞİ 14 YARANCI DOL. DERSLİĞİ 15 TEKNİK ODA 2.Kat Planı	 1 VİTAMİN BAR (TERAS) 2 HOBİ BAĞIÇÇISI (TERAS) 3 FİTNESS 4 BELLEK OYUNU 5 OĞURMA SALONU 6 İKİ (BAY BAKI) 7 DİNE 8 SOYUNMA ODASI 9 LARABO ODİS 10 EĞİTİMİN SOYUNMA 11 TEKNİK ODA 3. Kat Planı
--	---	---

Tablo 7. Çınar yaşamevi örneği (URL-17, URL-18)

KÜNYE	Yapı Adı	Çınar Yaşamevi
	Yer	İstanbul
GENEL BİLGİLER	- Ümraniye semtinde yer alan Çınar Yaşamevi, tek başına yaşamakta olan, 60 ve üzeri yaştaki bireylerin gündüz vakitlerinde yaşlıları ile sosyalleşebileceği, keyifli vakit geçirebilecekleri bir gündüz bakım merkezidir. - Gündüz bakım merkezinde sağlık birimleri, yemek alanları, sosyal faaliyet odaları, dinlenme alanları, hobi bahçeleri yer almaktadır.	
MEKAN GÖRSELLERİ	 Oturma/Aktive/Egzersiz Alanı	 Oturma/Aktive/Egzersiz Alanı
	 İdari Birimler	 Dinlenme Alanları

Tablo 7'nin devamı

MEKAN GÖRSELLERİ	 Hobi Bahçesi	 Revir
-------------------------	---	---

1.7.3.2. Huzurevleri

Huzurevleri, tek başına yaşamlarını sürdürmekte güçlük çeken yaşlı bireylerin devlet yada çeşitli özel kurumlar tarafından kısa süreli ya da yaşam boyu temel ihtiyaçlarının karşılandığı, bakım, barınma, tıbbi gözetim ve sosyal hayata katılım olanaklarının sunulduğu kurum bakımına dayalı bir barınma modelidir. Bu model birçok ülkede yaşlı yurtları, yaşlı otelleri gibi farklı isimler ile adlandırılırken ülkemizde genellikle huzurevi olarak ifade edilmektedir. Huzurevleri kullanıcıların yaşadıkları çevre üzerindeki denetiminin ev yaşamına kıyasla görece daha fazla sınırlandırıldığı, alışkın oldukları ev ortamından uzak, kurumsal yapı anlayışının baskın olduğu bir barınma modelidir (Valins, 1988; Altan ve Şişman, 2003; Degenholtz vd., 2006; Kemppainen Özer, 2006; Çınar vd., 2011; Oğlak, 2011; Zorlu ve Onur, 2019). Huzurevinde yaşamlarını sürdürmekte olan yaşlı kullanıcıların yaşam memnuniyetlerini ve yaşam kalitelerini yükseltmede huzurevinin konumu, tasarımı, mekan kurgusu ve kullanıcılarına sunduğu hizmetler önemli bir yere sahiptir.

Huzurevlerinin konum tercihinde yaşlı bireylerin alışkın oldukları çevreden kopmamalarına, sosyal ilişkilerini devam ettirebilecekleri bir çevrede yaşamlarını sürdürebilmelerine dikkat edilir. Toplumdan soyutlanmak yaşlı bireylerin yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilediği için huzurevlerinin şehir merkezinde ya da şehir merkezine yakın bir yerde olması kullanıcılar tarafından oldukça önemsenmektedir. Şehir merkezinde olmaması durumunda toplu taşıma hizmetlerine yakın ve yakın çevrede çeşitli yerleşim birimlerinin olması bireylerin kendilerini yalnız ve dışlanmış hissetmemelerini sağlamaktadır. Aynı zamanda huzurevlerinin yakın çevresinde yaşlı kullanıcıların kolaylıkla ulaşabilecekleri park, kütüphane, alışveriş merkezi, sağlık hizmetleri, eğlence alanları, spor

merkezleri, sinema, tiyatro gibi kamusal alanların olması aktif yaşlanma ve sosyal yaşamlarının devamlılığı için önemlidir (Kemppainen Özer, 2006; Sarı ve Sağsöz, 2011; Tarakçı Eren vd., 2017; Tarakçı Eren vd., 2019; Zorlu ve Onur, 2019). Huzurevlerinin konumu belirlenirken arazi yapısına ve manzara özellikleri de dikkate alınır. Yaşlılık döneminde bireylerin hareket yeteneklerinin kısıtlılığı sebebi ile binanın topografik eğimi, rampa ve merdiven kullanma ihtiyacının olabildiğince en aza indirilir. Bina konumlandırılmasının manzaraya doğru yönelmesi gündelik yaşamlarının büyük bir bölümünü kapalı mekânlarda geçiren bireyler için oldukça önemlidir (Akbay, 1998).

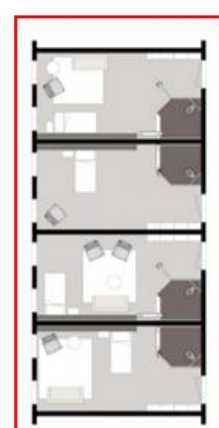
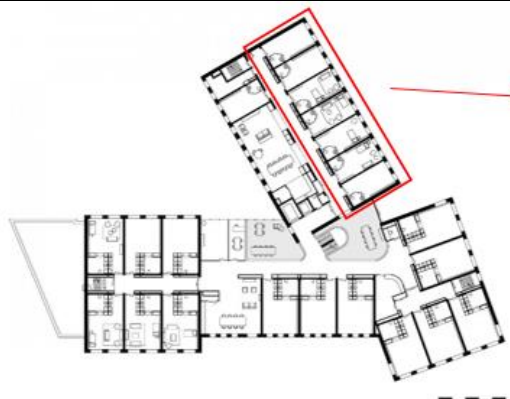
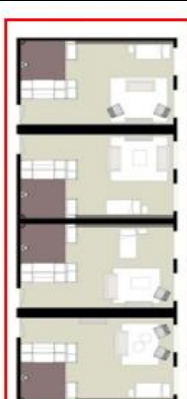
Huzurevlerinin tasarımı orada ikamet etmekte olan yaşlı bireyler üzerinde psikolojik ve sosyal açıdan etkili bir rol oynamaktadır. Bireyler uzun süre yaşadıklarını evlerinden ayrılıp huzurevlerine taşındıklarında ortama alışmakta güçlük çekmektedir. Bu noktada yapının kurumsal görünüşünün olabildiğince azaltılması huzurevi sakinlerinin aidiyet duygularını güçlendirmede önemli bir yere sahiptir. Yapı büyüklüğü ve cephe özellikleri yapının yer aldığı çevredeki diğer binalar ile uyumlu ve benzer özelliklerde olması yaşlı bireylerin kendilerini içinde yaşadıkları çevrenin bir parçası olarak hissetmelerine yardımcı olmaktadır (Eijkelenboom vd., 2017).

Huzurevlerinde yer alan temel mekanlar özel yaşam alanları, ortak kullanım alanları, hizmet alanları ve idari birimlerdir. Özel alanlar kullanıcıların oturma, dinlenme, yatma-uyuma gibi eylemlerini gerçekleştirdiklerine kendilerine ait olan odalardır. Özel odaların mekan çözümlemelerine yönelik farklı alternatifler mevcuttur. Bu alternatifler oda büyüklüklerine, huzurevinde kalan kullanıcı sayısına, oda içerisinde ıslak hacimlerin olup olmasına, yemek hazırlama ve yeme eylemleri için tanımlanan bir eylem alanı olup olmasına göre çeşitlenmektedir. Ortak kullanım alanları, huzurevi sakinlerinin birbirleriyle ya da aileleriyle gün içerisinde vakit geçirdikleri yerlerdir. Oturma alanları, yemek odaları, aktivite alanları, kulüp odaları, spor alanları huzurevlerinde ortak alanlara örnek verilebilmektedir (Tablo 8). Hizmet alanları; mutfak, çamaşırhane, temizlik odaları, depo, kuaför, sağlık destek odaları, muayeneler, personel odaları gibi destek birimlerden oluşmaktadır. Ortak kullanım ve hizmet alanlarının çeşitliliği huzurevinin büyüklüğüne, kapasitesine ve sunduğu imkanlara göre çeşitlilik göstermektedir (Degenholtz vd., 2006; T.C. Resmi Gazete 2008b; Türel, 2011; Eijkelenboom vd., 2017; Zorlu ve Onur, 2019; Social Welfare Department, 2020).

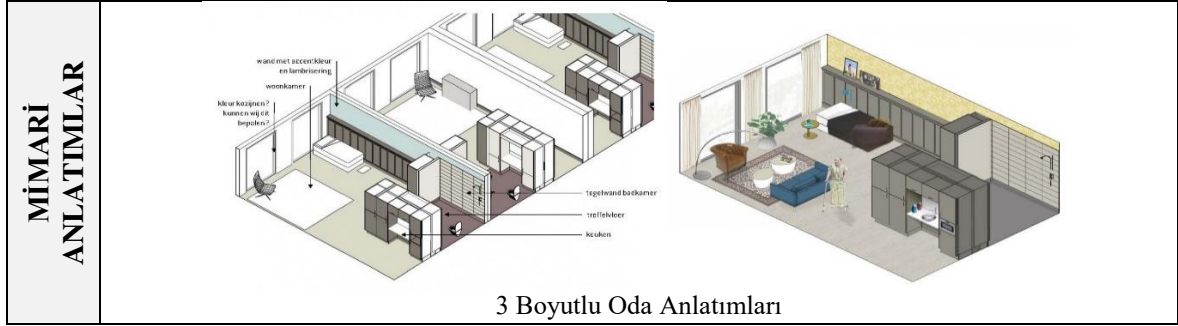
Tablo 8. Willibrord huzurevi örneği (URL,19- URL-20)

KÜNYE	Yapı Adı	Willibrord Huzurevi
	Tasarım Ekibi	Atelier PRO Mimarlık
	Yer	Hollanda
	Yapım Yılı	2013
	Kapasite	62
AÇIKLAMA	- Willibrord Huzurevi Hollanda'nın Middelburg kentinde şehir merkezinde yer almaktadır. Bina, değişen ihtiyaçlara uyum sağlamak için yerleşimin kolayca yeniden düzenlenmesine izin veren esnek ve açık bir yapıya sahiptir. Bu huzurevi 2014 Spirit of Planetree Ödülü almıştır. - Willibrord Huzurevi'nde, huzurevi sakinleri için odalar, yemek alanları, aktivite alanları, oturma alanları, danışma, mutfak, temizlik odaları, sağlık odaları, idari ve teknik destek birimleri ve açık yeşil alanlar yer almaktadır. Huzurevi sakinlerinin odasında yatma, dinlenme, tuvalet alanları ve yemek hazırlama eylemi için tasarlanan nişler yer almaktadır.	
GENEL GÖRÜNÜM		
	Huzurevi Binası	Açık Alanlar
İÇ MEKAN GÖRSELLERİ		
	Oturma Alanları	Oturma Alanları
		
	Yemek Alanı	Etkinlik Alanları

Tablo 8'in devamı

İÇ MEKAN GÖRSELLERİ			
	Özel Alanlar/Odalar	Oda Mutfağı	
			
	Tuvalet alanı	Özel Alanlar/Odalar	Sirkülasyon Alanları
MİMARİ ANLATIMLAR			
	Zemin Kat Planı	Oda Planları	
			
	1.Kat Planı	Oda Planları	

Tablo 8'in devamı

Yaşlı bireylerin ortak kullanım alanlarını ve açık mekan kullanımlarını arttırmak amacı ile huzurevi yapılarının tek ya da az katlı olmasına dikkat edilmelidir. Bununla birlikte kullanıcıların özel odalarının ve ortak alanların bahçe, avlu gibi açık alanlar ile ilişkili olması da önem taşımaktadır. Huzurevinde yer alan açık alanların tasarımı iyi kurgulanmış olmalıdır. Bu alanlar genellikle açık hava etkinliklerinin, terapilerin, spor faaliyetlerinin, hobi ve aktivitelerin yapıldığı sosyal etkileşimin yoğun olduğu yerler olduğu için iyi tasarlanmış olması yaşlı kullanıcıları psikolojik ve sosyal açıdan olumlu yönde etkilemektedir. Yeşil alan kullanımı ile birlikte rahatlatıcı bir etkisi olan su ögesi de peyzaj tasarımının önemli bir parçasıdır (Raske, 2010; Tarakçı Eren vd., 2017). Ülkemizde huzurevi hizmetleri yönetmelikler çerçevesinde belirlenen maddeler doğrultusunda devlet ve özel sektörler tarafından verilmektedir.

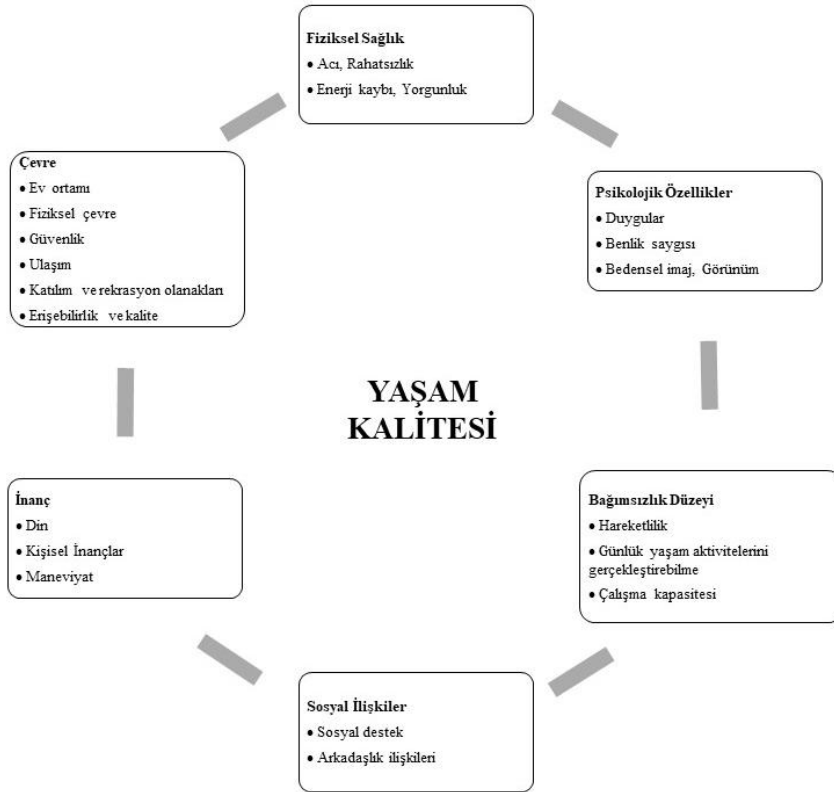
Geriatrik bakım merkezleri de huzurevlerinin bir türü olarak değerlendirilebilir. Huzurevlerinin bir ünitesi/bölümü genellikle sağlık hizmetinin daha ağırlıkta olduğu geriatrik bakıma ayrılmaktadır. Ağır sağlık problemleri olan, kendi kendine bakımını sürdüremeyen, tıbbi desteğe ve bakıma ihtiyaç duyan 65 yaş ve üzeri yaş grubu özelliklerindeki bireyler için geriatrik bakım merkezleri bulunmaktadır.

1.8. Yaşlılık ile İlgili Güncel Kavramlar

1.8.1. Yaşam Kalitesi

Yaşam kalitesi kavramı, yaşlılık döneminde bireyler için önem kazanan kavramlardan biridir. Yaşam kalitesi, bireylerin parçası oldukları kültür, inanç ve değer sistemleri bağlamında hedef ve beklentilerini göz önünde bulundurarak, yaşam içerisinde kendi

konumlarına ilişkin algıları ve refah düzeyi olarak tanımlanmaktadır (WHO, 1996). Yaşam kalitesini belirleyen pek çok unsur söz konusudur. Bireylerin sağlık durumu, psikolojik özellikleri, bağımsızlık düzeyi, sosyal ilişkiler, inancı ve yaşadığı fiziksel çevre yaşam kalitesini etkileyen unsurlardır (Şekil 6). Bireylerin fiziksel açıdan tam bir iyilik hali içinde bulunması, sağlık problemleri ile başa çıkabilmesi yaşam kalitesini yükseltmektedir. Psikolojik açıdan olumlu düşüncelere sahip olmak, mutlu ve huzurlu hissetmek, kişisel inançlar ve maneviyat duygusu, yaşamdan zevk almak, bireylerin sevdikleri ile keyif vakit geçirmesi, yeni arkadaşlıklar edinmesi yaşam kalitesi arttırmaktadır. Bireylerin günlük yaşam aktivitelerinde bir başkasına bağımlı olmaması, kendi kendine yetebilmesi yaşam kalitelerini doğrudan yükseltmektedir. Sosyal ilişkiler, kişisel inançlar ve maneviyat bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde etkilidir. Bunların yanı sıra bireylerin yaşadığı çevre özellikleri de bireylerin yaşam kalitelerini yükseltmelerinde önemli bir unsurdur. Çevre özellikleri, konut ortamı, fiziksel çevre, güvenlik, ulaşım, katılım olanakları ve erişilebilirliği kapsamaktadır. Çevre özelliklerinin bireylere uygunluğu onların yaşam kalitelerini arttırmaktadır (WHO, 1996; Bowling ve Gabriel, 2004).

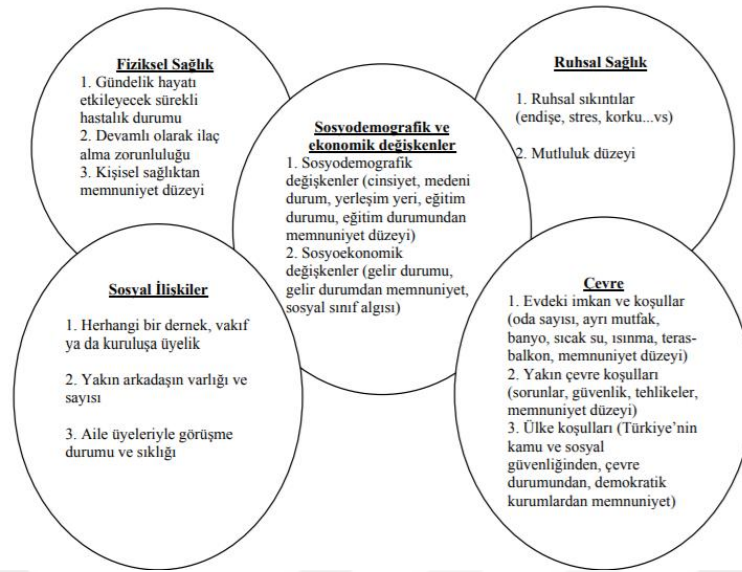
Şekil 6. Yaşam kalitesini etkileyen unsurlar (WHO, 1996; Bowling ve Gabriel, 2004)

Kaliteli bir yaşam; bireylerin yaşlanmaya bağlı olarak ortaya çıkan değişimlerini zamana yaymasına yardımcı olmaktadır. Bireyler, yaşlılık döneminde meydana gelen değişimleri ve kayıpları önleyemese de kaliteli bir yaşam sürdürmeleri yaşlanmalarını kayıpları geciktirmektedir. Yaşlılık döneminde bireylerin yaşam kalitesi, sağlık durumları, sosyal ilişkiler, ev ve bağımsızlık durumları ile ilişkilidir. Yaşlılık döneminde bireylerin yaşadıkları konut ve konut yakın çevresi yaşlı bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde önemli bir role sahiptir. Yaşlılık döneminde bireylerin yaşamının ağırlıklı olarak konut ve çevresi ile sınırlanmaktadır. Bu nedenle yaşlı bireylerin yaşam kalitelerini arttırmada gündelik yaşamlarının çok büyük bir bölümünü geçirdikleri konut ve konut yakın çevresinin fiziksel özelliklerinin onlara uygun olmalıdır. Ev ve yakın çevresinin yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını ve günlük yaşam aktivitelerini ne derecede gerçekleştirmelerine olanak tanıdığı yaşam kalitelerini doğrudan etkilemektedir (Gitlin, 2003; İlçe vd., 2007; Kalıncara ve Arpacı, 2013; Arpacı, 2015; Kalıncara vd., 2016; Tatal, 2016; Kalıncara 2017; Zorlu ve Onur, 2019). Yaşadıkları çevrenin fiziksel özelliklerinin yanı sıra aynı zamanda yaşlı bireylerin komşuları ve yaşadıkları çevredeki diğer insanlar ile kurdukları sosyal ilişkiler ve deneyimler yaşam kalitesini arttırmada konutun kendisi kadar önem teşkil etmektedir. Yaşlılık döneminde bireylerin yaşam kalitelerinin artması onların yaşam memnuniyetlerini ve aktif bir yaşlanma süreci geçirmelerini desteklemektedir.

1.8.2. Yaşam Memnuniyeti

Yaşam memnuniyeti; bireylerin yaşamları boyunca geçirdikleri tüm zamanı bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmeleridir. Bireylerin yaşam kalitelerine ile ilgili değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan doyum, yaşam memnuniyeti olarak tanımlanmaktadır. Yaşam memnuniyeti yaşlılık döneminde bireylerin günlük yaşamlarını devam ettirmeleri için gerçekleştirdikleri eylemlerden keyif alma, mutluluk ve hoşnutluk durumudur (Arun, 2008; Kurt vd. 2010).

Yaşlılık döneminde bireylerin yaşam memnuniyetlerini etkileyen unsurları temel olarak fiziksel sağlık, ruhsal ve psikolojik sağlık durumu, sosyo-demografik özellikleri, sosyal ilişki kurma düzeyi ve yaşadığı fiziksel çevre olanakları olarak sıralanmaktadır. Yaşlı bireylerin bir başkasına ihtiyaç duymadan kendi kendilerine yetebilmeleri ve bağımsız bir yaşam sürdürebilmeleri onların yaşam memnuniyetini olumlu etkilemektedir. (WHO, 2002; Arun, 2008; Özmete, 2008; Gwozdz ve Sousa-Poza, 2010; Kurt vd., 2010) (Şekil 7).

Şekil 7. Yaşam memnuniyetini etkileyen unsurlar (Arun, 2008)

Fiziksel ve ruhsal sağlık açısından herhangi bir problem yaşamamak, günlük aktivitelerini gerçekleştirmede zorluk çekmemek, kendini mutlu ve huzurlu hissetmek bireylerin yaşam memnuniyetini arttırmaktadır. Yaşlılık döneminde bireylerin vakıf, dernek gibi kuruluşlara üye olması, yeni arkadaşlıklar edinmesi, sevdikleri ile birlikte vakit geçirmesi onların yaşam memnuniyet düzeylerini yükselterek sosyal yaşamın bir parçası olmalarını sağlamaktadır. Aynı zamanda bireylerin sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özellikleri de yaşam memnuniyetleri üzerinde etkilidir. Örneğin, aktif çalışma hayatına devam etmekte olan bireylerin yaşam memnuniyet düzeyleri daha yüksektir. Yaşlı bireylerin yaşam memnuniyetlerinin artmasında çevre koşulları da oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü bireylerin sağlık ve refah durumlarının tam bir iyilik halinde sürdürülmesinde, sosyal ilişkilerin gerçekleştirilmesinde olanak sağlayan yer fiziksel çevredir. Ev ortamının ve yakın çevresinin yaşlı bireylerin ihtiyaç ve isteklerine uygun tasarlanması gerekmektedir. Bununla birlikte fiziksel çevre yalnızca yaşanan yerin fiziksel özelliklerinin yaşlı bireylere uygunluğu anlamına gelmemektedir. Konutun buluşu mahallede ve yakın çevresinde yaşlı bireylerin kurdukları toplumsal ve sosyal ilişkiler de yaşam memnuniyeti ile doğrudan ilişkidir. Mahallede yaşayan bireyler ve komşular ile kurulan ilişkiler yaşam memnuniyetinde konut ve yakın çevresinin fiziksel özelliklerinin tasarımı kadar etkilidir (Arun, 2008; Kahyaoğlu, 2008; Özmete, 2008; Aydın Boylu, 2013; Şentürk ve Kurtkapan, 2017). Yaşlı bireylerin yaşam memnuniyetlerinin yüksek olması onların aktif bir yaşlılık dönemi geçirmelerini desteklemektedir.

1.8.3. Aktif Yaşlanma

Aktif yaşlanma kavramı son yıllarda üzerinde sıkça konuşulan ve zaman geçtikçe de daha çok önem kazanmakta olan bir olgudur. Literatürde aktif yaşlanma olgusu ile benzerlik gösteren birçok farklı isimlerle adlandırılan çeşitli ifadeler yer almaktadır. Başarılı yaşlanma, sağlıklı yaşlanma, pozitif yaşlanma, üretken yaşlanma bunlardan yalnızca bir kaçıdır (Tablo 9). Ancak bunların içinde aktif yaşlanma kavramı son dönemde daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Dünya nüfusunun gün geçtikçe yaşlanması, yaşlı nüfusun zamanla arttığı gerçeği ve beraberinde karşı karşıya kalınan sorunlar artık yaşlanan bireylerin ihtiyaç ve isteklerine daha fazla eğilmesini zorunlu kılmaktadır. Yaşlılık döneminde bireylerin karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik olarak çağdaş ülkelerde yaşlı bireylere yaşam kalitelerini arttırmak, daha kaliteli ve daha aktif bir yaşam sunmak için pek çok disiplin bir araya gelerek ortak çalışmalar yürütmektedir.

Tablo 9. Aktif yaşlanma kavramı ile benzerlik gösteren kavramlar (Rowe ve Kahn, 1997; Foster ve Walker, 2015; Oğlak, 2018)

Kavram	Tanım
Başarılı Yaşlanma	Bireylerin algısal ve bilişsel kapasite düzeylerinin yüksek olması, bakıma muhtaç olmaması ve yaşama tam anlamıyla katılmasıdır. Bireyin yalnızca sağlık yönünden değil, sosyal ve psikolojik yönlerden de iyi olması durumudur.
Sağlıklı Yaşlanma	Fonksiyonel açıdan yeterliliğin korunması ve geliştirilmesidir.
Pozitif Yaşlanma	Yaşlı bireylerin refah düzeyinin korunması ve yükseltilmesi için toplumun tümünün ortak bir şekilde çabalamasıdır.
Üretken Yaşlanma	Yaşlı bireyin topluma çeşitli şekillerde katkı sağlamasıdır. Bu katkı bir iş gücü olabileceği gibi ev işlerine yardım, gönüllük çalışmalarına katılım faaliyetleri gibi pek çok alanda olabilmektedir.

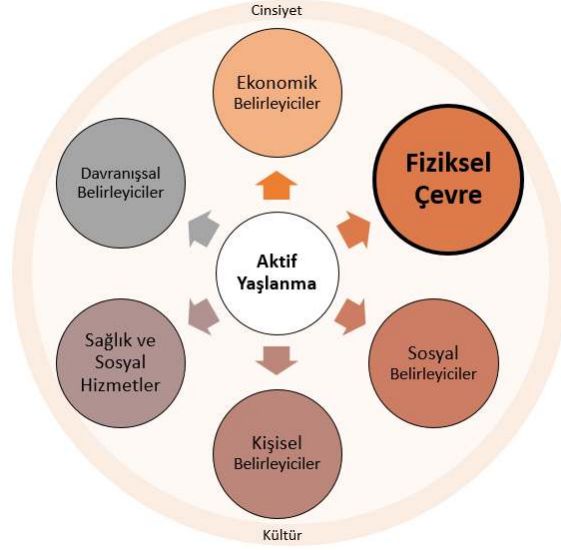
Literatürde aktif yaşlanma kavramı ilk defa Nisan 2002’de Dünya Sağlık Örgütü’nün Active Ageing: A Policy Framework isimli çalışması ile dünya gündeminde yerini almıştır. Aktif yaşlanma kavramı, yaşlanma sürecinin olumlu bir deneyim olarak kabul edilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve daha uzun bir yaşam için sağlık, güvenlik ve katılım fırsatlarının en uygun hale getirilme süreci olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireylerin fiziksel, sosyal ve ruhsal açıdan iyilik halinin tüm yaşamları boyunca sürdürülmesidir. Aktif yaşlanma, bireylerin yaşam süreçleri boyunca fiziksel, sağlık, sosyal

ve zihinsel kapasitelerinin farkında olmalarını, bu kapasite ve istekleri doğrultusunda topluma katılmalarını teşvik etmeyi sağlamaktadır (WHO, 2002; Tatal ve Üstün, 2009; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015; Tatal, 2016; Kurtkapan, 2018; Oğlak, 2018).

Aktif yaşlanma sürecinde bireylerin sahip olduğu yaşam koşulları onların toplumsal yaşama katılım düzeylerinde etkili bir rol oynamaktadır. Bu yüzden “aktif” kelimesi sadece fiziksel olarak aktif olma veya işgücüne katılma durumu değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda da yaşama sürekli aktif bir katılımı ifade etmektedir. Yaşlılık döneminde bireylerin katılım düzeyi ve şeklinde farklılıklar görülmekle birlikte her birey kendi yeterliliği doğrultusunda yaşama aktif olarak katkı göstermektedir. Bir diğer ifadeyle aktif yaşlanma, yaşlı bireylerin içinde bulundukları her türlü durum içerisinde imkânları ölçüsünde toplumsal ilişkilerini ve rollerini devam ettirerek topluma katılımlarını vurgulamaktadır. Yani aktif yaşlanma, bireylerin yaşlandıkça yaşamdan beklentilerini sürdürmeyi ve yaşam kalitesini arttırmayı amaçlamaktadır (WHO, 2002; Tatal ve Üstün, 2009; Danış ve Efe, 2016; T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015; Tatal, 2016; Oğlak, 2018).

Aktif yaşlanma bireylerin yaş ile artan sağlık ve bakım harcamalarını en aza indirgeyerek sağlıklı bir yaşam sürdürmelerini, daha uzun süre istihdamla kalarak gelir düzeylerini korumaları ve böylelikle toplumsal hayatta mümkün olduğu kadar çok katılım göstermelerini, rol almalarını hedefleyerek bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmaktadır (Foster ve Walker, 2015).

Bireyleri, aileleri ve toplumları etkileyen aktif yaşlanma olgusu; sosyal, ekonomik, sağlık, kişisel, davranışsal, fizik çevre, kültür ve cinsiyet gibi çeşitli belirleyici parametreler ile ilişkidir (WHO, 2002) (Şekil 8). Tüm bu belirleyiciler ve bunların birbirleri ile olan etkileşimi bireylerin ne kadar iyi bir aktif yaşlılık dönemi geçirmelerinde önemli bir rol oynamaktadır. Gündelik yaşam içinde bireylerin sürekli etkileşimde bulunduğu fiziksel çevre aktif yaşlanmanın en önemli belirleyicilerinden biridir. Yaşlı bireylerin yaşadığı ve etkileşimde bulunduğu bu çevre bireylerin yaşam kalitesi üzerinde doğrudan etkilidir.

Şekil 8. Aktif yaşlanmanın belirleyicileri (WHO, 2002)

Yaşlı bireylerin toplumsal yaşamda, sosyal faaliyetlerde ve kültürel aktivitelerde etkin rol alması olarak ifade edilen aktif yaşlanma olgusu sosyal, ekonomik, sağlık, davranışsal, kişisel ve fiziksel çevre koşulları ile doğrudan ilişkilidir. Bunun nedeni yaşlı bireylerin tüm aktivitelerini, sosyal faaliyetlerini ve sosyal ilişkileri fiziksel çevrede gerçekleştiriyor olmalarıdır.

Fiziksel çevre kent ölçeğinden başlayıp mahalle, konut ve yakın çevresi ve onun da merkezinde konut ve mekan bazında farklı ölçeklerde ele alınabilmektedir. Çalışma kapsamında fiziksel çevre yaşlılık döneminde bireylerin yaşadıkları konut özelinde ele alınmıştır. Konut ve konutta yer alan mekanların yaşlı bireylerin gereksinme ve isteklerini cevap vermesi, onların bir başkasına ihtiyaç duymadan kendi kendilerine yeterek yaşamlarını sürdürmelerine imkan veren uygun fiziksel özelliklere sahip olması onların yaşam memnuniyeti ve yaşam kalitelerini yükselterek aktif yaşlanmalarına katkıda bulunacak ve yerinde yaşlanmalarını imkan tanıyacaktır.

Ülkemizde T.C. Kalkınma Bakanlığı'nın (2018) yayınladığı 11. Kalkınma Planı Yaşlanma Özel İhtisas Komisyon Raporu'nda yaşlı bireylerimizin aktif yaşlanmanın sağlanabilmesi için aktif yaşlanmanın ne olduğuna dair toplumun bilgi ve bilinçlendirilmesi, bireylerin toplumsal yaşama katılımları için yerel yönetimlerde yaşlı meclislerinin kurulması ve ilgi alanlarına yönelik atölye çalışmalarının düzenlenmesi, aktif yaşam sürdürmek için iş yaşamından emeklilik dönemine geçmeden hazırlık çalışmalarının yapılması, yaşlı bireylerin yeni beceriler edinmesine katkıda bulunarak iş gücüne katılımlarının artması,

kamusal alanların, ev dışındaki yaşamı kolaylaştırmak için yaşlı dostu kentler olarak planlanması ve fiziki mekanların onlara uygun hale getirilerek iç mekanların güvenli ve bağımsız bir yaşam sağlayabilecekleri özelliklerde tasarlanması hedeflenmektedir.

1.8.4. Yerinde Yaşlanma

Yerinde yaşlanma kavramı, 20. yüzyılda kurumsal bakımın beraberinde getirdiği artan maddi sıkıntılar sebebi ile yaşlı bireylerin kendi evlerinde bakım ve barınma ihtiyaçlarına yönelik bir çözüm önerisi olarak ortaya çıkmıştır. Gün geçtikçe daha da önem kazanmaya başlayan yerinde yaşlanma modeli, ülke ekonomisine ve kaynaklarına olan bağımlılığı azaltan, bireylerin kendi evlerinde, alışkın oldukları yerde yaşlanmalarını sağlamaya yönelik bir barınma modelidir (Gillis, 2010; Wiles vd., 2011; Vasunilashorn vd., 2012; Kalinkara ve Arpacı, 2013; Kalinkara ve Kapıkıran, 2017).

Yerinde yaşlanma, yaşlı bireylerin yaş, gelir ve yeteneklerine bakılmaksızın kendi evinde ve toplumda güvenli, bağımsız ve rahat bir şekilde yaşama yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle, yaşlı bireyin mümkün olduğu kadar alışkın oldukları yerde, kendi evlerinde ve tanıdık bir çevrede bağımsız, aktif ve sosyal olarak yaşamlarını sürdürmesidir (Cook vd., 2005; Salomon, 2010; Fiessel vd., 2013; Kalinkara ve Arpacı, 2016).

Bireyler yaşlanma süreçlerinde bir kuruma taşındıklarında kendi gündelik yaşam düzenlerinde değişiklikler meydana gelmekte, bağımsızlıkları kısıtlanmakta yaşadıkları mekan üzerindeki denetimleri sınırlanmaktadır. Yerinde yaşlanma ise bireylerin kendi yaşamları üzerindeki denetim ve kontrol haklarını ellerinde tutarak, kendilerine yetebilmelerini desteklemekte ve özgür bir yaşam ile bireylerin kimliklerini korumalarını sağlamakta, bağımsızlık ve kendine güven duygularını güçlendirerek yaşam memnuniyetlerini arttırmaktadır. Yerinde yaşlanma modeli, maliyetli olan kurumsal bakım modellerinin ülke ekonomilerinde oluşturduğu maddi yükü hafifleterek, bireyleri kendi evlerinde yaşamaya teşvik etmektedir. Aynı zamanda evde bakım ve mobil yardım hizmetleri gibi destek hizmet birimleri ile topluma yeni iş fırsatları sağlamaktadır (Low vd., 2008; Riche, 2008, Fiessel vd., 2013; Lecovich, 2014; Kalinkara, ve Arpacı, 2016).

Yerinde yaşlanma ile ilgili yapılmış çalışmalar yaşlı bireylerin büyük bir çoğunluğunun yaşlılık dönemlerinde genellikle kendi evlerinde yaşamayı tercih ettiklerini, alışkın oldukları yerden başka bir yere taşınmak istemediklerini göstermektedir (Pinto vd.,

2000; Tanner, 2001; Burr vd., 2005; Lansley vd., 2005; Rioux, 2005; D.P.T., 2007; Tang ve Pickard, 2008; Kalinkara ve Arpacı, 2013; Lecovich, 2014; Kalinkara vd., 2016; Kalinkara ve Kalaycı, 2019). Yaşlı bireylerin uzun süre yaşadıkları evlerinde kendilerini mutlu ve güvende hissetmeleri, kendi kendilerini yetebilmeleri aynı zamanda onların yaşam kalitelerini arttırmaktadır.

Yerinde yaşlanmada konut, yaşlı bireylerin yalnızca barınma gereksinimlerini karşıladıkları bir yaşam alanı değil; aynı zamanda psikolojik, sosyal ve kültürel boyutları olan bir yerdir. Yaşlı bireyler için konut, sevdikleri ile keyifli vakit geçirdikleri ve onları geçmişe bağlayan mekandır. Yaşlılık döneminde bireyler geçmişleri, alışkanlıkları ve hatıraları ile yaşamlarının önceki dönemlerine kıyasla daha güçlü duygusal bağlar kurmaktadır (Rioux, 2005; Sixsmith ve Sixsmith, 2008; Hablemitoğlu ve Özmete, 2010; Kalinkara ve Arpacı, 2016; Kalinkara ve Kapıkıran, 2017). Bireylerin alışkın oldukları konutlarından uzaklaşması, onları mutsuz etmekte ve yaşam memnuniyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Pinto vd., 2000). Bu yüzden konut, bireylerin barınma ihtiyacını karşılayanın yanı sıra aynı zamanda ait olma, sevgi ve değer ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Yaşlı bireylerin evlerinde komşuları, arkadaşları, sevdikleri ile tanıdık yerde yaşlanması alışık oldukları sosyal ve kültürel sahip bir çevrede yaşlanmalarını imkan tanımaktadır. Gündelik yaşantılarını sürdürürken yakın çevrelerinde ilişki içinde oldukları kişiler ile kurdukları sosyal bağlar, bireylerin kendilerini yalnız hissetmemelerini ve toplumsal yaşamın bir parçası olarak aktif bir yaşlılık geçirmelerini sağlamaktadır (Sixsmith ve Sixsmith, 2008; Kalinkara ve Arpacı 2016; Şentürk ve Kurtkapan, 2017).

Yaşlılıkta bireylerin yerinde yaşlanmalarında yaşam alanlarını yalnızca konuttan ibaret değildir. Konut, içinde bulunduğu mahalle, sokak, apartman gibi fiziksel ve toplumsal yakın çevresi ile bir bütündür. Mahalle, komşular ve bireylerin yaşamışlık ve deneyimleri yerinde yaşlanmada konut kadar önem taşımaktadır (Kalinkara ve Arpacı, 2013; Şentürk ve Kurtkapan, 2017). Yerinde yaşlanmanın sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesi ve bireylerin yaşamlarını herhangi bir güçlük çekmeden devam ettirebilmesi için konut ve yakın çevresi fiziksel özellikleri bireylerin yaşlılık dönemindeki fiziksel özellikleri, yetenekleri, kısıtlılıkları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır (Zorlu ve Onur, 2019).

Yaşlı bireylerin yaşadıkları konutun yakın çevresinde toplu taşıma durakları, kamusal mekanlar (sinema, kütüphane, tiyatro, yeşil alanlar, parklar), sağlık hizmetleri (hastane, eczane, sağlık ocağı vb.) ve alışveriş noktaları (market, bakkal, pazar vb.) yer almalıdır. Yaşlı bireylerin toplumla iletişim kurdukları ve sosyal faaliyetlerini sürdürdükleri bu alanlar,

konut yakın çevresinde kolaylıkla erişilebilir ve yürüme mesafesinde olmalıdır. Bireylerin yaşadıkları konutun yakın çevresinde, boş zamanlarında vakit geçirebilecekleri, sosyalleşebilecekleri park, bahçe gibi fiziksel ve psikolojik sağlığı olumlu yönden etkileyen alanlar olması, onların aktif bir yaşam sürdürebilmeleri için önemlidir. Bunların yanı sıra yaşın ilerlemesine bağlı olarak bireylerin artan sağlık problemleri göz önünde bulundurulduğunda konut yakın çevresinde hastane gibi sağlık hizmetleri yer alması önemlidir. Tüm bu alanların tasarımında yaşlı bireylerin fiziksel özellikleri ve kısıtlılıkları göz önünde bulundurulmalı ve bu alanlar yaşlı bireylerin kullanımına uygun, evrensel tasarım ilkeleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır (Cook vd., 2005; WHO, 2007; Tatal ve Üstün, 2009; Wang ve Lee; 2010; Byles vd., 2014; Tatal, 2016; Kalinkara, 2017; Zorlu ve Onur, 2019).

Yerinde yaşlanma, bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri konut ve çevresinde hayatlarını kolaylaştıracak uygun düzenlemeler yapılarak yaşamlarını kendi evlerinde devam ettirmelerini kapsamakta olup, Devlet Planlama Teşkilatı'nın (2007) yayınladığı Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı'nda da belirtildiği üzere tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de benimsenen bir barınma modelidir.

1.8.4.1. Yerinde Yaşlanmada Konut Tasarımı

Yerinde yaşlanmanın sağlanabilmesi için bireylerin yaşadıkları konutun yaşlılık dönemindeki değişen ihtiyaç, tercih ve beklentilerine uygun olmalıdır. Yaşlılık döneminde bireylerin özellikle fiziksel, algısal, zihinsel yeti kayıpları nedeniyle gereksinimler, konuttan beklentiler, mekan kullanım normları ve sıklıkları değişmektedir. Bu nedenle bireylerin yaşlılık döneminde kendi konutlarında yaşamlarını sürdürebilmeleri yani yerinde yaşlanabilmeleri için bu dönemde kullanıcı ihtiyaç ve beklentilerinin doğru tespit edilmesi, konutların bu ihtiyaçlara uygun olarak düzenlenmesi önemlidir. Bireylerin temel barınma gereksinimini karşılayan yapı türü olarak konutlar, insanın temel gereksinimlerine yönelik pek çok eylemi barındırmaktadır. Konutta yer alan ana mekanları yaşama mekanı, mutfak, banyo ve yatak odası olarak sıralamak mümkündür. Yaşlı kullanıcıların kendi kendilerine yeterince bağımsız bir şekilde yerinde yaşlanabilmeleri için her mekan kendi özelinde tek tek ele alınıp mekan organizasyonunda, donatı ve mobilyalarının tasarımında, mimari yapı elemanlarının detay çözümlemelerinde, malzeme ve renk tercihlerinde bireylerin fiziksel yeterlilikleri, algısal ve zihinsel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır.

1.8.4.1.1. Yaşama Mekanları

Gündelik yaşantılarında yaşlı kullanıcıların konutlarında vakitlerinin büyük bir bölümünü geçirdikleri yaşama mekanları oturma, dinlenme, yemek yeme, televizyon izleme, misafir ağırlama, sosyalleşme, hobi aktiviteleri gibi pek çok eylemi barındırmaktadır (Arcan ve Evcı, 1999). Yaşlılık döneminde yaşlı kullanıcıların yaşamları konut odaklı bir hale geldiği için konut içerisinde vakitlerinin çoğunu geçirdikleri yaşama mekanlarının tasarımı oldukça önemlidir.

Yaşama mekanlarının tasarımında mekan boyutları, mobilya/donatı özellikleri ve donatıların örgütlenme biçimi önemlidir. Yaşama mekanının büyüklüğü mekan içerisinde gerçekleştirilecek eylemler için yeterli büyüklükte olmalıdır. Mekan boyutları, eylem sayısına ve çeşitliliğine göre değişiklik gösterebilmekle birlikte kullanıcıların mekanda rahat hareket edebilmeleri için minimum 14 m² olmalıdır (İlçe vd., 2007; Beyer ve Nierstras, 1967). Yaşlı kullanıcıların hareketlerine yardımcı olan baston, yürüteç veya tekerlekli sandalye ile mekanda kolayca gezinebilmeleri için yeterli sirkülasyon alanları bırakılmalıdır. Sirkülasyon alanları tekerlekli sandalye kullanan yaşlı kullanıcıların manevra yapabilme kabiliyetleri dikkate alınarak en az 150x150cm büyüklüğünde olmalıdır. Kullanıcıların özgürce hareket edebilmeleri için sirkülasyon alanları üzerinde dolaşımı engelleyen donatı ve mobilyalar yer almamalı ve yürüyüş alanları boş bırakılmalıdır.

Yaşama mekanları farklı mobilya düzenlemelerine imkan verecek büyüklükte ve açık plan düzeninde tasarlanmalıdır. Açık plan düzenleri zaman içerisinde değişen ihtiyaçlar için yaşlı kullanıcılara esnek kullanım alanı tanımaktadır. Mutfak ve oturma odası arasındaki kesintisiz görüşü sağlamak için iki mekan arasındaki tümüyle kaldırılabilir veya duvarda boşluklar açılabilir. İki mekanın bir arada çözümü, yaşlı kullanıcıların evdeki diğer insanlar ile görsel bir bağlantı kurmasını sağlamanın yanı sıra aynı zamanda güvenlik açısından yaşlılık döneminde unutkanlık sebebi ile yaşanabilecek mutfak kazalarını (pişmekte olan yemeğin ocakta unutulması vb.) da azaltmaktadır (Anonim, 2016).

Konutta vakitlerinin çok büyük bir bölümünü yaşama mekanında geçirdikleri için mekanda yer alan mobilyaların yaşlı kullanıcılara uygun tasarlanmış ve doğru örgütlenmiş olması gerekmektedir. Yaşama mekanının doğru bir şekilde örgütlenmesi yaşlı kullanıcıların eylemlerini kolaylıkla gerçekleştirebilmeleri ve herhangi bir kaza yaşamamaları açısından önemlidir. Mekan örgütlenmesinde koltuklar kullanıcıların birbirleriyle görsel ve sözlü iletişim kurabilecekleri şekilde konumlandırılmalıdır. Televizyonun karşısında izleme

mesafesi göz önünde bulundurularak kullanıcıların hem oturarak hem de uzanarak televizyon izleyebilecekleri rahat bir koltuk yer almalıdır. Koltuğun yanında yaşlı kullanıcıların ilaç, telefon, gözlük gibi kişisel eşyalarını koyabileceği bir sehpa almalıdır. Aynı zamanda yaşlı kullanıcıların otururken bir yandan da dışarıyı izleyebilecekleri cama yönelen bir koltuk olmalıdır. Orta alanda sehpa, gazetelik vb. eşyalar yer almamalı; bu alanlar sirkülasyon için olabildiğince boş bırakılmalıdır (İlçe vd., 2007; Zorlu, 2015) (Şekil, 9).

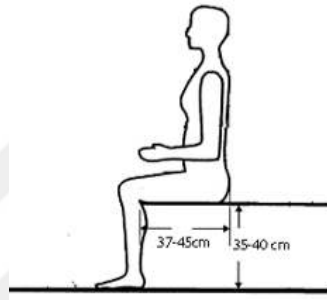

Şekil 9. Yaşama mekanı donatı yerleşimi (URL-21)

Yaşama mekanında yaşlı kullanıcıların sıklıkla kullanmadıkları, ihtiyaç duymadıkları mobilyalar yer almamalıdır. Fazla sayıda mobilya kullanımları mekanda kalabalığa neden olarak kullanıcıların rahat hareket etmelerini zorlaştırmakta ve kaza riskini arttırmaktadır. Kullanıcıların mekanda gerçekleştirecekleri eylemlere yönelik ihtiyaca uygun, yeterli sayıda mobilyanın olması sirkülasyon, güvenlik ve işlevsellik açısından önemlidir (Harrington ve Harrington, 2000; Şafak vd., 2005).

Yaşlılık sürecinde yaşlı kullanıcıların değişen fiziksel özellikleri ve kısıtlılıkları göz önünde bulundurulduğunda mekanda yer alan mobilya ve donatılar onların antropometrik özelliklerine ve ergonomilerine uygun tasarlanmış olmalıdır. Kullanıcıların oturup kalkarken destek alabilmeleri için koltuklar sağlam ve kolçaklı olmalıdır. Kolçaklar, kullanıcıların otururken kollarını koyabilecekleri yeterli genişlikte ve ayağa kalkarken kolay kavranabilir bir formda tasarlanmalıdır. Koltuk yükseklikleri kullanım kolaylığı ve konfor açısından rahat oturup kalkmaya uygun olmalı; çok alçak ya da çok yüksek olmamalıdır. Yaşlı kullanıcılar için oturma yüksekliği 35cm'den yüksek, 40 cm'den az olmalıdır (Panero

ve Zelnik, 1979; Kirby, 2004; İlçe vd., 2007; Sürmen, 2008; Kalinkara, 2015). Kullanıcıların kolay bir şekilde oturup ayağa kalkabilmeleri için koltuk derinliği ortalama 37 cm'den çok, 45cm'den az olmalı; genişliği ise minimum 40 cm olmalıdır (Şekil 10). Koltuğun çok alçak olması durumunda koltuk ayakları mobilya yükselticiler kullanılarak ya da oturma yüzeylerine ekstra kaymayı önleyen yapışkan bantlı minder eklenerek uygun yüksekliğe getirmelidir. Koltuklara ekstra eklenebilen destekleyici yardımcı aparatlar, kullanıcıların zorluk çekmeden oturup kalkma eylemlerini gerçekleştirebilmelerine yardımcı olmaktadır (Kothiyal ve Tetey, 2001; Rashid vd., 2008; Kalinkara, 2015) (Şekil 11).

Şekil 10. Yaşlı kullanıcılar için ideal oturma yüksekliği ve derinliği (Panero ve Zelnik, 1979; Kalinkara, 2015)

Şekil 11. Yaşlı kullanıcıların oturup kalkmalarını kolaylaştıran yardımcı aparatlar (URL-22)

Koltuk arkalıkları kullanıcıların yaslandıklarında omurgalarını rahatsız etmemeli; sırt, boyun ve bel sağlığı için hafif eğimli olmalıdır. Kullanıcıların hayatlarını kolaylaştırmak için yardımcı teknolojiler ile arkılığı yatan ya da eğimi ayarlanabilen koltuklar, yatma, oturma ve ayakta durma pozisyonuna geçişlerini kolaylaştırmaktadır. Bu koltuklar kolçaklardan

birinin üzerinde yer alan kumanda yardımı ile istenilen şekilde ayarlanabilmektedir (İlçe vd., 2007; Sürmen, 2008) (Şekil 12).

Şekil 12. Yaşlı kullanıcılara yönelik ayarlanabilir koltuk tasarımı (URL-23)

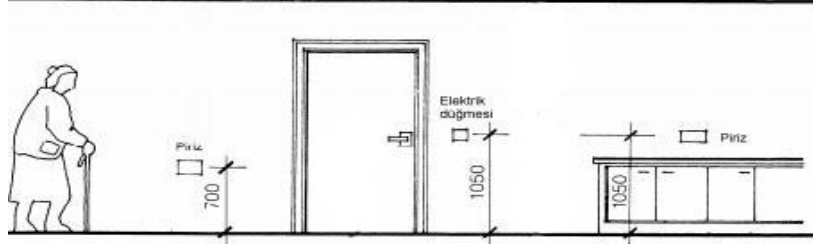
Donatı ve mobilyalar yaralanmaya sebep olabilecek sivri uçlu köşelere sahip olmamalı bunun yerine kenarları pahlı olmalıdır. Dışa doğru kıvrımlı mobilyalar özellikle kullanıcıların yürüteç, baston ve tekerlekli sandalye gibi hareketi kolaylaştıran elemanlar ile yürürken takılma riski oluşturduğundan düzayaklı mobilyalar tercih edilmelidir (Pinto vd., 1997; Kirby, 2004; Anonim, 2016).

Yaşama mekanında yer alan depolama birimlerinin camlı ya da açık tasarlanması kolay algılanabilirlik ve görünürlük açısından önemlidir. Rahat erişim için depolama birimleri, kullanıcıların uzanma ve eğilme mesafeleri göz önünde bulundurularak tasarlanmış olmalıdır. Gün içerisinde sıklıkla kullanılmayan eşyalar depolama birimlerinin en üst bölümlerinde, kullanıcılar tarafından görsel kontrol gerektiren eşyalar göz hizasındaki bölümlerde, ağır eşyalar ise alt bölümlerde depolanmalıdır (Kalınkara, 2015; Zorlu, 2017).

Emniyet açısından yaşlı kullanıcıların adım atarken kayarak düşme tehlikelerini en aza indirmek için yaşama mekanının zemini sert, dayanıklı, pürüzsüz, kaymayan, parlamayan özellikte olmalıdır. Yaşama mekanı zemininde duvardan duvara devam eden, zemine sabitlenmiş halı kaplamalar tercih edilmelidir. Zeminde kayma riski olan kilim ve halılar kullanılmamalı; kullanılacak ise de mutlaka altlarına kaymayı önleyen bantlar yerleştirilmelidir. Elektrik kabloları mekan içerisinde açıkta bırakılmamalı; mobilyaların arkasından geçirilmelidir (Şafak vd., 2005; İlçe vd., 2007; Anonim, 2016).

Elektrik prizleri zeminden 70 cm yüksekliğe, elektrik düğmeleri ise 105 cm yüksekliğe yerleştirilmelidir. Işık anahtarları, mekanın girişine konumlandırılmalı ve kullanıcıların rahatlıkla kullanabilmeleri için zeminden en çok 120 cm yüksekte olmalıdır (Şekil, 13).

Kullanım kolaylığı açısından standart basmalı ışık anahtarları yerine dokunmatik anahtarlar tercih edilmelidir (Vallins, 1998; İlçe vd., 2007).

Şekil 13. Priz ve ışık anahtar yükseklikleri (İlçe vd., 2007)

Yaşama mekanında yaşlı kullanıcıların görsel konforunu sağlamada doğal ve yapay aydınlatma çok önemlidir. Geniş ve alçak pencereler hem gün ışığını mümkün olduğunca fazla içeri almakta hem de dış mekan ile bir bağlantı kurmaktadır. Pencereler içeriden kolaylıkla açılmalı ve pencere kolları kolay kavranabilir olmalıdır. Destekleyici teknolojiler ile birlikte elektrikli pencere açma ve kapama pencere sistemleri kullanıcılara kullanım kolaylığı sağlamaktadır. Gün ışığı, görsel konforun yanı sıra; kullanıcıların ruh sağlıklarını üzerinde de etkilidir. Gün ışığının yeterli olmadığı durumlarda ise mekanın aydınlatması yapay aydınlatma ile sağlanmalıdır. Genel aydınlatma ile birlikte mekan içerisinde okuma, çalışma gibi farklı eylem alanları için bölgesel aydınlatmalar da kullanılmalıdır (Lansley vd., 2005; Anonim, 2016; Kunduracı, 2017).

Yaşlı kullanıcıların vücut ısılarındaki ani değişiklikler göz önünde bulundurulduğunda konutta en çok vakit geçirilen yaşama mekanının ortam sıcaklığı oldukça önem taşımaktadır. Yaşama mekanlarının oda sıcaklığı ortalama 21 ila 24 derece arasında olmalıdır (Okumuş, 2014).

Yaşlı kullanıcıların yaşlılık döneminde hareket etmekte güçlük çekmeleri ve unutkanlıkları göz önünde bulundurulduğunda akıllı ev teknolojileri yaşama mekanında kullanıcılara pek çok kolaylık sağlamaktadır. Kullanıcılar uzaktan kumanda veya akıllı telefon yardımıyla oturdukları yerden televizyonu, aydınlatmayı, ısıtma-soğutma sistemlerini kontrol edebilmektedir. Günlük hayatı kolaylaştıran bu sistemler kullanıcıların ekonomik durumları ile doğrudan ilişkilidir (Anonim, 2016).

1.8.4.1.2. Mutfak

Mutfaklar yemek hazırlama, yemek pişirme, yemek yeme ve depolama eylemlerini gerçekleştirdiği mekanlardır (Arcan ve Evci, 1999). Mutfak mekanı konutta girişe yakın konumlandırılmalıdır. Market/yiyecek alışverişinden gelen yaşlı kullanıcıların yorulmadan, kısa sürede mutfağa ulaşabilmeleri için mutfak ile giriş mekanı arasındaki yürüme mesafesi mümkün olduğunca az olmalıdır. Kullanıcıların yaşlılık döneminde çabuk yorulmaları ve hareket kısıtlılıkları göz önünde bulundurulduğunda yemek hazırlama, pişirme ve yeme gibi birbirini sıralı takip eden eylemlerin kolayca gerçekleştirilebilmesi için işlevsellik önemlidir. Kullanılabilir, güvenli ve erişilebilir bir mutfak yaşlı kullanıcıların bağımsızlıklarını desteklemektedir. Yaşlı kullanıcıların mutfakta yemek hazırlama eylemleri için minimum enerji ile işlerini halledebilmeleri için işlevsel bir mutfak tasarımı kurgulanmalıdır. Mutfak ekipmanları tedarik etme, yıkama, hazırlama, pişirme, servis şeklinde eylem sırasına göre yerleştirilmelidir. Her çalışma bölgesi için yeterli alanlar planlanmalı ve kullanıcıların işlerini kolaylaştırıcı çözümler üretilmelidir (Savut, 2007; Hrovatin vd., 2012; Zorlu, 2015; Kalıncara vd., 2016; Zorlu, 2017; Bonenberg vd., 2019).

Mekan organizasyonunda kolay ulaşım ve erişim için sirkülasyon alanları doğru boyutlandırılmalıdır. Sirkülasyon alanları, mekan boyutuna göre değişiklik gösterebilmekle birlikte tekerlekli sandalye kullanan kullanıcılarının manevra alanı baz alınarak en az 150x150cm büyüklüğünde olmalıdır. Mutfak girişlerinde eşik yer almamalı ve kapı genişlikleri baston, yürüteç vb. elemanlar ile rahat geçişe imkan verecek şekilde, en az 80 cm olmalıdır (Savut, 2007; Hrovatin vd., 2012; Zorlu, 2015).

Kullanıcıların aradıkları malzemeyi kısa sürede bulabilmeleri için açık raflı ya da şeffaf bölmeli ve iyi aydınlatılmış buzdolapları tercih edilmelidir. Buzdolabının yanında ya da tam karşısında kullanıcıların dolaptan aldıklarını koyabilecekleri 75 cm yüksekliğinde bir tezgah alanı yer almalı ve tezgah altındaki dolaplar istenildiğinde çıkarılabilir olmalıdır. Yemek hazırlama ve yıkama eylemleri sırasında yoğun şekilde vakit geçirilen çalışma alanlarından olan evyeler, yaşlı kullanıcıların kolayca erişebilmeleri için zeminden 75 cm yükseklikte olmalıdır (Kirby, 2004; Savut, 2007) (Şekil 14).

Şekil 14. Mutfakta tedarik etme bölgesi ve tezgah yüksekliği (URL- 24)

Mutfakta kesme, doğrama, yıkama gibi eylemlerin gerçekleştirildiği hazırlama bölgesinde yeterli tezgah alanı olmalıdır. Tezgah yükseklikleri kullanıcıların antropometrik boyutlarına uygun tasarlanmalıdır. Yetişkin bir kullanıcı için mutfakta ideal çalışma yüksekliği olan 90 cm; yaşlılık döneminde kullanıcıların boylarında kısalma meydana geldiği için yüksek kalmaktadır. Yaşlı kullanıcıların rahatlıkla çalışabilmeleri, tekerlekli sandalye kullanan veya uzun süre ayakta çalışmakta güçlük çeken yaşlı kullanıcıların oturarak da eylemlerini gerçekleştirebilmeleri için zeminden 75-80 cm yükseklikte, en az 75 cm genişliğinde ayarlanabilir ikinci bir tezgah alanı planlanmalıdır (Şekil 15). İkinci çalışma alanında yalnızca yemek hazırlama eylemini değil, aynı zamanda yemeklerini farklı bir yere taşımak zorunda kalmadan yemek yiyebilmeleri için bir masa görevi de görmektedir. Güvenlik açısından çalışma esnasında yaşanabilecek düşme veya çarpma vb. kazaları azaltmak ve yaralanmaları önlemek için tezgah kenarlarında sivri köşelerden kaçınılmalı; tüm köşeler yuvarlatılmalıdır. Tezgah yüzeylerinde gözde kamaşmaya sebep olacak parlak renklerden kaçınılmalıdır. Tezgah alanında elektrikli mutfak aletleri için yeterli sayıda priz yerleştirilmelidir (Şafak vd., 2005; İlçe vd., 2007; Savut, 2007; Zorlu, 2015; Anonim, 2016).

Şekil 15. Mutfak mekanında çalışma alanı ölçüleri (URL-25)

Evye armatürleri yaşlı kullanıcıların artrit veya el becerilerinde güçlük yaşadıkları dikkate alınarak basit, kolay kavranabilir ya da harekete duyarlı sensörlü modeller tercih edilmelidir. Evyelerin altı tekerlekli sandalye kullanan yaşlı kullanıcılar göz önünde bulundurularak diz mesafesi kadar boş bırakılmalı ya da çıkarılıp takılabilen özellikte dolaplar kullanılmalıdır. Evyenin altında bulunan sıcak ve soğuk su boruları yanma vb. kazaları önlemek için yalıtım paneli ile kapatılmalıdır. Evyeler mümkün olduğunca pencere önüne yerleştirilmelidir. Yıkama eylemi ile ilişkili olan bulaşık makinesi mutfakta, evye ile birbirine yakın konumlandırılmalıdır. Kullanım kolaylığı açısından yaşlı kullanıcıların eğilip kalkmalarını azaltmak için bulaşık makineleri yerden 35 cm yükseğe yerleştirilebilir (Kirby, 2004; Savut, 2007; Boduroğlu, 2012; Hrovatin vd., 2012; Anonim, 2016; Zorlu, 2017; Bonenberg vd., 2019).

Mutfağın en önemli çalışma bölgelerinden biri olan pişirme bölgesinin ana elemanı ocak ve fırındır. Mutfakta yemek pişirirken yaşlı kullanıcıların uzun süre ayakta durmakta güçlük çektikleri göz önünde bulundurularak pişirme ekipmanı olarak tezgah üstü ocaklar tercih edilecek ise tezgah yüksekliği yerden 75 cm yükseklikte olmalıdır. Ocağın her iki yanında en az 35 cm genişliğinde ocaktan alınan sıcak yemeğin konulması için servis tezgahı bulunmalıdır. Ocağın altı tekerlekli sandalye kullanan yaşlı kullanıcıların dizlerinin tezgahın altına girerek pişmekte olan yemeği kontrol edebilmesi için mümkün olduğunca boş bırakılmalı ya da takılıp çıkarılabilen hareketli dolaplar tercih edilmelidir. Yaşlı kullanıcıların sürekli eğilmelerini zorunlu kıldığı için mümkün olduğunca ocak altı fırınlar tercih edilmemeli; bunun yerine kullanıcıların ayakta kolaylıkla kullanabilecekleri duvara monte ankastre fırınlar kullanılmalıdır. Fırınlar yerden en az 35 cm, en çok 120 cm yükseklikte olmalıdır. Duvara monte fırınlarda mutlaka fırının altında fırından çıkarılan

sıcak yemeklerin konulabileceği bir çekme tezgah olmalıdır (Şekil 16). Ocak, fırın vb. pişirme ekipmanlarının açma kapama düğmeleri kolay kavranabilir olmalıdır. Pişirme bölgesi mutfak kazalarının yoğun yaşandığı bir bölge olduğu için güvenlik açısından düğmeler mutlaka ön tarafta yer almalı ve açık-kapalı durumlarının kolaylıkla fark edilebilir özelliklerde olmasına dikkat edilmelidir (Güner ve Güler, 2002; Kirby, 2004; İlçe vd., 2007; Savut, 2007; Zorlu, 2015; Anonim, 2016).

Şekil 16. Pişirme bölgesine ait yükseklikler (URL-26, URL-27)

Mekanın büyüklüğüne ve organizasyonuna bağlı olarak mutfakta kullanıcıların yemek yeme eylemlerini gerçekleştirecekleri bir yemek alanı yer almalıdır. Bu alan duvar ya da tezgah alanı ile ilişkili olabileceği gibi bağımsız da planlanabilir. Yaşlı kullanıcıların mutfakta oturup yemeklerini yiyebilecekleri en az 80 cm genişliğinde, yerden 75 cm yükseklikte sağlam bir masa yer almalıdır. Masa ayakları takılma ve düşmeyi önlemek için dışarıya doğru kıvrımlı olmamalıdır. Mutfak masasının kenarları çarpmadan kaynaklı yaralanmaları önlemek için yuvarlatılmalıdır. Sandalyeler yerden 40 cm yüksekliğinde rahat ve arkalıklı olmalıdır (Şafak vd., 2005; İlçe vd., 2007).

Şekil 17. Yemek yeme alanına ait ölçüler (URL-28)

Mutfakta kullanıcılar gıda, yiyecek, tencere, tabak vb. ürünleri mutfak dolaplarında depolamaktadır. Her çalışma bölgesinde yeterli depolama alanları olmalıdır. Yiyecek, içecek vb. gıda malzemeleri için yemek hazırlama bölgesinde; tencere, tava vb. araçlar için pişirme bölgesinde; deterjan vb. kimyasallar için yıkama bölgesinde; tabak, çatal gibi sunum araçları için servis bölgesinde depolama alanları planlanmalıdır. Mutfak dolaplarının tasarımında yaşlı kullanıcıların antropometrik boyutları göz önünde bulundurularak kullanım kolaylığı ve rahat erişim sağlanmalıdır. Mutfak dolapları yaşlı kullanıcıların uzanmakta ve eğilmekte güçlük yaşamadan kullanabilecekleri ve merdiven vb. bir araca ihtiyaç duymadan tüm raflara erişebilecekleri şekilde tasarlanmalıdır. Yaşlı kullanıcıların mutfakta tezgah üstü dolaplarda erişebilecekleri maksimum raf yüksekliği 150cm'dir fakat alt dolaplar nedeni ile uzanmakta güçlük yaşanacağı için üst dolaplar 140cm yüksekliğe yerleştirilmelidir. Alt dolaplarda ise yaşlı kullanıcıların eğilirken zorluk yaşamamalı için minimum raf yüksekliği 40cm'dir. Sık kullanılan malzemeler/ürünler daha kolay ulaşılabilecek raflarda depolanmalıdır. (İlçe vd., 2007; Anonim, 2015; Kalınkara vd., 2016; Zorlu, 2017) (Şekil 18).

Şekil 18. Depolama alanı yükseklikleri (URL- 29)

Mutfak dolapları unutkanlık problemi yaşayan yaşlı kullanıcılar için görünürlüğü kolaylaştırmak için mümkün olduğunca açık raflı ya da cam kapaklı olmalı ve dolap içleri aydınlatılmalıdır. Üst dolaplara erişimde tabure ve merdiven kullanılmamalı; bunun yerine erişimi kolaylaştırmak için üst dolaplarda aşağıya doğru hareket eden raf sistemleri tercih edilmelidir. Alt dolaplarda ise dolap kapaklarına yada içine monte edilen telli ya da sepetli çekmeceler kullanım kolaylığı sağlayarak erişimi kolaylaştırmaktadır (İlçe vd., 2007; Anonim, 2016; Bonenberg vd., 2019) (Şekil 19).

Şekil 19. Depolama alanında hareketli raf sistemleri (URL-30)

Yaşlı kullanıcıların mutfakta rahat çalışabilmesi ve yaşanabilecek mutfak kazalarını önlemek için doğal ve yapay aydınlatma tasarımı oldukça önemlidir. Mutfakta gün ışığını mekana alan yeterli sayı ve büyüklükte pencereler yer almalıdır. Kullanıcıların mekanda

işlerini rahatlıkla yapabilmeleri için 10 m²'lik bir mutfak için yaklaşık 0.8 m²'lik bir pencere gereklidir. Gün ışığının yanı sıra yapay aydınlatma tasarımı da mutfakta önemli bir rol oynamaktadır. Mutfakta hem yapay hem de bölgesel aydınlatmalar tasarlanmalıdır. Yanlış ve yetersiz aydınlatma tasarımları mutfakta kazalar yaşanmasına sebep olmaktadır. Görme yetenekleri azalan yaşlı kullanıcılar yetişkin kullanıcılara kıyasla daha fazla aydınlık seviyesine ihtiyaç duymaktadır. Aydınlatma kaynakları gözde parlamaya veya kamaşmaya neden olmamalıdır. Genel aydınlatma tasarımında aydınlatma elemanının tavana yönlendirilerek tavandan yansıyan ışığın mekanı aydınlatması sağlanmalıdır. Lamba anahtarı kapının yanında yer almalı ve yerden en az 70 cm, en çok 120 cm yüksekliğe yerleştirilmelidir. Genel aydınlatmanın yanı sıra mutfakta tezgah yüzeyinde çalışırken kesme, doğrama vb. eylemlerin güvenli ve rahat bir şekilde yapılabilmesi ve gölgeler oluşmaması için mutfak üst dolaplarının alt yüzeyine bölgesel aydınlatmalar yerleştirilmelidir. Tezgah alanında yapılacak eylemler için 500-800 lüks arasında bir aydınlatma gerekmektedir (Pinto vd., 1997; Şafak vd., 2005; Savut, 2007; Hrovatin, vd., 2012; Zorlu, 2015; Kunduracı, 2017; Bonenberg vd., 2019)

Mutfakta aynı zamanda dumana hassas yangın detektörleri yerleştirilmelidir. Herhangi bir yangın anında yardım çağırmak için acil yardım butonları mutfakta mutlaka olmalıdır. Yemek kokusu ve nem ortamdan mutfakta doğal ve yapay havalandırma sistemleri ile uzaklaştırılmalıdır. Pencerelelerin yetersiz olduğu durumlarda mutfakta direkt olarak dışarıya ya da bir havalandırma boşluğuna açılan havalandırma sistemi etkili olmalıdır. Pişirme bölgesinde yer alan davlumbazlar kokunun mekana yayılmasını engellemektedir. Kullanım kolaylığı açısından davlumbazlar filtreleri kolayca çıkarıp temizlenebilmelidir (İlçe vd., 2007).

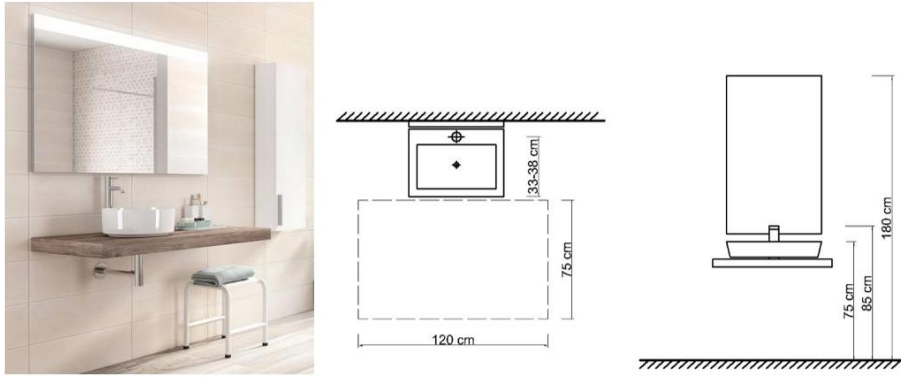
Mutfak zemininde kayma ve takılmayı önlemek için hafif bir dokulu, parlamayan ve kaymaz bir malzeme tercih edilmelidir. Mutfakta yemek hazırlama ve pişirme eylemleri sırasında sıçrama, dökülme vb. olaylar yaşanabileceği göz önünde bulundurularak zemin malzemesinin kolay temizlenebilir olması önemlidir. Yere düşen yiyeceklerin ya da dökülen sıvıların neden olabileceği leke ve kirlilikler nedeniyle zeminde halı kullanımlarından kaçınılmalı bunun yerine parke, seramik vb. görünüm alternatifleri olan vinil kaplamalar tercih edilmelidir. Zeminde gözü yoran karmaşık desenlerden uzak durulmalı; daha çok açık renkli, düz ya da sade desenler seçilmelidir (Savut, 2007; Anonim, 2016). Kullanıcıların mutfakta yüzey farklılıklarını algılamalarını kolaylaştırmada renk tercihleri oldukça önemlidir. Yatay ve düşey yüzeylerde kontrast renkler seçilerek yüzeyler

belirginleştirilmelidir. Duvar yüzeylerinde su bazlı boyalar kullanılmalı; sağlığa zararlı gazlar yayan öldürücü organik bileşenli boyalardan uzak durulmalıdır (Savut, 2007).

1.8.4.1.3. Banyo

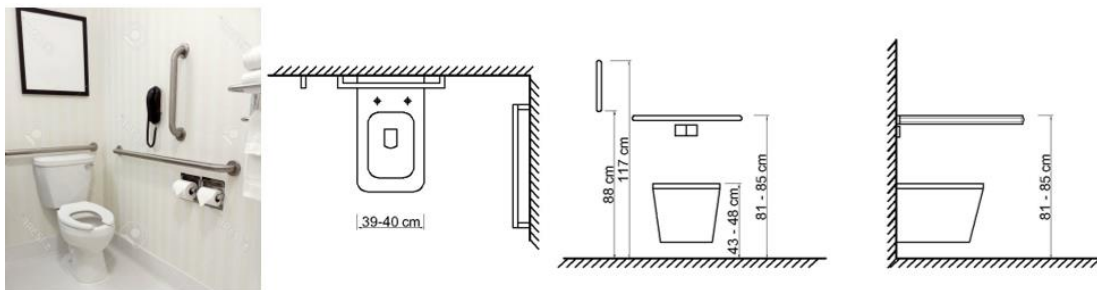
Banyolar kullanıcıların yıkanma/duş alma, tuvalet/boşaltım, kişisel bakım ve depolama eylemlerini gerçekleştirdikleri mekanlardır (Arcan ve Evci, 1999). Eylemlerin sırası, yapılış şekli, eylemleri gerçekleştirmek için gerekli alan ihtiyacı, banyonun mekânsal örgütlenme biçimini belirleyen temel unsurlardır. Banyolar, kullanıcıların gerektiğinde yürüteç, baston vb. elemanlar ile rahat hareket edebilecekleri, eylemlerini rahatlıkla gerçekleştirebilecekleri büyüklükte olmalıdır. Kullanıcıların tekerlekli sandalye kullanma ihtimalleri de göz önünde bulundurularak banyoda manevra yapabilecekleri en az 150 cm çapında bir dolaşım alanı bırakılmalıdır. Yaşlılık döneminde kullanıcıların özellikle gece tuvalete gitme sıklıkları göz önünde bulundurulmalı ve banyo mekanı, konutta yatak odasına yakın ya da yatak odasının içerisinde konumlandırılmalıdır. Banyolar, yaşlı kullanıcıların mahremiyet ihtiyacının yoğun olduğu mekanlar olması sebebiyle, kullanıcılar eylemlerini gerçekleştirirken yardım almaktan kaçınmaktadır. Bu nedenle banyolar, yaşlı kullanıcıların bir başkasına ihtiyaç duymadan, bağımsız bir şekilde ihtiyaçlarını giderebilmelerine imkan verecek şekilde tasarlanmalıdır (Tezel, 2005; Zorlu, 2015).

Banyo mekanında el yıkama, kişisel bakım vb. eylemler için lavabo yükseklikleri yaşlı kullanıcıların antropometrik özelliklerine uygun tasarlanmalıdır. Yaşlı kullanıcılar için lavabolar, zeminden 71-75 cm yüksekte olmalıdır. Lavabonun ön kenarından musluğa olan mesafe 33- 38 cm aralığında olmalıdır. Lavabo muslukları, zeminden 81-85 cm yüksekte konumlandırılmalıdır (Kalınkara, 2015). Kullanım kolaylığı açısından basit şekilde açılıp kapanan kaldıraç kollu musluklar veya harekete duyarlı sensörlü musluklar tercih edilmelidir (Şafak vd., 2005; Anonim, 2016). Yürüteç, tekerlekli sandalye vb. hareket etmeye yardımcı eleman kullanan yaşlı kullanıcılar göz önünde bulundurularak, ayaklı lavabolar yerine mümkün olabildiğince asma lavabolar tercih edilmelidir. Lavaboların altı boş bırakılmalı ve önünde en az 75x120 cm büyüklüğünde bir alan olmalıdır. Lavaboların üzerinde kullanıcıların kişisel bakımlarını yaparken kendilerini görebilmeleri için bir ayna yer almalıdır. Aynalar, lavabo seviyesinin 5 cm yukarısından başlayarak zemin seviyesinden en az 180 cm'e kadar çıkmalıdır (Tezel, 2005; Savut, 2007) (Şekil 20).

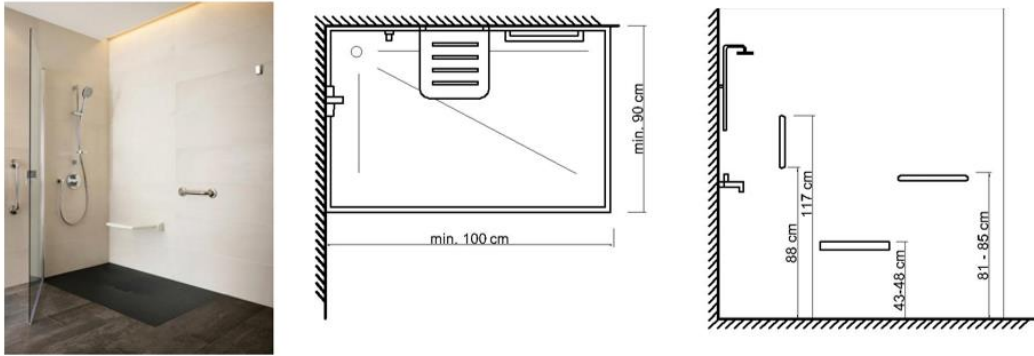
Şekil 20. El yıkama alanı ve ölçüler (URL- 31)

Hareket kısıtlılıkları sebebi ile yaşlı kullanıcılar standart yükseklikteki klozetlere oturup kalkmada güçlük çekmektedir. Bu nedenle yaşlı kullanıcıların banyolarında yer alan klozetler standart yükseklik olan 38 cm’den daha yüksek olmalıdır. Kullanıcıların bağımsız bir şekilde tuvalet ihtiyaçlarını giderebilmeleri için ideal oturma yüksekliği 43-48 cm; oturma genişliği 39-40 cm olmalıdır. Standart yükseklikteki klozetlerin tercih edilmesi durumunda ise klozete ekstra eklenen özel oturaklar ile klozetler yükseltilmelidir. Yüksek klozet ve oturaklar, yaşlı kullanıcıların dizleri üzerindeki baskıyı hafifleterek oturup kalkmalarını kolaylaştırmaktadır. Klozetin yan ya da arka duvarında kullanıcıların oturup kalkmada destek alabilecekleri 3 cm çapında kaymaz malzemeden yapılmış tutunma barları monte edilmelidir. Yatay tutunma barları zeminden 81-85 cm yüksekliğe yerleştirilmelidir. Dikey tutunma barları ise zeminden 88 cm yüksekliğe yerleştirilerek üst seviyesi maksimum 117 cm olmalıdır (Anonim, 2015; Tezel, 2005; İlçe vd., 2007; Savut, 2007; Kalıncara, 2015) (Şekil 21).

Şekil 21. Klozet, tutunma barı ve ölçüleri (URL-32)

Yıkama eylemini gerçekleştirmek için duş alanları kolay kullanım açısından daha işlevsel ve daha güvenli bir seçenektir. Yaşlı kullanıcıların rahat bir şekilde duş alabilmeleri için minimum 90x100 cm büyüklüğünde bir yıkama alanı tasarlanmalıdır. Duş alanları, giriş çıkışta herhangi bir zorluk ya da kaza yaşanmaması için eşiksiz, hemzemin olmalıdır (Şekil 29). Duş alanının zemininde kaymayı önleyen malzemeler kullanılmalıdır. Yıkama alanında duş perdelerinden uzak durulmalı bunun yerine duşakabinler tercih edilmelidir (Kalınkara, 2015; Zorlu, 2015; Anonim, 2016). Duş alanında mutlaka oturarak yıkatabilmek için bir oturma birimi yer almalıdır. Oturma birimi, zeminden 43-48 cm yüksekliğinde, 37-41 cm genişliğinde, 37-45 cm derinliğinde duvar yüzeyine sabitlenmiş olmalıdır. Duş alanlarına destek görevi gören ve giriş-çıkışları kolaylaştıracak tutunma barları monte edilmelidir. Yatay tutunma barları, zeminden 78-85 cm yüksekliğe yerleştirilmelidir. Dikey tutunma barları ise zeminden 81-85cm yüksekliğinden başlayarak zemin seviyesinden maksimum 111-117 cm yüksekliğe kadar çıkmalıdır. Duş başlıkları ve musluklar, herhangi bir acil durumda dışarıdan birinin rahatlıkla kontrol edebileceği yere konumlandırılmalıdır. Yüksekliği isteğe göre ayarlanabilen, elde tutulabilen ve esnek kordonlu duş başlıkları tercih edilmelidir. Duş alanında musluklar zeminden 81-85 cm yüksekliğe yerleştirilmeli; kolay açılır kapanır özellikte olmalıdır (Tezel, 2005; Kalınkara, 2015) (Şekil 22).

Şekil 22. Yıkama alanı ve ölçüler (URL-33)

Kullanıcıların küvet tercih etmeleri durumunda yüksek girişli küvet yerine; erişimin daha kolay olduğu alçak küvetler tercih edilmeli ve küvete girişler merdiven ile yükseltilmemelidir. Yaş ilerledikçe küvete erişimde yaşanan zorluklar artmakta; özellikle 85 yaş ve üzeri yaş grubu yaşlı kullanıcılar küvete girip çıkmada güçlük çekmekte ve tutunma barlarına ihtiyaç duymaktadır. Küvet içerisinde zeminden 75 cm ve 90 cm yükseklikte iki

yatay tutunma barı yerleştirilmelidir. Tam güvenlik için musluğun yanına 75 cm yüksekliğe yerleştirilen üçüncü bir tutunma barı düşey olarak yerleştirilmelidir. Küvet içinde kullanıcıların oturarak yıkanabilmeleri için 43-48 cm yüksekliğinde bir oturak olmalıdır (Kirby, 2004; Şafak vd., 2005; Tezel, 2005; Savut, 2007; Anonim, 2016; Zorlu, 2017)

Banyoda yaşlı kullanıcıların temizlik, ilaç ve kişisel eşyalarını saklayabilecekleri depolama birimleri tasarlanmalıdır. Depolama alanları, aynalar ile birlikte tasarlanan gömme dolaplar şeklinde olabileceği gibi; mekan içerisinde uygun bir yerde konumlandırılmış ayrı bir birim şeklinde de olabilir. Depolama birimleri, yaşlı kullanıcıların rahatlıkla erişebilecekleri boyutlarda olmalıdır. Zeminden 35 cm ile 120 cm arasında bir alanda ihtiyacı karşılayacak kapasitede raf ve çekmecedan oluşan depolama birimleri tasarlanmalıdır. Görünürlük açısından mümkün olabildiğince açık raflar ve cam kapaklı dolaplar seçilmelidir (Savut, 2007; Anonim, 2016).

Banyolarda genel ve bölgesel olmak üzere iki farklı aydınlatma tasarımı yapılmalıdır. Bölgesel aydınlatmalar, banyoda özellikle lavabo çevresinde öne çıkmaktadır. Lavabo alanında ortalama 300-500 lüks' lük bir aydınlatma olmalıdır. Yansıma, parlama ve gölgelerden kaçınılmalıdır. Lamba anahtarları banyo kapısının hemen yanında yer almalıdır. Tüm prizler toprak hatlı olmalıdır. Lavabonun yakınında en az 2 adet priz olmalıdır. Klozet ve yıkanma alanının yanında zeminden 10 cm ve 110 cm yükseklikte birer adet acil çağrı yardım zili yerleştirilmelidir. Banyoda iç mekan hava kalitesi için etkin bir havalandırma sistemi olmalıdır. Havalandırma penceresi, hava akımı ile banyodan çıkan yaşlı kullanıcıların üşütmemeleri için yıkanma yerinden uzakta yer almalıdır (İlçe vd., 2007; Savut, 2007; Kunduracı, 2017). Banyodan yeni çıkan yaşlı kullanıcıların üşütmemeleri için ortam sıcaklığının ortalama 23-24 derece olması gerekmektedir. Ortamın çok sıcak ya da çok soğuk olması durumunda kullanıcılar termostatlar ile sıcaklığı ayarlayabilmektedir (Van Hoof ve Hensen, 2006). Konut içerisinde en çok ev kazasının yaşandığı mekanlardan biri olan banyoda malzeme seçimleri oldukça önemlidir. Kazaların temel kaynağı, kullanıcıların zeminde kayıp düşmeleridir. Bu nedenle banyo zemininde kullanıcıların güvenliği için kaygan olmayan malzemeler tercih edilmeli; mat, pürüzlü/dokulu malzemeler seçilmelidir. Hijyen ve uzun ömürlü kullanım açısından duvar ve zemin yüzeylerinde neme duyarlı ve kolay temizlenebilir malzemeler seçilmelidir (Connel ve Wolf, 1997; Kirby, 2004; Lee vd., 2013; Anonim, 2015; Tezel, 2005; İlçe vd., 2007; Doğan, 2009).

1.8.4.1.4. Yatak Odası

Yatak odaları, yaşlı kullanıcıların gündelik yaşamlarında gün içinde diğer mekanlara kıyasla daha az vakit geçirdikleri ve temel olarak yatma, uyuma, dinlenme, soyunma ve giyinme eylem alanlarını barındıran mekanlardır (Arcan ve Evci, 1999). Yatak odası konutta yer alan mekanlar içerisinde yaşlı kullanıcıların mahremiyet gereksinmesinin en yüksek düzeyde hissettiği mekanlardan biridir (Lee vd., 2013). Hem mahremiyet gereksinmesi açısından hem de kullanıcılara sağlıklı bir uyku teşvik etmek için yatak odası konut içerisinde yaşama mekanı, aktivite alanları ve giriş ile doğrudan ilişkili olmamalıdır (Anonim, 2016).

Konut iç mekan örgütlenmesinde yatak odasının yeri belirlenirken, mekanlar arası ilişkiler doğru kurgulanmalıdır. Kullanıcıların mekan kullanım sıklıkları, rahat erişimi ve mahremiyet gereksinimleri yatak odasının konut içindeki konumunu belirlemede etkilidir. Yaşlı kullanıcıların gece tuvalete gitme sıklıkları dikkate alınarak erişimlerini kolaylaştırmak için yatak odası banyo ve tuvalet birbiri ile doğrudan ilişkili ya da birbirine olabildiğince yakın planlanmalıdır (Zorlu, 2017). Yaşlı kullanıcılar gece uykularından uyanıp karanlıkta tuvalete giderken karanlıkta takılma ve düşme gibi kazalar sıkça yaşamaktadır. Bu nedenle yatak odası ile banyo-tuvalet arasında yer alan sirkülasyon alanları üzerinde kullanıcıların hareketini engelleyen herhangi bir donatı yada mobilya bulundurulmamalıdır. İki mekan arasındaki dolaşım alanları emniyet açısından bir gece lambası ile aydınlatılarak güvenli yürüme rotaları kurgulanmalıdır (Connel ve Wolf., 1997; Kirby, 2004; Şafak vd., 2005; İlçe vd., 2007). Akıllı ev teknoloji sistemleriyle yatak odalarında yatakların altına sensörler yerleştirilerek kullanıcıların yataktan kalkmalarını algılayan ve otomatik devreye giren aydınlatmalar ile sirkülasyon alanları aydınlatılmalıdır (Kalinkara, 2019) (Şekil 23).

Şekil 23. Yatak altına yerleştirilen harekete duyarlı aydınlatma (URL-34)

Yatak odaları kullanıcıların günlük yaşantılarında mekanda gerçekleştirecekleri eylemlere bağlı olarak yeterli bir büyüklüğe sahip olmalıdır. Yaşlılık dönemlerinde kullanıcıların baston, yürüteç, tekerlekli sandalye gibi hareketi kolaylaştırıcı yardımcı elemanlar kullandıkları göz önünde bulundurularak mekan içerisinde yeterli sirkülasyon alanları bırakılmalıdır. Yatak odasında yer alan donatı ve mobilyalar kullanıcıların mekan içerisinde gündelik yaşantılarını kolaylaştıracak şekilde örgütlenmelidir (Beyer ve Nierstras, 1967; Şafak vd., 2005; Zorlu, 2015; Kalınkara vd., 2016). Yanlış mobilya düzenleri kullanıcıların mekan içerisindeki hareketleri zorlaştırmakta ve çarpma, düşme gibi kazalar yaşanmasına neden olmaktadır (Connel ve Wolf, 1997). Özellikle yatak çevresinde kullanıcıların rahat hareket edebilecekleri yeterli dolaşım alanı bırakılmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanan yaşlı kullanıcıların rahat manevra yapabilmeleri için bu alan en az 150x150 cm büyüklüğünde olmalıdır (İlçe vd., 2007; Kirby, 2014; Zorlu, 2015; Anonim, 2016; Fareq ve Neeraja, 2020).

Kullanım kolaylığı açısından yataklar yaşlı kullanıcıların antropometrik boyutlarına ve ergonomik özelliklerine uygun olmalıdır. Yatak yüksekliği olması gerekenden çok alçak ya da çok yüksek olmamalıdır. Yatağın çok yüksek olması durumunda kullanıcılar, yatağı kullanırken büyük adımlar atmak zorunda kalmakta ve dengelerini kaybederek yataktan düşme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Çok alçak olması durumunda ise kullanıcılar yataktan kalkmada ve doğrulmada güçlük yaşamaktadır. Çok düşük yükseklikteki yatakları, uygun yüksekliğe getirmek için yatak yükselticileri kullanılmalıdır (Şekil 24). Yatağın en üst noktasından zemine kadar olan yüksekliğin 50 cm'den az, 55

cm'den fazla olmamasına dikkat edilmelidir (Behm, 2019; Zorlu ve Onur, 2019; URL-35, 2021; Esther, 2021).

Şekil 24. Yatak yükseltici elemanlar (URL-36)

Kullanıcıların güvenli bir şekilde uyumaları için yatak kenarlarına ilave korkuluklar takılmalıdır. Yatak rayları, yaşlı kullanıcıların hem gece uyurken yataktan düşme risklerini azaltmakta hem de yatak giriş-çıkışlarında bir destek görevi görmektedir. Yaşlı kullanıcıların yataklarını herhangi bir zorluk çekmeden kullanabilmelerinde ve hayatlarını kolaylaştırmada yardımcı teknolojiler aktif bir rol oynamaktadır. Ayarlanabilir yataklar sayesinde kullanıcılar istekleri doğrultusunda kendilerine en uygun yatak yüksekliğini kumanda yardımı ile bir düğmeye basarak değiştirebilmektedir. Ayarlanabilir yataklarda yatağın tümünün yükseltilip alçaltılabilmesi mümkün olduğu gibi baş, ayak gibi çeşitli bölgelerin ayrı ayrı ayarlanabilmesi de mümkündür (Behm, 2019; URL-37, 2021) (Şekil, 25).

Şekil 25. Yatay rayları ve ayarlanabilir yataklar (URL-38, URL-39)

Yatağın her iki yanında yaşlı kullanıcıların kitap, gazete, bardak, ilaç, gözlük, büyük ekranlı dijital saat, cep telefonu vb. sıklıkla ihtiyaç duydukları eşyalarını koyabilmeleri için birer komodin yer almalıdır. Komodinler kullanıcıların üzerinden bir şey alırken eğilmeye

ya da uzanmaya gerek duymayacakları yükseklikte, yatak ile aynı seviyede olmalıdır. Komodinlerin üzerinde kullanıcıların gece uyandıklarında etrafı rahat görebilmelerini sağlayacak dokunmatik yanıp sönen bir gece lambası bulundurulmalıdır. Gece lambasının yanı sıra güvenlik açısından komodinlerin üzerinde sabit telefon ve acil yardım butonu bulunmalıdır. Yatak başlarında kullanıcıların ihtiyaç duyduklarında yataktan kolayca ulaşabilecekleri zeminden 70 cm yüksekliğe priz yerleştirilmelidir. Ayrıca yatak odasında yaşlı kullanıcıların giyinirken oturabilecekleri kolçaklı ve sağlam bir koltuk yer almalıdır (Kirby, 2004; İlçe vd., 2007; Kalinkara vd., 2016; Zorlu, 2017; Behm, 2019).

Yatak odasında kullanıcıların giysilerini, kişisel eşyalarını depolayabilecekleri yeterli sayıda dolap yer almalıdır. Dolaplar yaşlı kullanıcıların kolaylıkla kullanabilecekleri boyutsal özelliklerde, erişilebilir ve görülebilir olmalıdır. Dolap kapaklarında sürgülü sistemler ya da kolay kavranabilir kulplar olmalıdır (İlçe vd., 2007; Zorlu, 2017). Uzanma, eğilme gibi erişim problemlerini en aza indirmek ve emniyet açısından hareketli ya da açık raf sistemleri tercih edilmelidir. Ayarlanabilir raf sistemlerinde kullanıcılar rafların yüksekliklerini değiştirerek istedikleri yüksekliğe göre ayarlayabilirler. Hareketli raf sistemlerinde ise; dışarıya çekilebilen kayar raf mekanizmaları ile rafların arka noktalarına ve yüksekteki askılara rahat erişim sağlanır (Şekil, 26).

Şekil 26. Dolap içi hareketli raf mekanizmaları (URL-40)

Yaşlı kullanıcıların yaşlılık döneminde algısal, zihinsel ve fiziksel yetilerinde azalma nedeniyle aradıkları eşyaları kolaylıkla tanıyabilmeleri, bulabilmeleri için dolap içi aydınlatmaların kullanılması önemlidir. Harekete duyarlı sensörlü aydınlatmalar yaşlı kullanıcıların dolap kapaklarını açtıklarında devreye girerek görülebilirliği kolaylaştırarak

ihtiyaç duydukları eşyaları kısa zamanda bulmalarına yardımcı olmaktadır (Kirby, 2004; Anonim, 2016; Behm, 2019).

Yaşlı kullanıcıların oda içerisinde güvenli bir şekilde hareket edebilmeleri için iyi bir aydınlatma tasarımı yapılmalıdır. Yatak odasının yapay aydınlatma tasarımında parlama, yansıma ve gölge oluşumları en aza indirgenmelidir. Aydınlatma tasarımı yatma-uyuma eylemi, okuma eylemi, dinlenme eylemi gibi farklı aydınlatma gereksinimlerini karşılamak için esnek olmalıdır. Yaşlı kullanıcıların yatak odalarının ideal genel aydınlatma düzeyi 300 lüx olmalıdır. Genel aydınlatmaya ek olarak bölgesel aydınlatma tasarımları da kurgulanmalıdır. Yatağın her iki yanında ayarlanabilir dokunmatik gece lambaları yer almalıdır. Yatak odalarında ayrıca zemin seviyesine yakın bir yerde kullanıcıların geceleri yön bulmalarına yardımcı olan duvara monte aydınlatmalar yer almalıdır. Aydınlatma tasarımında uyku kalitesi ve sirkadyen ritmi için özellikle mavi ışıktan kaçınılmalıdır. Günümüzde yaşlı kullanıcılara kolaylık sağlayan akıllı ev teknoloji sistemleri ile odanın aydınlatma düzeyi, renk sıcaklığı, atmosferi kullanıcıların istekleri doğrultusunda kumanda ya da akıllı telefon yardımı ile kontrol edilebilmektedir. Odada yer alan tüm aydınlatmalar uzaktan komutla açılıp kapanabilmektedir. Kullanıcılar uyku zamanlarında sistemde yer alan mod seçenekleri ile (gün batımı vb.) oda atmosferini değiştirebildikleri gibi sabah uyanma saatlerinde kademeli olarak odanın aydınlatma düzeyini düşürebilmektedirler (Okumuş, 2014; Kunduracı, 2017; URL-41, 2021).

Yatak odası zemininde konutta yer alan diğer mekanlarda da olduğu gibi kaygan olmayan malzemeler tercih edilmelidir. Duvar yüzeyi ile kontrastlık oluşturan zemin renkleri tercih edilmesi yaşlılık döneminde azalan görme yetisi ve keskinliğinde önemlidir. Kayma ve düşme risklerini en aza indirmek için zeminde duvardan duvara düzgün bir şekilde sabitlenmiş, temizliği kolay halı kaplamalar tercih edilmelidir. Mekan içerisinde dolaşırken yaşlı kullanıcıların ayaklarının takılmaması ve baston, walker/yürüteç ya da tekerlekli sandalyeyle hareketi engellememesi için halının tüyleri kısa olmalıdır. Kilim, halı vb. kullanılması durumunda ise mutlaka altlarına kaymayı önleyen bantlar yerleştirilmelidir.

1.8.5. Yerinde Yaşlanma ve Geronteknoloji

Geronteknoloji kavramı, yaşlanmayı bilimsel açıdan inceleyen gerontoloji ve bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak için ürün, ortam ve hizmetlerinin geliştirildiği teknoloji kavramlarının birleşiminden oluşmaktadır (Fozard vd., 2000). Yaşlı bireylerin

ürünler ve yapıları çevreyle etkileşimini inceleyen temel ve uygulamalı bir araştırma alanı olan geronteknoloji, bireylerin ihtiyaç ve yeteneklerindeki değişiklikleri tespit ederek, bireylere daha iyi bir yaşam ortamı sunmak için ürünler tasarlamayı amaçlamaktadır (Pinto vd., 1997; Kalıncara vd., 2016). Geronteknolojik ürünler, bireylerin fiziksel, duyuşal ve algısal kapasitelerinde yaşanan kayıpları telafi ederek yaşamlarını kolaylaştırmaya ve kendi kendilerine yetebilmelerine yardımcı olmaktadır. Bu noktada geronteknoloji, bireylerin kullanımına açık olan her şeyin onlara uygun şekilde tasarlamayı amaçlayan ergonomi biliminden de faydalanmaktadır.

Geronteknoloji; sağlık, kişisel hareketlilik, iletişim, konut, eğlence ve kendini gerçekleştirme gibi pek çok ihtiyaç ve alanlara yönelik çözümler üretmektedir. Yaşın ilerlemesi ile birlikte meydana gelen kayıpların olumsuz sonuçlarını azaltmada önemli bir rol oynayan geronteknoloji, yaşlı bireylerin ihtiyaçların uygun ekipman tasarımları, bireylerin günlük yaşamda eylemlerini gerçekleştirmelerine yardımcı olmakta ve performanslarını arttırmaktadır. Örneğin, iletişim teknolojilerinden faydalanarak tasarlanan ürünler sayesinde bireyler uzaktan pek çok faaliyete katılım sağlayabilmektedir. Aynı zamanda yaşla birlikte azalan yeteneklerin bireylerin, yaşam faaliyetlerini olumsuz etkilememesi için yapılan ürün tasarımları da bulunmaktadır. Örneğin; bireylerin göz merceklelerinin azalan esnekliklerini telafi etmek için tasarlanan gözlükler sayesinde bireylerin görme yetenekleri desteklenmektedir (Harrington ve Harrington, 2000).

Yaşlılık döneminde bireylerin kendi konutlarında, yerinde yaşlanabilmeleri için bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürebilmesinde geronteknolojik tasarımlar, bireylerin yeti kayıplarını telafi ederek bağımsızlıkları devam ettirebilmelerinde önemli bir role sahiptir. Robot destek cihazlar, akıllı tekerlekli sandalyeler, kan basıncını gösteren bileklikler, acil durum bileklikleri, ilaç saatini hatırlatan araçlar bu tasarımlara örnek verilebilir. Robot destek cihazlar ve akıllı tekerlekli sandalye tasarımları bireylerin tek başına hareket edebilmelerine imkan tanımaktadır. Bunların yanı sıra tasarlanan sensörlü aydınlatmalar, kolay kavranabilir kapı kolları, özel çatal bıçak tasarımları, ayarlanabilir yataklar, termostatlara, klozet koltukları, kumandalı televizyon koltukları, uzaktan kontrol edilebilen ısıtma-soğutma sistemleri, elektrikli pencere açma sistemleri vb. pek çok tasarım konutlarda yaşlı bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmaktadır (Pinto vd., 1997; Fozard vd., 2000; Harrington ve Harrington, 2000; Lansley vd., 2015; Kalıncara vd., 2016).

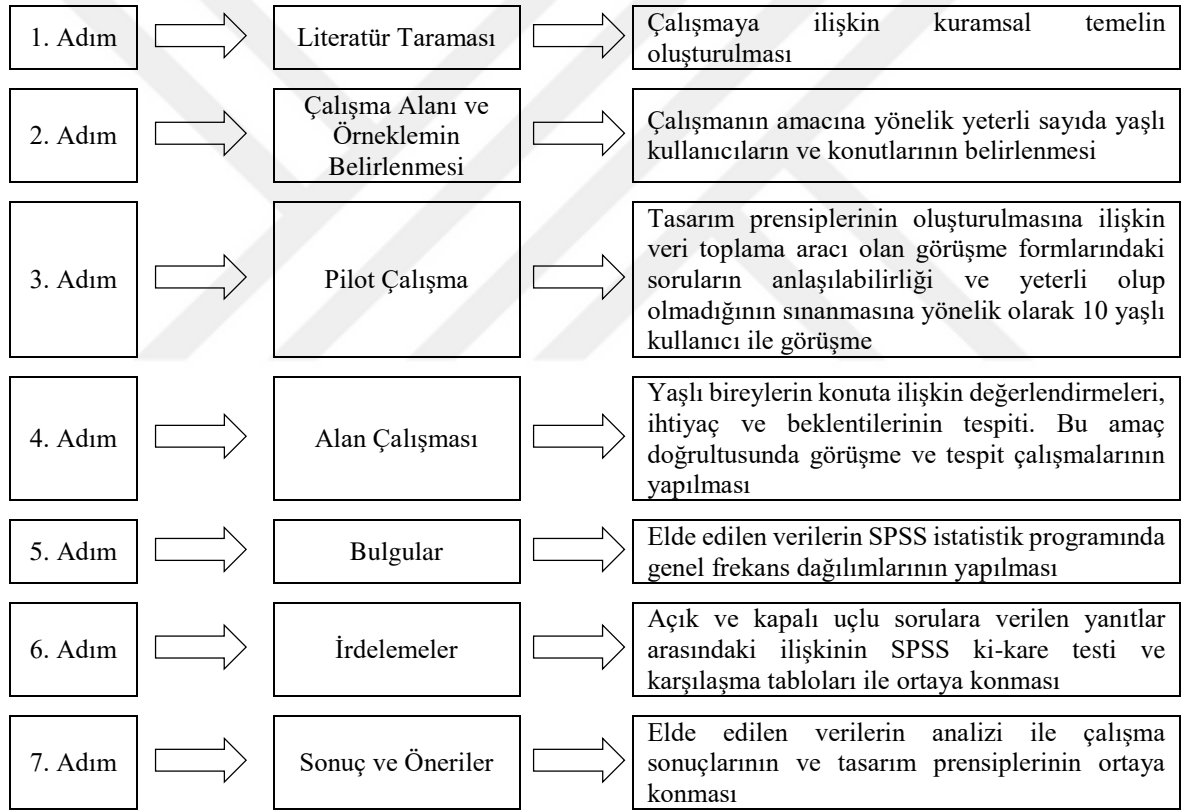
1.8.6. Bölüm Sonucu

Bu bölümde yaşlı kullanıcılar ile yapılacak alan çalışması öncesinde yaşlılık ve yaşlanma kavramlarını tanımlamak ve bu dönemde bireylerde görülen fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik değişimleri, fiziksel ve psiko-sosyal kullanıcı gereksinimlerini hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla araştırmalar yapılmıştır. Gelişen yaşam standartları ve sağlık alanındaki ilerlemelere bağlı olarak yaşlı nüfusun hızla artması bakım ve barınma ihtiyaçlarında artışa neden olmaktadır. Yaşlılık döneminde yaşlı kullanıcılara sunulan barınma modellerine değinilerek yerinde yaşlanma kavramı üzerinde durulmuştur. Yerinde yaşlanma bireylerin kendi kendilerine yetebildikleri sürenin uzatılarak yaşlılık dönemlerini alışkın oldukları çevrede, kendi evlerinde devam ettirmeleri olarak tanımlanmaktadır. Yerinde yaşlanma modeli günümüzde tüm dünyada benimsenen bir yaklaşımdır. Yerinde yaşlanma kavramı ile ilgili bilgiler verilerek, yerinde yaşlanmada konut ve konut yakın çevresinin tasarımının önemi vurgulanmıştır. Aktif ve kaliteli bir yaşlılık dönemi için bireylerin kendilerini rahat ve güvende hissettikleri yerde yani kendi evlerinde yaşlanmalarının önemine değinilmiştir. Bireylerin yaşamlarını mümkün olduğunca uzun süre alışkın oldukları yerde yani kendi evlerinde devam ettirebilmeleri için konutun bireylerin değişen ihtiyaç ve isteklerine uygun düzenlemelerin yapılmasını gerektiğinden bahsedilmiştir. Konutta yer alan temel mekanlar ayrı ayrı ele alınarak iç mekan tasarımında mekan organizasyonu, donatı ve mobilya tasarımları, mimari detay çözümlemeleri, malzeme ve renk tercihleri hakkında bilgiler verilmiştir. Kullanıcıların istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiş olan konutların bireylerin kendi kendine yetebildikleri süreyi uzatarak yerinde yaşlanabilmelerini desteklediğinden, yaşam kalitelerini ve yaşam memnuniyetlerini olumlu yönde etkileyerek aktif bir yaşlılık dönemi geçirmelerine imkân tanıdığından bahsedilmiştir.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Deneysel Çalışmanın Adımları ve Yöntemi

Yaşlı bireylerin konuttan beklentilerinin, ihtiyaçlarının, isteklerinin ve tercihlerinin neler olduğunun tespit edilerek bireylerin yerinde yaşlanmalarını sağlayacak konut ve konut çevresinin taşınması gereken özellikleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışma yedi temel adımda gerçekleştirilmiştir (Şekil 27).

Şekil 27. Çalışmanın adımları

1. Adım Literatür Taraması: Bu adımda çalışmanın kuramsal temelini oluşturulmasına yönelik yaşlılık ve yaşlanma, yaşlılık döneminde kullanıcılarda görülen değişimler, barınma ihtiyacı ve barınma modelleri, yaşam kalitesi, yaşam memnuniyeti, aktif yaşlanma, yerinde yaşlanma, yerinde yaşlanmada konut tasarımı ve geronteoloji konularında yerli ve yabancı literatür taranarak kuramsal çerçeve tanımlanmıştır.

2. Adım Çalışma Alanının ve Örneklem Belirlenmesi: Yaşlı bireylerin yaşlılık döneminde konuttan beklentilerinin, ihtiyaçlarının, neler olduğunu tespit ederek, yaşlıların kullanımına yönelik konutların iç mekan tasarım prensiplerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, Trabzon ili Ortahisar ilçesinde gerçekleştirilmiştir.

- Çalışma Örneklemi

Trabzon ili; Akçaabat, Araklı, Arsin, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Dernekpazarı, Düzköy, Hayrat, Köprübaşı, Maçka, Of, Ortahisar, Şalpazarı, Sürmene, Tonya, Vakfikebir ve Yomra olmak üzere 18 ilçeden oluşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları” ’na göre Trabzon ili 65 yaş ve üzeri yaşlı birey nüfusu 96.036’dır. Trabzon ili Ortahisar ilçesindeki 65 yaş ve üzeri nüfusu ise 27.516’dır. Trabzon ilindeki 65 yaş ve üzeri yaş grubu nüfusun sayısının yüksek olması ve merkez ilçe olması sebebiyle çalışma Ortahisar ilçesinde yaşayan yaşlı kullanıcılar ile gerçekleştirilmiştir.

Alan çalışmasında yapılacak görüşmeler için örneklem grubunun belirlenmesinde Trabzon ili Ortahisar ilçesinde bulunan 65 yaş ve üzeri yaşlı birey sayısına bağlı olarak %90 güvenilirlik ve %10 hata payı gözetilerek hesaplama yapılmıştır (Özdamar, 2001). P ve Q değerleri bilinmediği n sayısının en yüksek çıkmasını sağlamak için olayın oluşma ihtimali % 50 olarak alınmıştır. Buna bağlı olarak Q değeri de $Q=1-P$ ’ye eşittir.

$$n = \frac{Z^2 \times N \times P \times Q}{N \times D^2 + Z^2 \times P \times Q} \quad (1)$$

Z= Güvenilirlik düzeyi (%90 güvenilirlik=1.65)

N= Toplam yaşlı nüfusu

P= Olayın oluşma ihtimali (%50 olayın oluşma ihtimali= 0.5)

Q= Olayın oluşmama ihtimali

D= Hata payı (% 10 hata kabul oranı= 0.1)

n= Görüşmeci sayısı

Tablo 10. Örneklem sayısı

	Toplam yaşlı nüfusu	Örneklem sayısı
65-74 yaş	16510	41
75-84 yaş	7789	19
85 ve üzeri	3217	8
Toplam	27516	68

Yapılan istatistik hesaplama sonucunda örneklem sayısı olarak toplam 68 yaşlı kullanıcı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 10). Fakat görüşmelerde herhangi aksaklık olması ihtimaline karşılık, 65- 74 yaş aralığından 42, 75-84 yaş aralığından 20, 85 ve üzeri yaş aralığındaki 8 olmak üzere toplam 70 yaşlı birey ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşmeler;

- Trabzon ili Ortahisar ilçesinde tek başına veya eşi ile birlikte yaşamakta olan
- Zihinsel açıdan herhangi bir sağlık problemi bulunmayan
- İletişim kurabilme yeteneğine sahip
- En az 10 yıldır aynı konutta yaşamakta olan

65 yaş ve üzeri yaşlı kullanıcılar ile gerçekleştirilmiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kartopu tekniği ile kullanıcılara ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında yeterli bilgi verebileceği düşünülen bir yaşlı kullanıcı belirlenerek yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeden sonra kullanıcıya yeni bilgiler edinebilmek için başka kimlerle görüşülebileceği sorularak zincirleme olarak yeni kullanıcılara ulaşılmıştır.

Kartopu tekniği kişilere erişmenin zor olduğu durumlarda kullanılan bir veri toplama tekniğidir. Araştırmacı incelediği konu ile ilgili veri elde edebileceğini düşündüğü bir kişi seçer ve ardından zincirleme bir şekilde diğer kişilere ulaşarak verilerini toplar (Baltacı, 2018).

3. Adım Pilot Çalışma: Alan çalışması öncesinde yaşlı bireylerin beklentilerinin, ihtiyaç ve isteklerinin tespit edilmesine yönelik hazırlanan görüşme sorularının bireyler tarafından anlaşılabilirliğini test etmek için 10 yaşlı birey ile bir pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada tasarım prensiplerinin oluşturulmasına ilişkin veri kaynağı olacak bilgilerin alınmasına yönelik hazırlanan görüşme soruları sorulmuştur. Alınan cevaplar doğrultusunda kullanıcılar tarafından anlaşılmayan ve yeterli yanıt alınamayan sorular görüşme formundan çıkartılmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler ışığında tez kapsamında gerçekleştirilen alan çalışmasındaki görüşme sorularında gerekli revizyonlar yapılmıştır.

4. Adım Alan Çalışması: Bu adımda 65 yaş ve üzeri 70 kullanıcı ile konutlarında görüşülerek fotoğrafla tespitler yapılmıştır. Görüşmelerde pilot çalışma sonrasında revize edilen sorular ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme, kullanıcılar ile yüz yüze yapılan, kullanıcılardan genel bilgilerin yanı sıra düşünce, tutum ve fikirlerini öğrenmek amacıyla gerçekleştirilir. Araştırmacı önceden hazırladığı soruları kullanıcılara sorarak, akışa göre formda yer

almayan sorular ekleyebilir. Görüşmeci bazı soruların cevaplarını başka soruların içerisinde veriyse araştırmacı o soruyu tekrar görüşmeciye yöneltmeyebilir. Görüşme sorularının sırası ve soruluş biçimi araştırmacı tarafından değiştirilebilir. Kullanıcılardan izin almak koşuluyla not tutarken ayrıca ses kayıtları alınabilir (Kümbetoğlu, 2019; Türnüklü, 2000).

Yaşlı kullanıcıların konutları ile ilgili ihtiyaç, istek ve beklentilerinin tespitine yönelik olarak görüşmeler önceden alınan randevular ile bireylerin yaşadıkları evlerinde birebir yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, her bir görüşmeci ile yaklaşık 50-60 dakikada sürmüştür. Sorulara verilen cevaplar aynı zamanda ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları sonradan dinlenerek görüşme formuna işlenmiştir. Açık uçlu ve kapalı uçlu olarak yöneltilen sorular ile yaşlı bireylerin konutları hakkındaki beklentilerinin, ihtiyaç ve isteklerinin tespitine yönelik düşüncelerini öğrenmek amaçlanmıştır. Görüşmelerden sonra kullanıcılardan izin alınarak formda yer alan mekanlar (yaşama mekanı, mutfak, banyo, yatak odası) çalışma kapsamında kullanılmak üzere fotoğraflanmıştır.

Yaşlı bireylerin demografik özellikleri, barınma tercihleri, yaşadıkları konuta ilişkin değerlendirmeleri ve konutlarının sahip olmasını istedikleri özellikleri belirlemeye yönelik olarak düzenlenen yarı yapılandırılmış görüşme formu dört bölümden oluşmaktadır (Ek 1).

- a. Kullanıcı profili: Yaşlı bireylerin yaş, cinsiyet, medeni durumu, eğitim durumu, meslek, çalışma durumu ve ekonomik durumuna ilişkin bilgiler (soru 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7). Bu sorular ile görüşme yapılan kişilerin kullanıcı profillerini oluşturmak amaçlanmıştır.
- b. Yaşlılık döneminde barınma tercihleri: Yaşlı bireylerin yaşlılık dönemlerini nerede geçirmek istediklerine dair tercihleri ve neden faktörlerine ilişkin bilgiler (soru 8a, 8b). Bu sorular ile kullanıcılara barınmaya yönelik çeşitli alternatifler sunulduğu durumda kullanıcıların tercihlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.
- c. Mevcut konuta ilişkin değerlendirmeler: Yaşlı bireylerin mevcut konutlarına dair genel ve tek mekan (yaşama mekanı, mutfak, banyo ve yatak odası) özelindeki değerlendirmeleri (soru 9, 10, 11, 12, 13, 14,15, 16a, 16b, 17, 18a, 18b, 19, 20, 21a, 21b, 22, 23, 24a, 24b). Mevcut konutlarına ilişkin genel değerlendirmelerde konutlarında kaç yıldır yaşadıkları, konut yakın çevresinde hoş giden özellikler, evlerinin anlamı, imkan olsa konutlarında neleri nasıl değiştirmek istedikleri, gün içinde en çok vakit geçirilen mekan ve evin en sevilen özelliğine dair sorular sorulmuştur. Bu sorular ile kullanıcıların yaşamakta oldukları konuta ilişkin memnun oldukları ya da rahatsız oldukları genel hususların belirlenebilmesi

amaçlanmıştır. Mevcut konutlarında tek mekan özelinde değerlendirmelerde ise mutfak/ yaşama mekanı/ yatak odası/ banyo mekanlarının her birinde sevdikleri ve sevmedikleri özelliklerin neler olduğu ve bu mekanlarda hangi eylemleri gerçekleştirdiklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

- d. Sahip olmak istedikleri konuta ilişkin değerlendirmeler: Yaşlı bireylerin sahip olmak istedikleri konutun iç mekan ve yakın çevresine ilişkin özelliklerin neler olduğunun belirlemeye yönelik sorular (soru 25, 26, 27, 28, 29). Bu sorular ile kullanıcıların hayallerinde yaşamak istedikleri konutların nerelere yakın olmasını istedikleri ve konutta yer alan yaşama mekanı, mutfak, banyo ve yatak odasının nasıl bir mekan olmasını istediklerini belirlenmek amaçlanmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerden sonra kullanıcılardan alınan izinler doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan mekanlar, çalışmada kullanılmak üzere fotoğraflanmış ve kullanıcıların oturdukları konut tipi, apartman dairesinin kaçınca katında oturduğu, ısınma şekli ve asansör olup olmadığı görüşme formuna işlenmiştir.

5. Adım Bulgular: Yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin dökümantasyonu yapılmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen verilerin dökümantasyonunda birbiri ile benzerlik gösteren cevaplar aynı başlık altında toplanarak gruplanmıştır. Çalışma kapsamında mekan boyutları ve örgütlenme biçimlerini içeren yanıtlar mekan büyüklüğü/küçüklüğü ve yerleşim; renk ve beğeni içeren yanıtlar estetik faktörler; mekanlar arası ilişkiyi vurgulayan cevaplar konut içi konum; donatı ve mobilyaların formal ve boyutsal özelliklerini içeren cevaplar donatı ve mobilyaların pozitif/negatif özellikleri başlıkları altında gruplanmıştır. Elde edilen verilerin SPSS istatistik programında analiz edilerek genel frekans dağılımları hesaplanmıştır.

Tez kapsamında yaşlı bireyler ile yapılan görüşmelerde açık uçlu sorulara verilen yanıtların SPSS programıyla elde edilen genel frekans dağılımları incelendiğinde bireylerin soru ile ilgili birden fazla cevap vermelerinden dolayı yanıtların ağırlıklı olarak saptanması yerine kendi içlerindeki ağırlıkları toplamı görüşmeci sayısına (70) oranlanarak verilmiştir.

6. Adım İrdelemeler: Bu adımda tespitlerden elde edilen bilgiler, literatürdeki bilgiler ve görüşme sorularına verilen yanıtlar birlikte değerlendirilerek karşılaştırma tabloları ile irdelenmiştir. Ayrıca sorulara verilen yanıtlar arasında bir ilişki olup olmadığı ki-kare testi ile analiz edilmiştir.

7. Adım Sonuç ve Öneriler: Bu adımda alan çalışmasından elde edilen veriler ve literatürde yer alan bilgiler ışığında genel sonuç ve öneriler sunulmuştur.

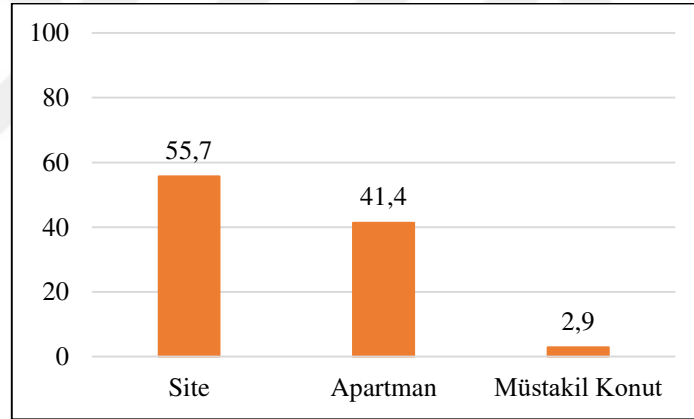
3. BULGULAR

Bu bölümde alan çalışması kapsamında gerçekleştirilen kullanıcıların yaşadıkları konuta ilişkin genel özellikler ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilere ilişkin bulgular yer almaktadır.

- Kullanıcıların yaşadıkları konuta ilişkin genel özellikler

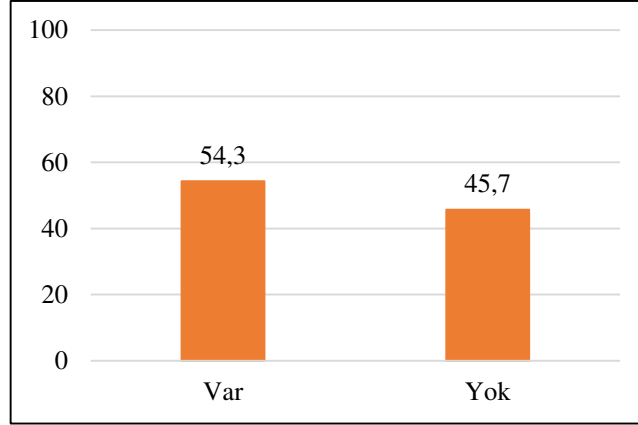
Kullanıcıların konutlarına ilişkin genel özelliklerin, SPSS istatistik programında genel frekans dağılımları hesaplanarak grafiklere aktarılmıştır.

Bireylerin yaşamakta olduğu konut tiplerinin tespitine bakıldığında; dağılımlarına bakıldığında %50'si sitede, %41,4'ü apartmanda, %5,7'si güvenli sitede, %2,9'u ise müstakil konutlarda oturmaktadır (Şekil 28).

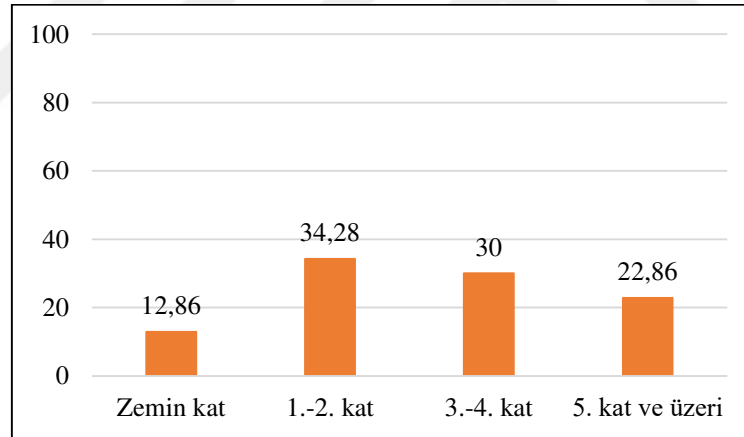
Şekil 28. Kullanıcıların yaşadıkları konut tipleri

Yaşlı bireylerin yaşadıkları konutlarda asansör olup olmaması durumu değerlendirildiğinde %54,3'ünde asansörün olduğu, %45,7'sinde ise olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 29).

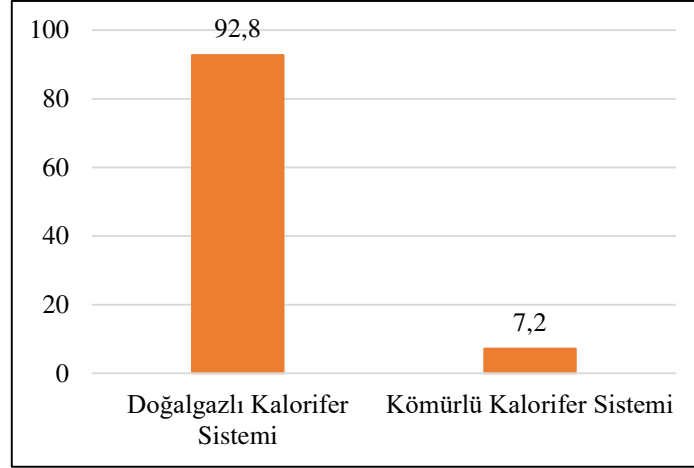
Şekil 29. Kullanıcıların konutlarında asansörün olup olmaması durumu

Bireylerin konutlarının kaçınıcı katta olduğuna bakıldığında; %12,86'sı zemin katta, %34,28'i 1. - 2. Katta, %30'u 3. – 4. katta, %22,86'sı ise 5. kat ve üzeri bir katta oturmaktadır (Şekil 30).

Şekil 30. Kullanıcıların konutlarının bulunduğu katlar

Bireylerin yaşamakta olduğu konutlarda ısınma şekillerine bakıldığında %92,8'i doğalgazlı kalorifer sistemi ile %7,2'si ise kömür ile kalorifer sistemi ile ısınmaktadır (Şekil 31).

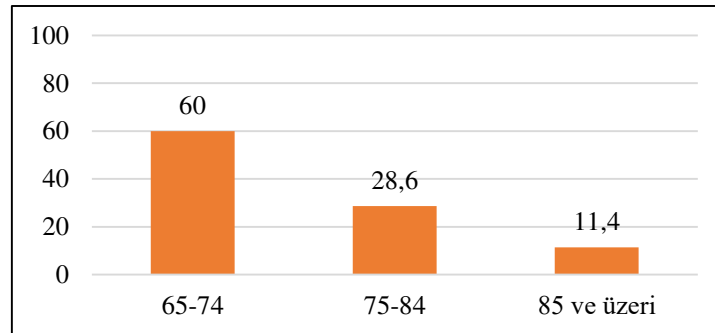

Şekil 31. Kullanıcıların ısınma şekli

- Yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilen yanıtlar

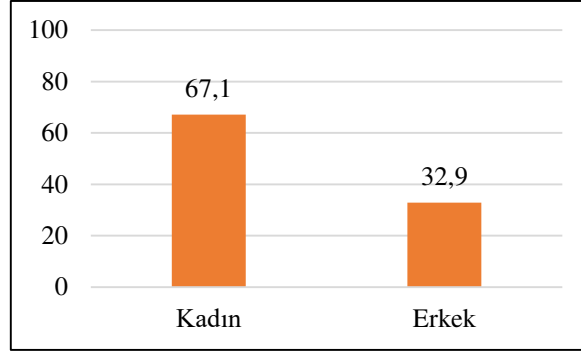
Yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlara ilişkin veriler, SPSS istatistik programında genel frekans dağılımları hesaplanarak grafiklere aktarılmıştır.

Soru 1. Yaş; bireylerin yaş dağılımlarına bakıldığında %60'ını 65-74 yaş aralığındaki bireyler, %28,4'ünü 75-84 yaş aralığındaki bireyler, %11,4'ünü 85 yaş ve üzeri bireyler oluşturmaktadır (Şekil 32).

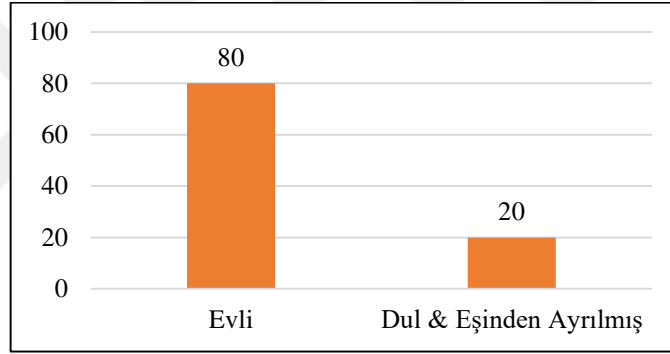
Şekil 32. Kullanıcıların yaş dağılımları

Soru 2. Cinsiyet; görüşme yapılan yaşlı bireylerin büyük bir çoğunluğu (%67,1) kadın, %32,9'luk bir kısmı erkek bireylerdir (Şekil 33).

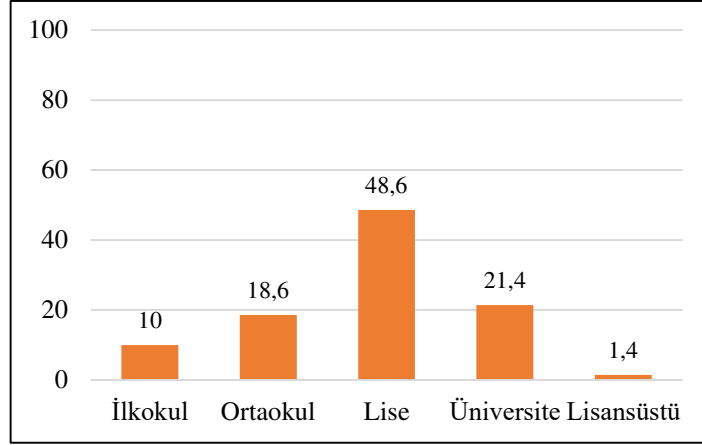
Şekil 33. Kullanıcıların cinsiyet dağılımları

Soru 3. Medeni durum; Bireylerin medeni durumuna bakıldığında %80'i evli, % 20'si ise eşinden ayrılmış ya da bekardır (Şekil 34).

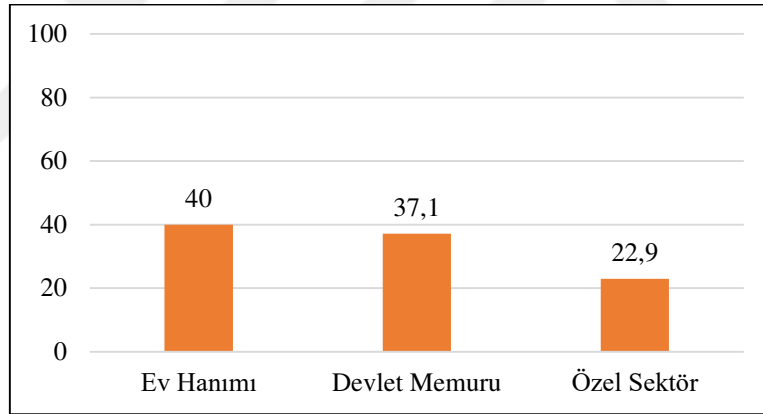
Şekil 34. Kullanıcıların medeni durumları

Soru 4. Eğitim durumu; Görüşmeye katılan katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında %48,6'lık büyük bir çoğunluğu lise, %21,4'ü üniversite, %18,6'sı ortaokul, %10'u ilkokul, %1,4'ü ise, lisansüstü eğitim mezunudur (Şekil 35).

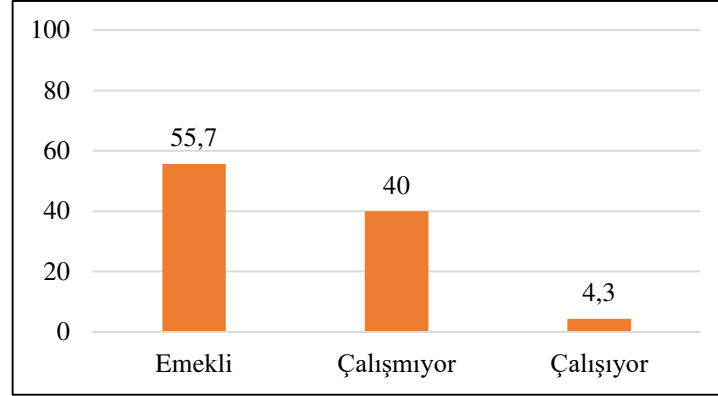
Şekil 35. Kullanıcıların eğitim durumları

Soru 5. Meslek; Görüşmeye katılan bireylerin mesleklerine bakıldığında %37,1'ini devlet memuru, %22,9'unu özel sektör, %40'ını ise ev hanımları oluşturmaktadır (Şekil 36).

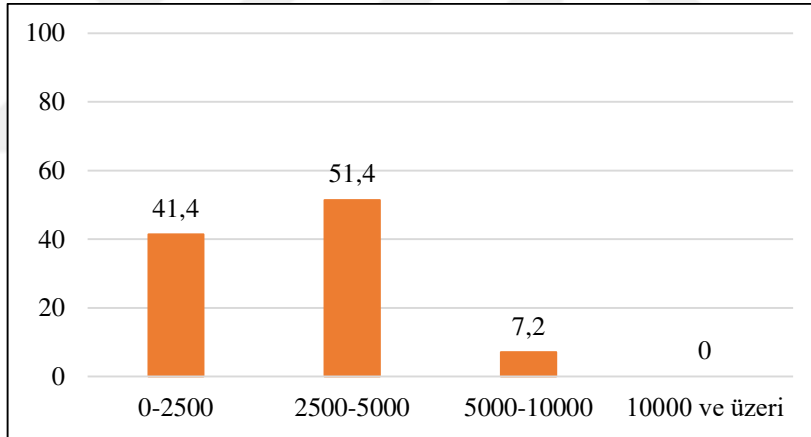
Şekil 36. Kullanıcıların meslek dağılımları

Soru 6. Çalışma durumu; Bireylerin çalışma durumları incelendiğinde sadece %4,3'ü halen çalışıyor iken, büyük bir çoğunluğu (%55,7) emekli, %40'ı ise çalışmamaktadır (Şekil 37).

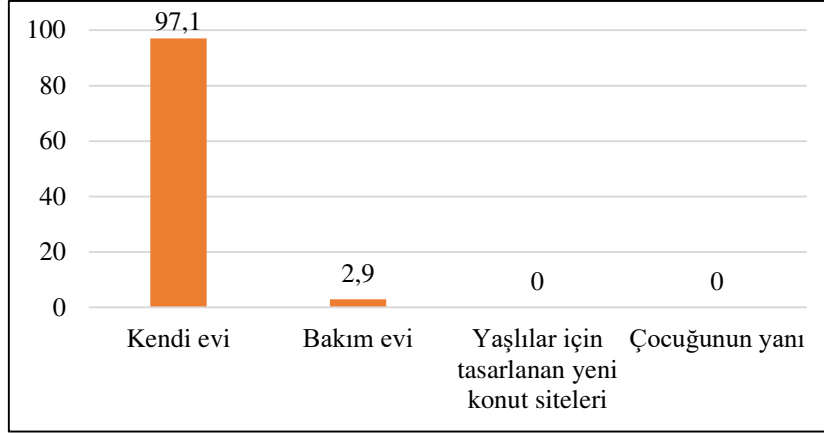
Şekil 37. Kullanıcıların çalışma durumları

Soru 7. Ekonomik durum; görüşmeye katılan bireylerin ekonomik durumuna bakıldığında katılımcıların %41,4'ünün gelir durumu 0-2.500 aralığında, %51,4'ü 2.500-5.000 aralığında, %7,2'si 5.000-10.000 aralığındadır (Şekil 38).

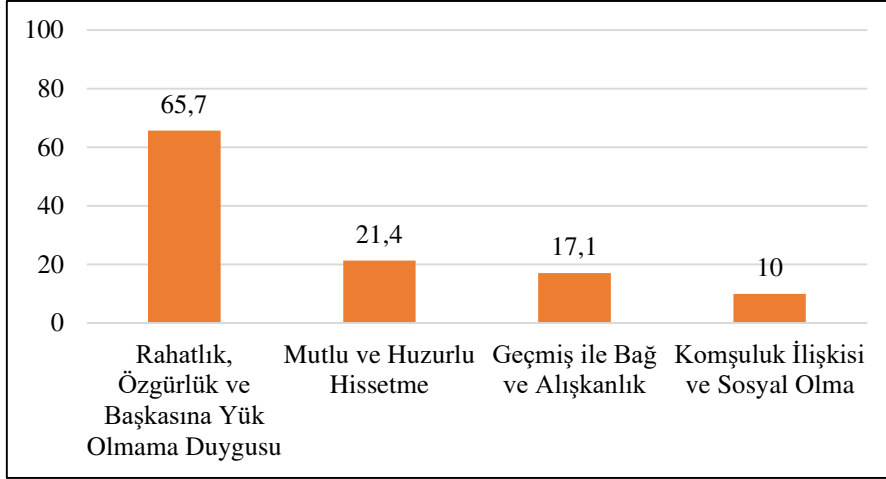
Şekil 38. Kullanıcıların ekonomik durumları

Soru 8a. Yaşlı bireylerin nerede yaşamak istedikleri ile ilgili olarak verdikleri cevaplarda %97,1'lik gibi çok büyük bir çoğunluğu yerinde yaşlanmayı, kendi evini tercih etmiştir. Ayrıca %2,9'luk bir kısmı bakımevini tercih ederken; yaşlılar için tasarlanan yeni konut sitelerini ve çocuğunun yanında yaşamayı tercih eden olmamıştır (Şekil 39).

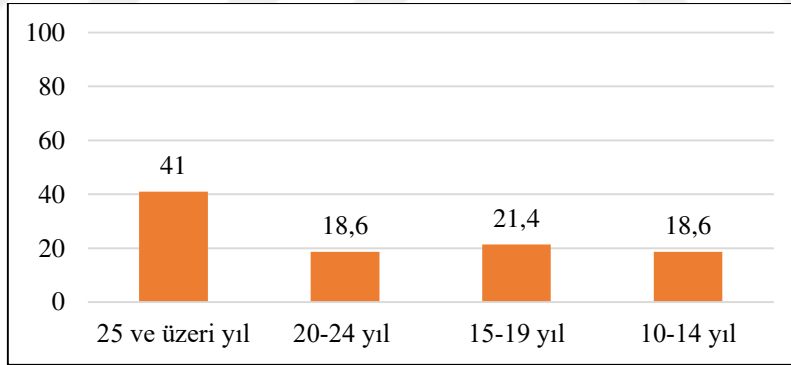
Şekil 39. Kullanıcıların barınma tercihleri

Soru 8b. Yaşlı bireylerin nerede yaşamak istediklerinin nedenlerine ilişkin yaptıkları açıklamalarda %65,7'si gibi büyük bir çoğunluğu “Herkes kendi evinde rahat eder”, “Kendi evim kendi düzenim”, “İnsanın kendi evi gibisi yok”, “İsterse saraylar olsun yine kendi evim”, “Özgür olduğum tek yer”, “Başka yerde rahat edemem.” gibi ifadeler ile rahatlık, özgürlük ve yük olmama duygusunu vurgulamıştır. Yerinde yaşlanmak isteyen bireyler yalnızca kendi evinde serbest ve bağımsız olduklarını, bir başkasına yük olmadıklarını dile getirmiştir. Yaşlı bireylerin %21,4’ü “Evim benim neşe kaynağım, yaşama sevincim”, “Evim demek huzur demek” gibi ifadeler ile mutluluk ve huzuru ifade ettiğini belirtmişlerdir. Ayrıca %17,1’i “Evim benim geçmişimle bağım demek.”, “Anılarımın ve yaşanmışlıklarımın olduğu yer”, “Elim ayağım tuttuğu sürece kendi evimden başka bir yer düşünemiyorum. ”, “İnsanın kendi evi gibisi var mı?”, “Her insan gibi bende kendi evime alışmışım, artısıyla eksisiyle evimde yaşlanmak isterim” gibi ifadeler ile evin geçmiş ile bağı ve alışkanlıkları vurgulamıştır. %10 oranında ise “Komşularımın varlığı ve oturduğum mahallenin sıcaklığı her şeye bedel”, “Evimin etrafındaki herkes beni tanıyor, tanıdığım çevre” gibi ifadeler ile komşuluk ilişkisinin ve sosyal ortamın önemini ifade etmişlerdir (Şekil 40).

Şekil 40. Kullanıcıların yaşamak istedikleri yeri tercih etme nedenleri

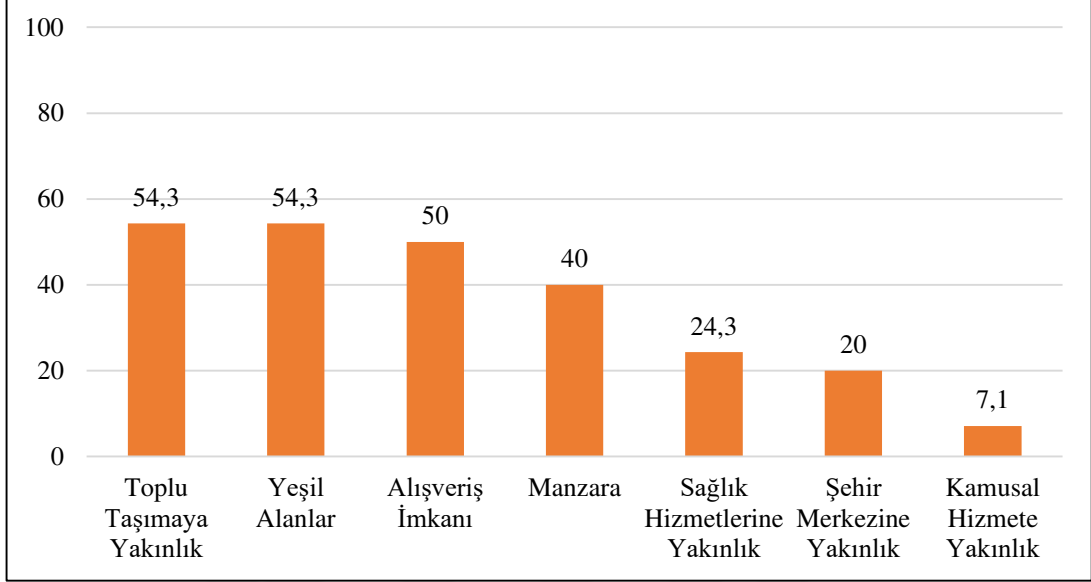
Soru 9. Şuan oturdukları konutta yaşadıkları süre ile ilgili olarak; yaşlı kullanıcıların mevcut konutlarını kullanma sürelerine bakıldığında %41 oran ile büyük bir çoğunluğu 25 yıldan daha fazla bir süredir, %18,6'sı 20-24 yıl, %21,4'ü 15-19 yıl, % 18,6'sı ise 10-14 senedir aynı konutu kullanmaktadır (Şekil 41).

Şekil 41. Kullanıcıların konutlarını kullanım süreleri

Soru 10. Konut yakın çevresindeki sevdikleri özellikler ile ilişkin; en yüksek oranda (%54,3) toplu taşımaya yakınlık ve yeşil alanlar ifade edilmiştir. Ardından yaşlı bireylerin %50'si bakkal, semt pazarı, market, manav, kasap gibi alışveriş imkanlarının konutun yakın çevresinde olmasından memnun olduğunu dile getirmiştir. Yaşlı bireylerin %40'ı denizi görmesi, yeşil alana, bahçeye, ağaçlıklara bakması, yolu görmesi gibi konutun manzarasının olmasına değinirken, %24,3'ü yakın çevrede sağlık hizmetlerine yakınlığını, %20'si şehir

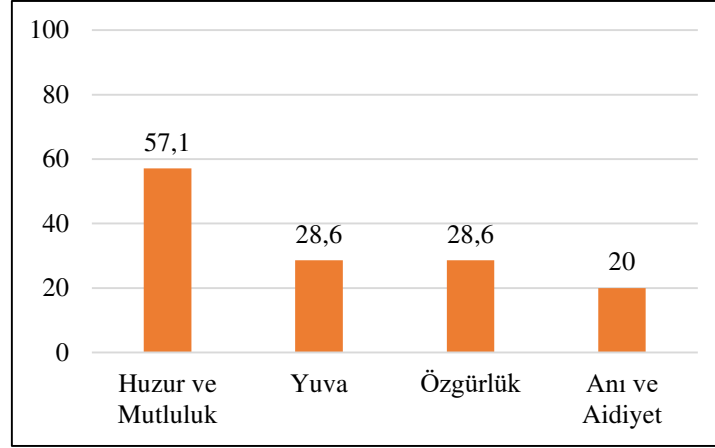
merkezinin yakınlığını, %7,1'i ise kamusal hizmetlere yakınlığının önemine vurgu yapmıştır (Şekil 42).

Şekil 42. Kullanıcıların konutlarının yakın çevresindeki sevdikleri özellikler

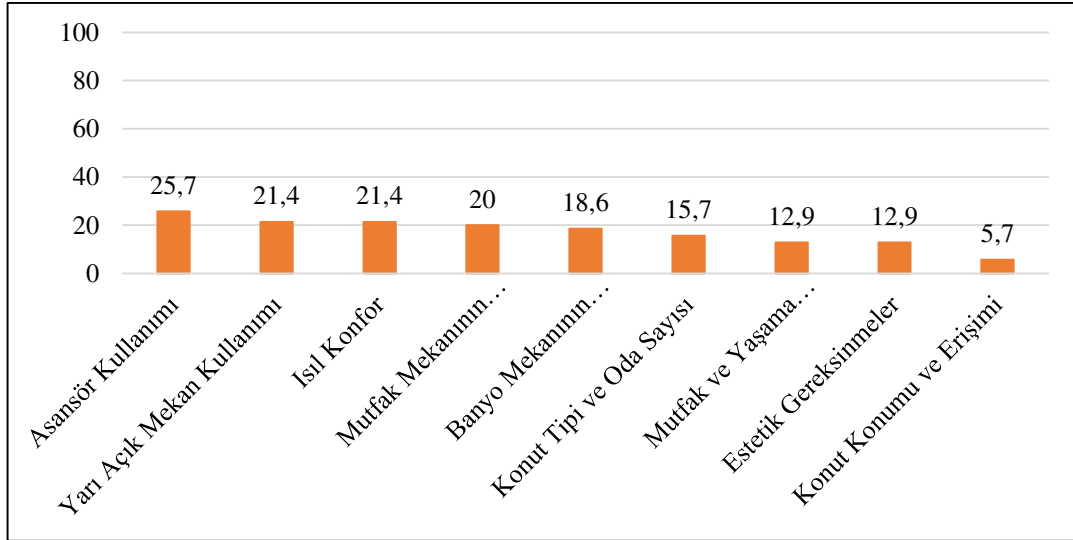
Soru 11. Yaşlı kullanıcıların kendi evlerinin onlar için ne ifade ettiği sorulduğunda; %57,1'i evin anlamına ilişkin “Evim benim yaşam sevincim, mutluluk kaynağım.”, “Huzur bulduğum mekan..”, “Neşe ve sevinç” şeklinde dile getirerek huzur ve mutluluğu ifade ettiğini belirtmiştir.

Kullanıcıların %28,6'sı evi “Aile, aile sıcaklığı, birliktelik, güvende hissedilen yer, samimiyet ve eminlik” şeklinde yuva olarak ifade ederken %28,6'sı “Kendimi özgür ve serbest hissettiğim alan”, “Kendi kendime yetebildiğimi görmek ve muhtaç olmamak”, “Rahatlık”, “Bağımsızlık” gibi ifadeler ile özgürlük olarak tanımlamıştır. %20'si ise evin anlamını “Evim benim köklerim, geçmişle tek bağım”, “Gençliğim, anılarım ve yaşanmışlıklarım”, “Annemin hatıraları”, “Ait olduğum yer” şeklinde anı ve aidiyet ile ilişkilendirmiştir (Şekil 43).

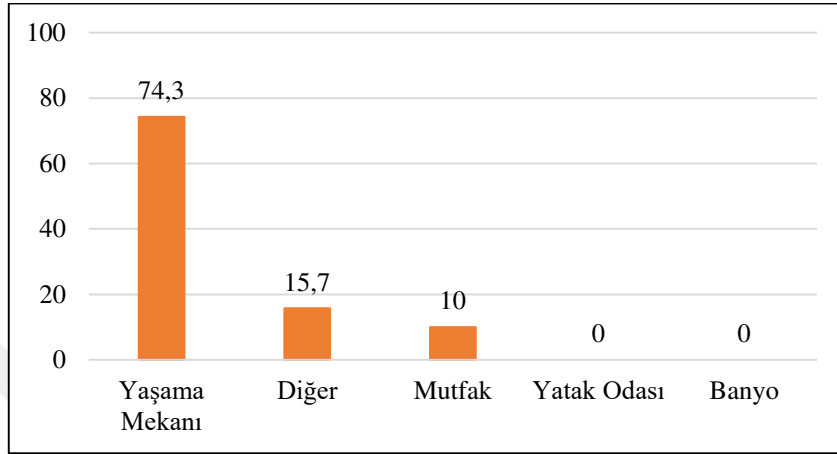
Şekil 43. Kullanıcılar için evin anlamı

Soru 12. Eğer imkanları olsaydı kendi evlerinde neleri nasıl değiştirmek istedikleri ile ilgili olarak ağırlıklı olarak vurgulanan bir cevap olmayıp kullanıcılar farklı unsurlara odaklanmıştır. Sıralanan pek çok gerekçe içinde birbirine yakın oranlarda daha çok asansör kullanımı (%25,7), yarı açık mekan kullanımı (%21,4), ısı konfor (%21,4) ve mutfak mekanının büyüklüğü, yerleşimi, erişimi (%20) ön plandadır. Ayrıca banyo mekanının büyüklüğü, yerleşimi ve erişimi (%18,6), konut tipi ve oda sayısı (%15,7), mutfak ve yaşama alanının tek mekanda çözümü (%12,9), estetik gereksinimler (%12,9) ve konut konumu ve erişimi (%5,7) ile ilgili cevaplar dile getirilmiştir (Şekil 44).

Şekil 44. Kullanıcıların konutlarında değiştirmek istedikleri şeyler

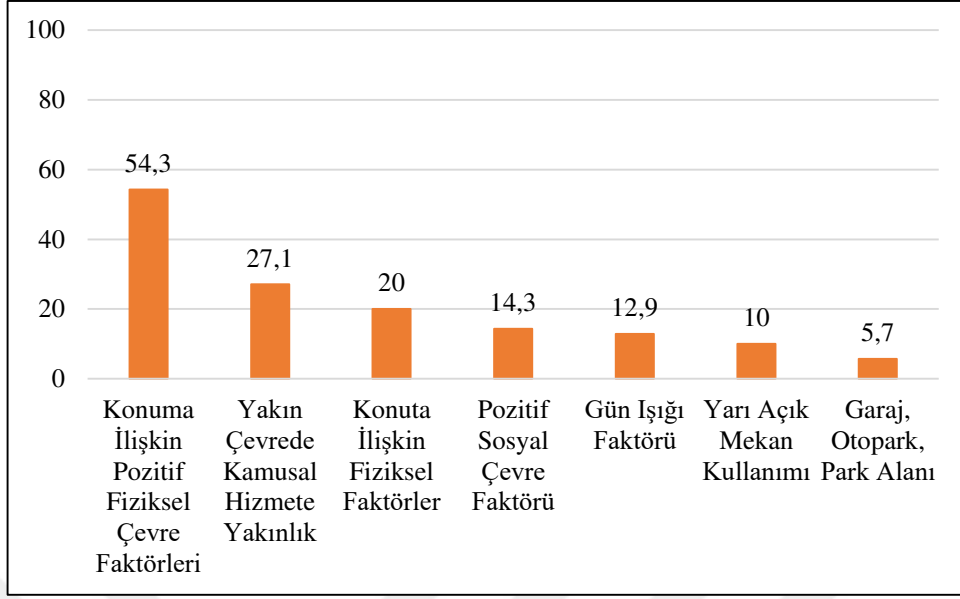
Soru 13. Konutta en çok vakit geçirilen yer ile ilgili olarak; yaşlı bireylerin çok büyük bir çoğunluğu (%74,3) gün içerisinde evde en çok oturma odasında vakit geçirdiklerini ifade etmiştir. %15,7'si diğer olarak ifade ettikleri “balkonda” vakit geçirirken %10'u ise en çok mutfakta zaman geçirdiğini dile getirmiştir (Şekil 45).

Şekil 45. Kullanıcıların konutlarında en çok vakit geçirdikleri yer

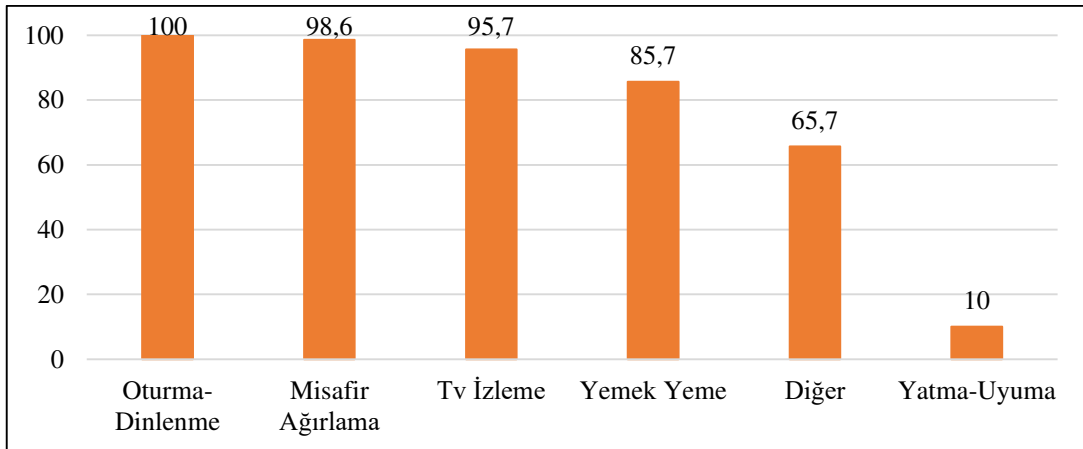
Soru 14. Yaşlı bireyler evlerinde en sevdikleri özellikleri ile ilgili olarak; %54,3'ü konuma ilişkin pozitif fiziksel çevre faktörlerini (yeşil alan kullanımı, denizi ya da yeşili görmesi, cadde üstü ya da yola yakın olması, her tarafının açık olması, sessiz-sakin olması ve temiz hava) dile getirmiştir. %27,1'i yakın çevrede kamusal hizmete yakınlığı (toplu taşımaya yakınlık, şehir merkezine yakınlık, sağlık hizmetine yakınlık ve alışveriş merkezine yakınlık), %20'si konuta ilişkin fiziksel faktörleri (planlama, yerleşim, büyüklük, konutun bulunduğu katı) söylemiştir.

Ayrıca evin güneş ışığı alması (%12,9), pozitif sosyal çevre faktörü (komşu ve sosyal ilişkiler) (%14,3), yarı açık mekan kullanımı (%10) ve garaj, otopark kullanımı (%5,7) da sevilen özellikler arasında dile getirilmiştir (Şekil 46).

Şekil 46. Kullanıcıların evin en sevdiği özellikleri

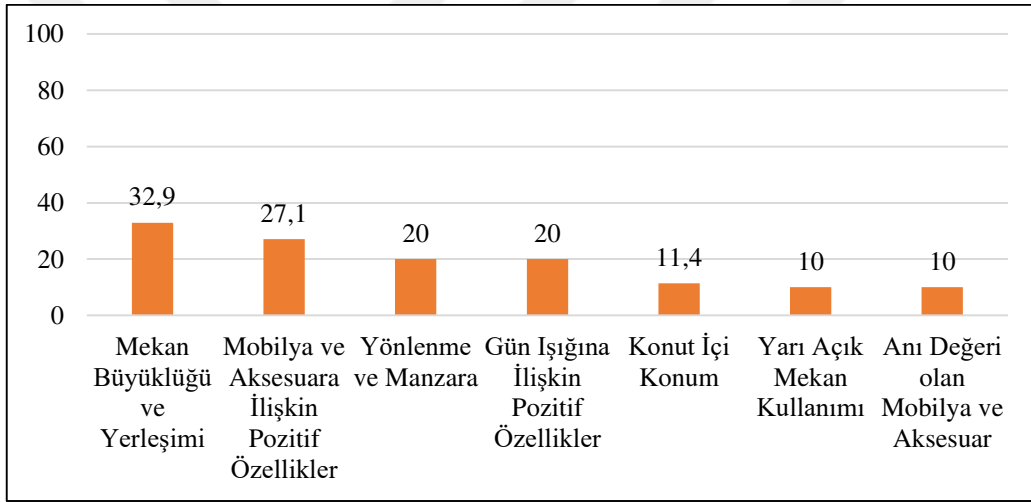
Soru 15. Yaşlı bireylerin kendi yaşama mekanlarında hangi eylemleri gerçekleştirdikleri ile ilgili olarak; oturma ve dinleme eylemi (%100) dışında, %98,6'sı misafir ağırlama, %95,7'si tv izleme, %85,7'si yemek yeme eylemlerini gerçekleştirmektedir. Bunların yanında %65,7'si ise diğer olarak ifade ettikleri “bulmaca/sudoku çözme, gazete/kitap/dergi/ kuran okuma, el işi/resim yapma, örgü örme, çini boyama gibi hobiler ile ilgili aktiviteleri gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. Ayrıca yaşlı bireylerin %10'u yaşama mekanında yatma-uyuma eylemini de gerçekleştirdiğini dile getirmiştir (Şekil 47).

Şekil 47. Kullanıcıların yaşama mekanında gerçekleştirdiği eylemler

Soru 16a. Yaşlı bireylerin yaşama mekanlarında en sevdikleri özelliklerin neler olduğu ile ilgili olarak verdikleri cevaplarda %32,9'u mekan büyüklüğü ve yerleşimini, %27,1'i mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özellikleri (rahat ve konforlu koltuklar, koltuğun yumuşaklığı/sertliği, mobilyaların hafifliği, koltukların yüksek/alçak, kolçaklı, açık renkli olması, koltuk yanı sehpaoların olması), %20'si yönlenme/manzarayı ve diğer %20'si gün ışığına ilişkin pozitif özellikleri dile getirmiştir.

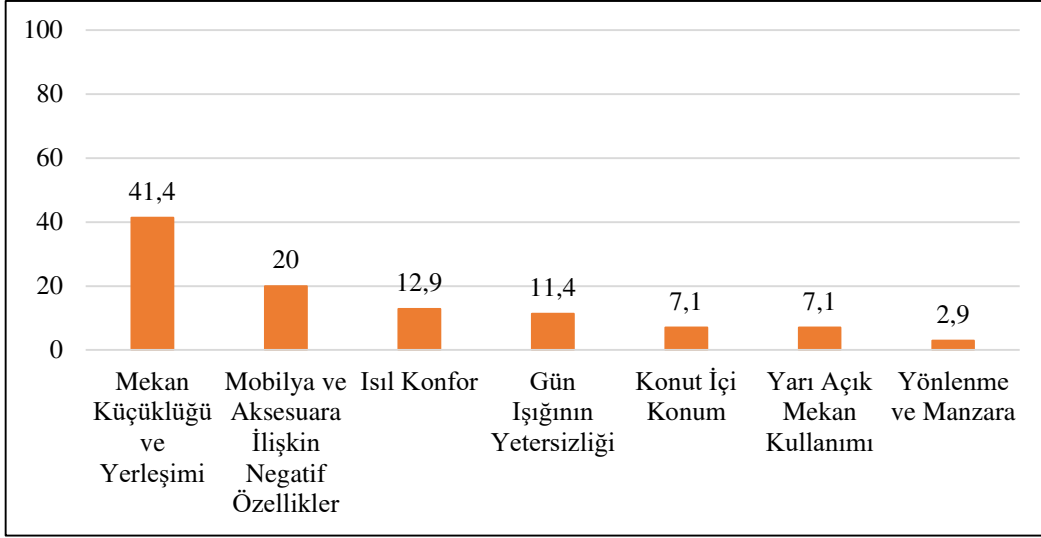
Ayrıca mutfığa yakın olması, her odaya yakın olması, diğer mekanlar ile ilişkisi gibi konut içi konumunu (%11,4), yarı açık mekan kullanımını (%10), eski, antika, aile yadigarı gibi anı değeri olan mobilya ve aksesuarlarının olmasını (%10) da önemsediklerini ifade etmiştir (Şekil 48).

Şekil 48. Kullanıcıların yaşama mekanında en sevdikleri özellikler

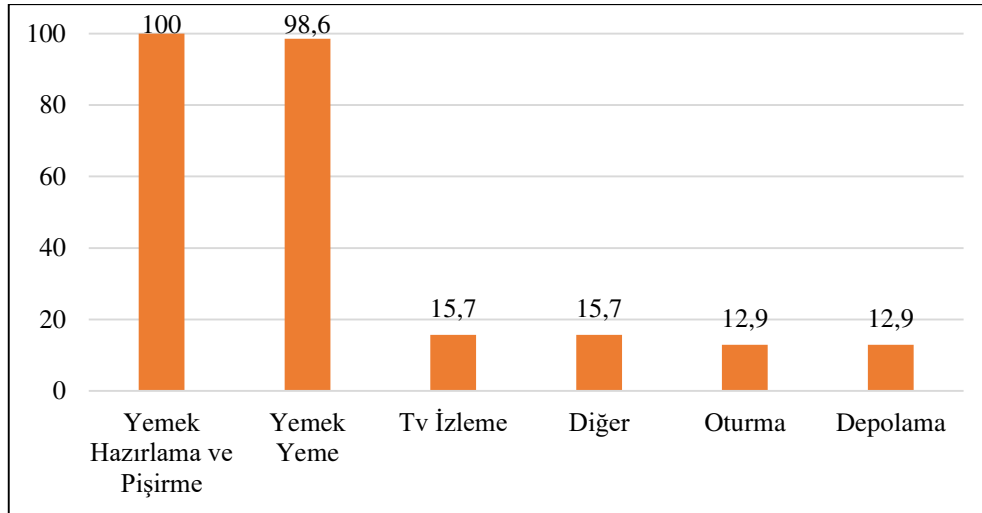
Soru 16b. Yaşlı bireylerin yaşama mekanlarında hoşlarına gitmeyen/rahatsız olunan özellikler ile ilgili olarak; %41,4'ü mekanın küçüklüğü ve yerleşimi ile ilgili, %20'si mobilya ve aksesuarın negatif özelliklerini (rahatsız koltuklar, büyük ve ağır eşyalar) öncelikli olarak ifade etmiştir.

Ayrıca kullanıcılar ısı konforu (%12,9), konut içi konum (%7,1), yarı açık mekan kullanımı (%7,1), yönlenme ve manzaraya dair negatif özellikleri (%2,9) dile getirmiştir (Şekil 49).

Şekil 49. Kullanıcıların yaşama mekanlarında sevmedikleri özellikler

Soru 17. Yaşlı kullanıcıların mutfaklarında gerçekleştirdikleri eylemler ile ilgili olarak; yemek hazırlama ve pişirme (%100) dışında %98,6'sı yemek yeme eylemini gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca bunlara ek olarak %15,7'si tv izleme ve diğer bir eylem olarak çamaşır yıkama, %12,9'u oturma, depolama eylemlerini gerçekleştirdiklerini belirtmiştir (Şekil 50).

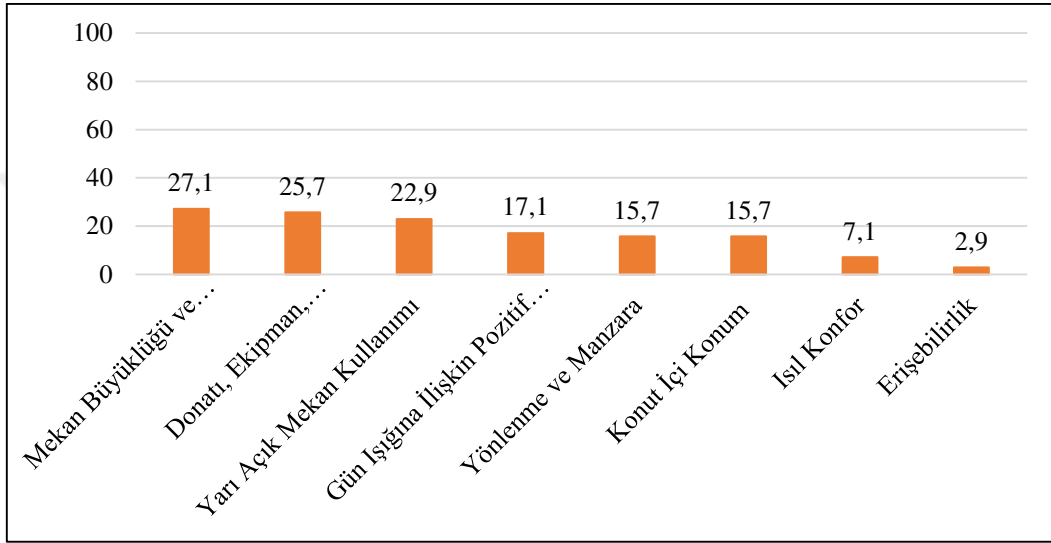

Şekil 50. Kullanıcıların mutfaklarında gerçekleştirdikleri eylemler

Soru 18a. Yaşlı bireylerin mutfaklarında sevdikleri özellikleri ile ilgili olarak %27,1'i mekan büyüklüğü ve yerleşimi, %25,7'si donatı, ekipman, çalışma ve depolama alanına

ilişkin pozitif özellikleri (yeterli çalışma alanı, geniş tezgah, çok sayıda mutfak dolabı olması, ankastre ekipmanların ve geniş bir yemek masanın olması), %22,9'u yarı açık mekan kullanımını ifade etmiştir.

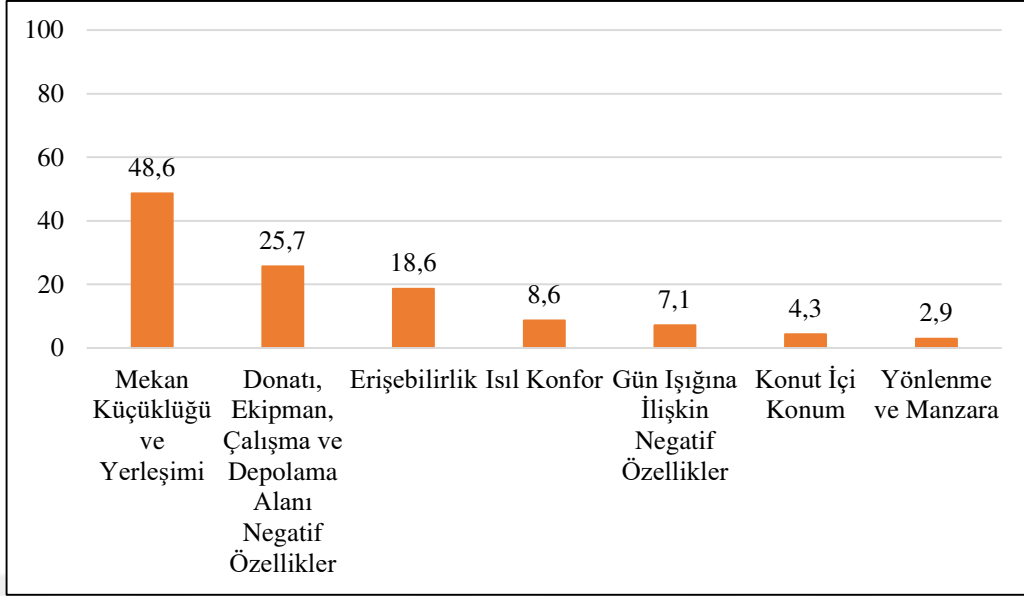
Ayrıca kullanıcılar gün ışığına ilişkin pozitif özellikler (%17,1), yönlenme ve manzara (%15,7), konut içi konumu (%15,7), ısı konfor (%7,1), erişebilirliği (%2,9) dile getirmiştir (Şekil 51).

Şekil 51. Kullanıcıların mutfaklarında sevdikleri özellikler

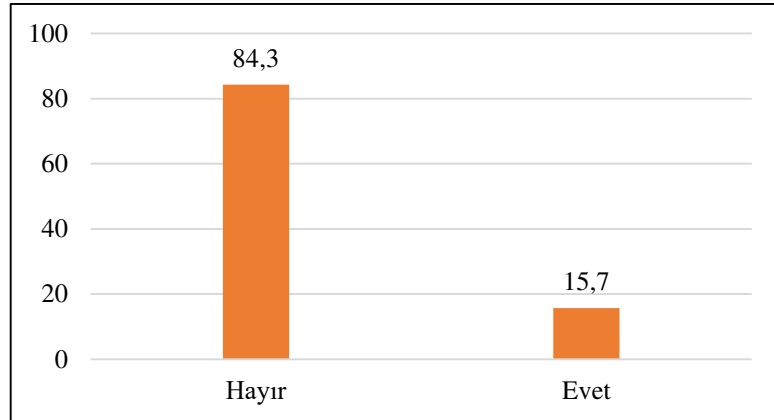
Soru 18b. Yaşlı bireylerin mutfaklarında hoşlarına gitmeyen/rahatsız olunan özellikleri ile ilgili olarak %48,6'sı mekan küçüklüğü ve yerleşimi, %25,7'si gibi donatı, ekipman, çalışma ve depolama alanına ilişkin negatif özellikler (yetersiz tezgah / çalışma alanı, küçük ve az sayıda mutfak dolabı, yemek masasının küçük oluşu), %18,6'sı erişebilirliğe dair yanıtlar vermiştir.

Ayrıca bunlara ek olarak kullanıcılar ısı konfor (%8,6), gün ışığına ilişkin negatif özellikler (%7,1), konut içi konum (%4,3), yönlenme ve manzara (%2,9) gibi özellikleri de dile getirmiştir (Şekil 52).

Şekil 52. Kullanıcıların mutfaklarında sevmedikleri özellikler

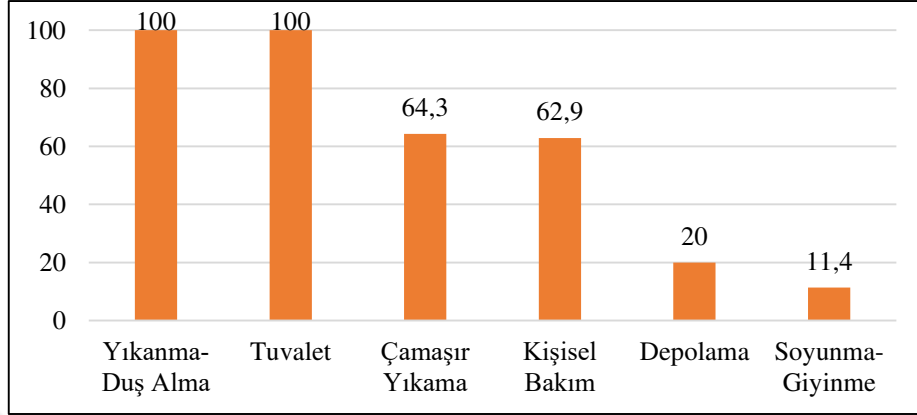
Soru 19. Yaşlı kullanıcıların mutfaklarında herhangi bir kaza geçirip geçirmediikleri durumu ile ilgili olarak büyük çoğunluğu (%84,3) herhangi bir kaza geçirmemiştir. %15,7'si ise mutfakta üst dolaplara erişememe, ocağın açma-kapama yerlerine uzanamama, yerde kayıp düşme gibi kazalar yaşadıklarını dile getirmiştir (Şekil 53).

Şekil 53. Kullanıcıların mutfakta kaza geçirip geçirmeme durumları

Soru 20. Yaşlı bireyler banyoda gerçekleştirdiği eylemler ile ilgili olarak yıkanma-duş alma ve tuvalet eylemleri (%100) dışında çamaşır yıkama (%64,3), kişisel bakım (%62,9),

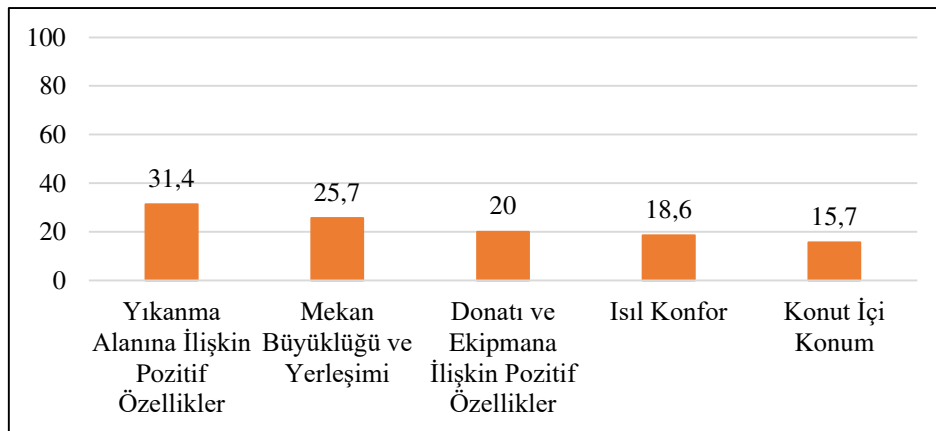
depolama (%20), soyunma-giyinme (%11,4) eylemlerini gerçekleştirdiklerini dile getirmiştir (Şekil 54).

Şekil 54. Kullanıcıların banyoda gerçekleştirdiği eylemler

Soru 21a. Yaşlı bireylerin banyolarındaki pozitif özellikler ile ilgili olarak %31,4'ü yıkama alanına ilişkin pozitif özellikleri (hemzemin olması, duşakabin ve büyük olması, küvet olmaması), %25,7'si ise mekan büyüklüğü ve yerleşimine ilişkin özellikleri dile getirmiştir.

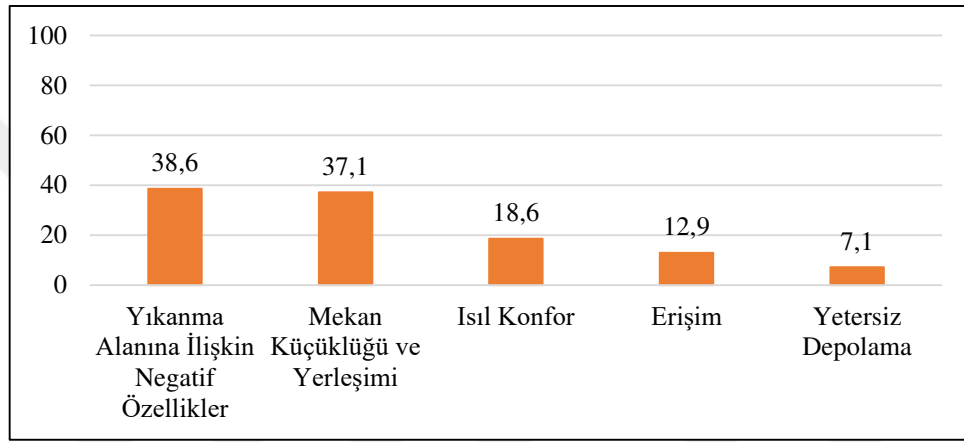
Ayrıca kullanıcılar donatı ve ekipmana ilişkin pozitif özellikleri (%20) (geniş dolapların olması, lavabonun yanında çok amaçlı dolapların olması), ısı konforu (%18,6) ve konut içi konumu (%15,7) da banyolarındaki diğer pozitif özellikler olarak ifade etmiştir (Şekil 55).

Şekil 55. Kullanıcıların banyolarındaki pozitif özellikler

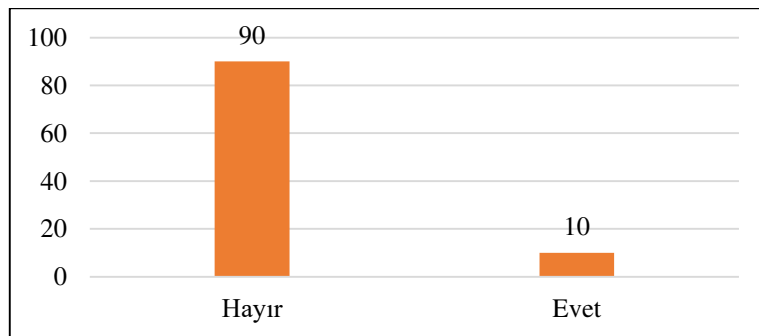
Soru 21b. Yaşlı bireylerin banyolarındaki negatif özellikler ile ilgili olarak; %38,6'sı yıkanma alanına dair negatif özellikleri (küvet olması, yıkanma yerinin dar ve sıkışık olması), %37,1'i mekan küçüklüğünü ve yerleşimini dile getirmiştir.

Ayrıca kullanıcılar banyonun soğuk olması, ışık almaması, ses/gürültü geçirgenliği ve yetersiz havalandırması gibi ısıl konfor özelliklerini (%18,6), erişimi (%12,9) ve yetersiz depolama alanı (%7,1) özelliklerini de banyolarında sevmedikleri özellikler olarak ifade etmiştir (Şekil 56).

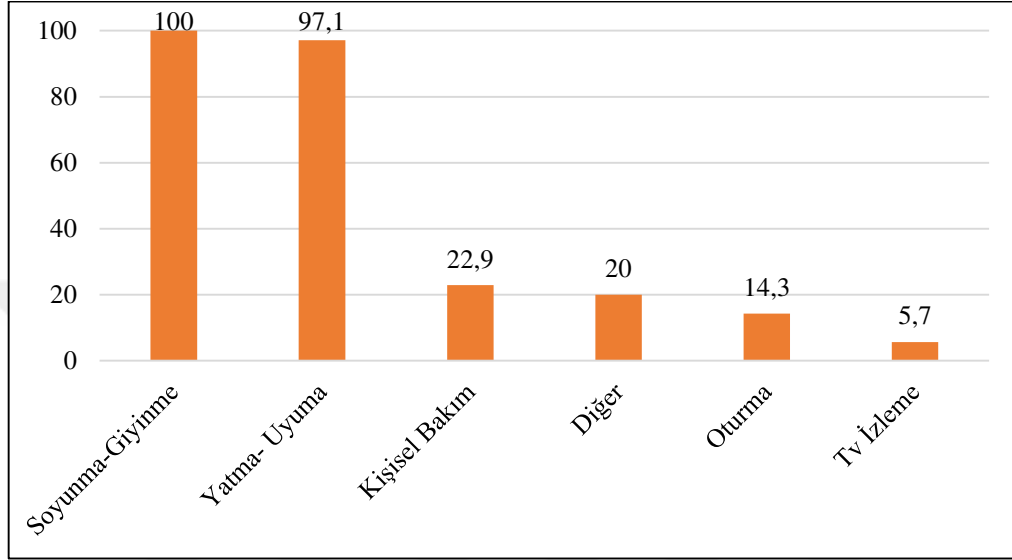
Şekil 56. Kullanıcıların banyolarındaki negatif özellikler

Soru 22. Yaşlı kullanıcıların banyolarında herhangi bir kaza geçirip geçirmedikleri ile ilgili olarak; çok büyük bir çoğunluğu (%90) banyoda herhangi bir kaza geçirmediklerini, %10'u ise yerde kayarak düşme, küvetten inip çıkarken dengesini kaybetme gibi kazalar yaşadığını ifade etmiştir (Şekil 57).

Şekil 57. Kullanıcıların banyolarında kaza geçirip geçirmeme durumu

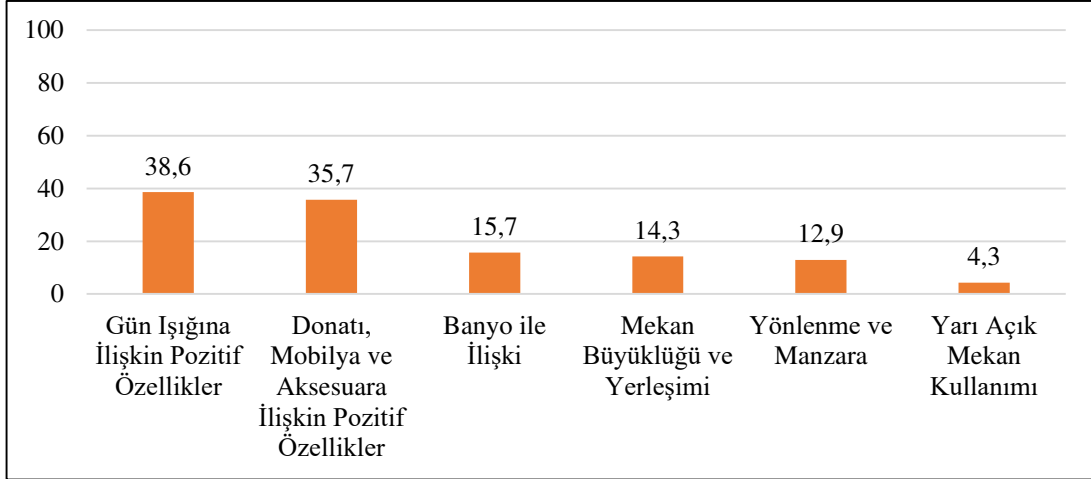
Soru 23. Yaşlı bireyler yatak odalarında gerçekleştirdikleri eylemler ile ilgili olarak; soyunma-giyinme (%100) dışında, %97,1'i yatma-uyuma, %22,9'u kişisel bakım, %20'si diğer olarak ifade edilen kitap okuma, namaz kılma, bulmaca çözme, ütü yapma, %14,3'ü oturma, %5,7'si ise tv izleme eylemlerini gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. (Şekil 58).

Şekil 58. Kullanıcıların yatak odalarında gerçekleştirdikleri eylemler

Soru 24a. Yaşlı bireylerin yatak odalarında sevdikleri özellikler ile ilgili olarak; %38,6'sı gün ışığına ilişkin özellikleri, %35,7'si donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özellikleri (rahat yatak, kolçaklı koltuk, komodinlerin olması) dile getirmiştir.

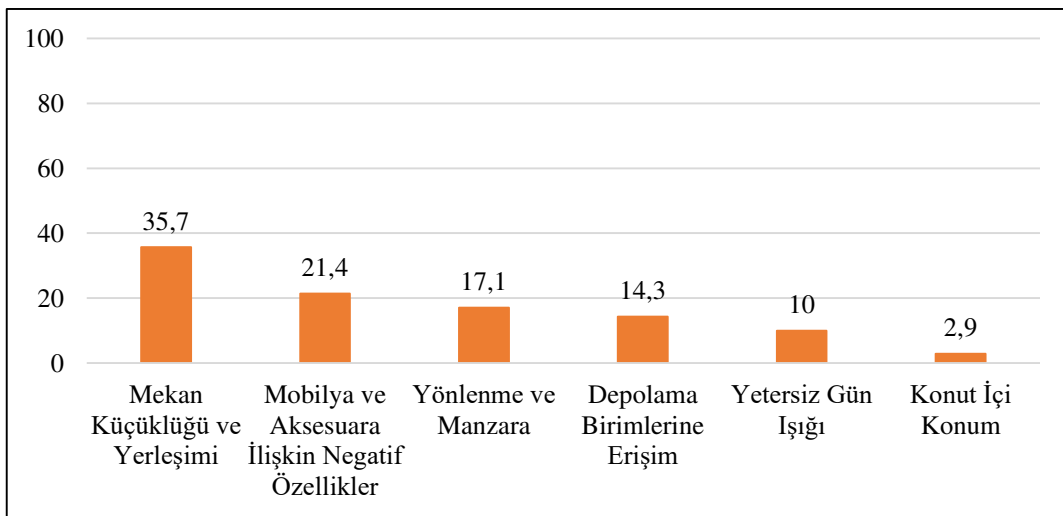
Ayrıca kullanıcılar yatak odasının banyo ile ilişkisini (evin arka bölümlerinde olması ve banyoya uzak olmayışı, ayrı bir holde olması, içinde banyonun olması, banyoya yakın olması gibi) (%15,7), mekan büyüklüğü ve yerleşimini (%14,3), yönlenme ve manzarayı (%12,9) ve yarı açık mekan kullanımını (%4,3) da sevdikleri özellikler arasında ifade etmiştir (Şekil 59).

Şekil 59. Kullanıcıların yatak odalarının sevdikleri özellikleri

Soru 24b. Yaşlı kullanıcıların yatak odalarında sevmedikleri özellikler ile ilgili olarak %35,7'si mekan küçüklüğü ve yerleşimi, %21,4'ü mobilya ve aksesuara ilişkin negatif özellikleri (yatağın kenarında komodinin olmaması, boy aynasının olmaması, dolapların küçük olması, yatağın rahatsız ve küçük olması) dile getirmiştir.

Ayrıca kullanıcılar yönlenme ve manzara (%17,1), erişim (dolap raflarına uzanamama, yatakların yüksek olması, yatağa inip-çıkarken zorluk çekme, prizlerin yüksekte yer alması gibi) (%14,3), yetersiz gün ışığı (%10) ve konut içi konum (%2,9) gibi özellikleri de yatak odalarında sevmedikleri özellikler olarak ifade etmişlerdir (Şekil 60).

Şekil 60. Kullanıcıların yatak odalarında sevmedikleri özellikler

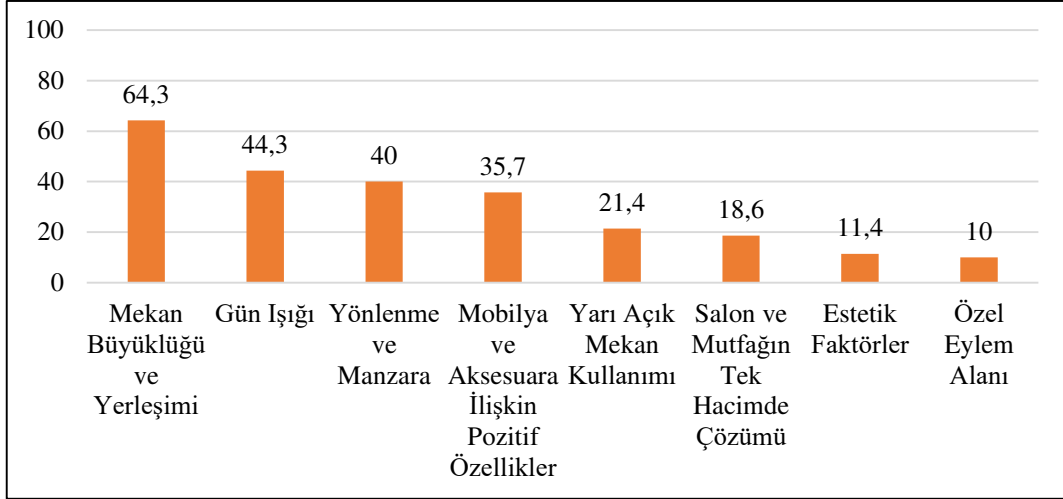
Soru 25. Yaşlılar sahip olmak istedikleri konutun yakın çevresinde olmasını istedikleri özellikleri sıraladıklarında; ilk sırada yeşil alanlar, 2.sırada toplu taşımaya yakınlık, 3.sırada sağlık hizmetlerine yakınlık, 4.sırada alışveriş imkanı, 5.sırada manzara, 6.sırada şehir merkezine yakınlık, 7.sırada ise kamusal hizmetlere yakınlık gelmektedir (Tablo 11).

Tablo 11. Kullanıcılar için hayallerindeki konut yakın çevre özelliklerinin öncelik sırasına göre sıralaması

Sıra No	Hayallerindeki konutun yakın çevresinde istedikleri özellikler	Puan değeri
1.	Yeşil Alanlar	349
2.	Toplu Taşımaya Yakınlık	333
3.	Sağlık Hizmetlerine Yakınlık	331
4.	Alışveriş İmkânı	320
5.	Manzara	293
6.	Şehir Merkezine Yakınlık	221
7.	Kamusal Hizmete Yakınlık	115
7 puan: İlk sırada istenen 1 puan: En son sırada istenen		

Soru 26. Yaşlıların nasıl bir yaşama mekanı istedikleri ile ilgili olarak; %64,3 gibi çok büyük bir çoğunluğu mekan büyüklüğü ve yerleşimini, %44,3'ü gün ışığını, %40'ı yönlenme ve manzarayı ifade etmiştir. %35,7'si mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özellikleri (konforlu ve geniş koltuklar, kolçaklı açık renkli mobilyalar, rahat ve yumuşak sandalyeler, taşınabilir hafif eşyalar) ifade etmiştir.

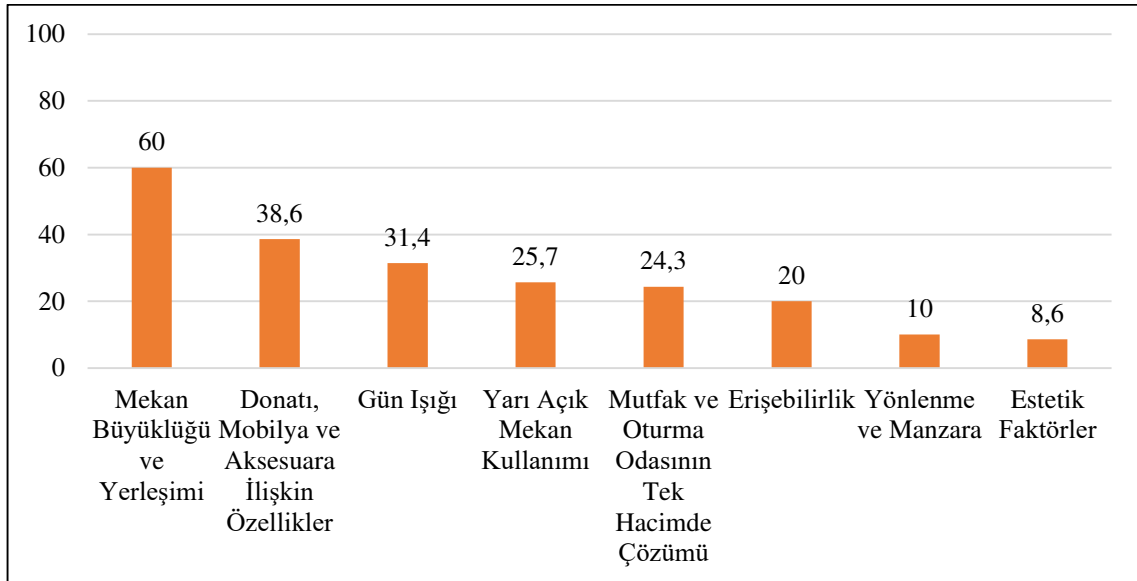
Ayrıca kullanıcılar hayallerindeki yaşama mekanı ile ilgili olarak yarı açık mekan ile ilişkisini (%21,4), salonun mutfak ile birlikte tek hacimde çözümünü (mutfak ile arasında duvar olmayan, Amerikan mutfaklı, oturma- mutfak- yemek yeme alanının birlikte olması) (%18,6) , zemin malzemesi, duvar rengi gibi estetik faktörleri (%11,4) ve boş zaman aktivitelerine yönelik özel bir eylem alanı olan el işi / okuma / müzik / çalışma / hobi köşesi (%10) istediklerini dile getirmiştir (Şekil 61).

Şekil 61. Kullanıcıların hayallerindeki yaşama mekanında istedikleri özellikler

Soru 27. Yaşlıların nasıl bir mutfak istedikleri ile ilgili olarak; %60'ı mekân büyüklüğü ve yerleşimini, %38,6'sı donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin özellikleri (geniş çalışma alanı, ada tezgah, büyük modern mutfak dolapları), %31,4'ü gün ışığına ilişkin özellikleri dile getirmiştir.

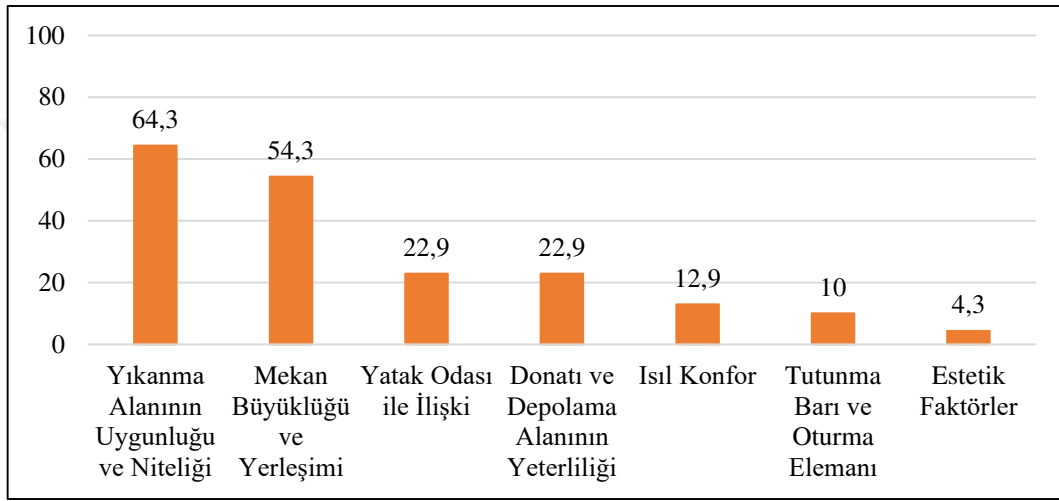
Ayrıca kullanıcılar yarı açık mekan kullanımı (%25,7) ile mutfak ve oturma odasının tek hacimde çözümünü (%24,3), erişebilirliği (%20), açık renkli, beyaz, insana ferahlık veren renkler gibi estetik faktörleri (%8,6) ifade etmiştir (Şekil 62).

Şekil 62. Kullanıcıların hayallerindeki mutfakta istediği özellikler

Soru 28. Yaşlıların nasıl bir banyo istedikleri ile ilgili olarak %64,3'lük büyük bir kısmı yıkanma alanının uygunluğunu ve niteliğini (kuvetsiz, düz ayak-zemine sıfır yıkanma yeri), %54,3'ü mekan büyüklüğü ve yerleşimini, %22,9'u donatı ve depolama alanının yeterliliğini, %22,9'u banyonun yatak odası ile ilişkisini ifade etmiştir.

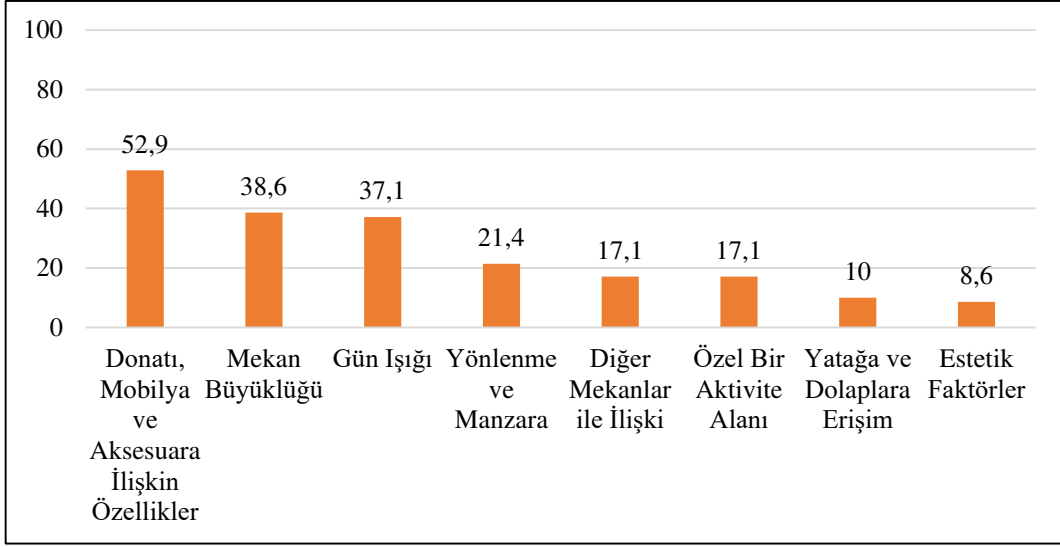
Ayrıca kullanıcılar ısı konfor (%12,9), oturarak yıkanmaya elverişli, tuvalete rahat bir şekilde oturup kalkmaya yardımcı olan tutunma barı ve oturma elemanı (%10) ve estetik faktörleri (%4,3) dile getirmiştir (Şekil 63).

Şekil 63. Kullanıcıların hayallerindeki banyoda olmasını istedikleri özellikler

Soru 29. Yaşlılar nasıl bir yatak odası istedikleri ile ilgili olarak; %52,9'lük büyük bir çoğunluğu donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin özelliklerini (geniş ve rahat bir yatak, baş ucu komodinleri, büyük bir kıyafet dolabı, kolçaklı bir koltuk), %38,6'sı mekan büyüklüğü ve yerleşimini, %37,1'i gün ışığını dile getirmiştir.

Ayrıca kullanıcılar yönlenme ve manzarayı (%21,4), banyo gibi diğer mekanlar ile ilişkili olmasını (%17,1), okuma/takı-aksesuar köşesi, giyinme bölümü olan, soyunma odalı, namaz kılmak bir köşe gibi özel bir aktivite alanı (%17,1), yatağa ve dolaplara erişimi (%10) ve estetik faktörleri (%8,6) de ifade etmiştir (Şekil 64).

Şekil 64. Kullanıcıların hayallerindeki yatak odasında olmasını istedikleri özellikler

4. İRDELEMELER

Tez kapsamında yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara ilişkin irdellemeler iki başlıkta ele alınmıştır.

- Yaşlı kullanıcıların görüşmelerdeki sorulara verdikleri cevaplar arasındaki ilişkilerin SPSS istatistik programı ki-kare testi sonuçları bağlamında irdelenmesi
- Yaşlı kullanıcıların görüşmelerdeki açık uçlu sorulara verdikleri yanıtların hazırlanan karşılaştırma tabloları temelinde değerlendirilerek irdelenmesi

4.1. Kullanıcıların Verdikleri Cevaplar Arasındaki İlişkilerin SPSS Programı Ki-Kare Testi Bağlamında İrdelenmesi

Yarı yapılandırılmış görüşmelerde yer alan sorular arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığı ki-kare testi ile irdelenmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Görüşme soruları arasında istatistiksel ilişkilerin incelenmesi

SORU NO	İÇERİK	SORU NO	İÇERİK	SONUÇ
1	Yaş	10	Konut yakın çevre özellikleri	Anlamlı bir ilişki saptanmıştır.
		8	Barınma tercihleri	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		8b	Barınma tercihlerine ilişkin nedenler	
		11	Evin anlamı	
		12	İmkanınız olsa konutunuzda değiştirmek istediğiniz özellikler	
		13	En çok vakit geçirdikleri mekan	
		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
		28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	
		29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	
2	Cinsiyet	13	En çok vakit geçirdikleri mekan	Anlamlı bir ilişki saptanmıştır.
		8a	Barınma tercihleri	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		8b	Barınma tercihlerine ilişkin nedenler	
		10	Konut yakın çevre özellikleri	
		11	Evin anlamı	
		12	İmkanınız olsa konutunuzda değiştirmek istediğiniz özellikler	

Tablo 12'nin devamı

SORU NO	İÇERİK	SORU NO	İÇERİK	SONUÇ
2		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
		28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	
		29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	
3	Medeni durum	8b	Barınma tercihlerine ilişkin nedenler	Anlamalı bir ilişki saptanmıştır.
		8a	Barınma tercihleri	Anlamalı bir ilişki saptanmamıştır.
		10	Konut yakın çevre özellikleri	
		11	Evin anlamı	
		12	İmkânınız olsa konutunuzda değiştirmek istediğiniz özellikler	
		13	En çok vakit geçirdikleri mekan	
		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
		28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	
		29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	
4	Eğitim durumu	8a	Barınma tercihleri	Anlamalı bir ilişki saptanmamıştır.
		8b	Barınma tercihlerine ilişkin nedenler	
		10	Konut yakın çevre özellikleri	
		11	Evin anlamı	
		12	İmkânınız olsa konutunuzda değiştirmek istediğiniz özellikler	
		13	En çok vakit geçirdikleri mekan	
		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
		28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	
		29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	
5	Meslek	8a	Barınma tercihleri	Anlamalı bir ilişki saptanmamıştır.
		8b	Barınma tercihlerine ilişkin nedenler	
		10	Konut yakın çevre özellikleri	
		11	Evin anlamı	
		12	İmkânınız olsa konutunuzda değiştirmek istediğiniz özellikler	
		13	En çok vakit geçirdikleri mekan	
		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
		28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	
		29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	

Tablo 12'nin devamı

SORU NO	İÇERİK	SORU NO	İÇERİK	SONUÇ
6	Çalışma durumu	8a	Barınma tercihleri ve nedenleri	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		8b	Barınma tercihlerine ilişkin nedenler	
		10	Konut yakın çevre özellikleri	
		11	Evin anlamı	
		12	İmkânınız olsa konutunuzda değiştirmek istediğiniz özellikler	
		13	En çok vakit geçirdikleri mekan	
		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
		28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	
12	İmkânları olsa konutlarında değiştirmek istedikleri özellikler nelerdir	29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		16b	Yaşama mekanında sevmedikleri özellikler	
		18b	Mutfakta sevmedikleri özellikler	
		21b	Banyoda sevmedikleri özellikler	
		24b	Yatak odasında sevmedikleri özellikler	
		25	Hayalinizdeki konutun yakın çevre özellikleri	
		26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	
		27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	
26	Nasıl bir yaşama mekanınızın olmasını isterdiniz	28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	
27	Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz	16a	Yaşama mekanında sevdikleri özellikler	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		16b	Yaşama mekanında sevmedikleri özellikler	
28	Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz	18a	Mutfak mekanında sevdikleri özellikler	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		18b	Mutfak mekanında sevmedikleri özellikler	
29	Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz	21a	Banyoda sevdikleri özellikler	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		21b	Banyoda sevmedikleri özellikler	
Kullanıcıların yaşadıkları konut tipleri		24a	Yatak odanızın olumlu özellikleri	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		24b	Yatak odanızın olumsuz özellikleri	
		10	Mevcut konutlarının yakın çevre özellikleri	Anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.
		25	Sahip olmak istedikleri konutun yakın çevre özellikleri	

Medeni durum ile barınma tercihlerinin nedenleri arasındaki ilişki irdelendiğinde, uygulanan Likelihood Ratio testine göre kullanıcıların nerede yaşamak istediklerinin

nedenleri medeni duruma bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (LR:6,874, df:2, p:0,032 p<0,05). Farkın kaynağı, evli kullanıcıların barınma tercihlerinin seçim nedenlerinde rahatlık, özgürlük ve başkasına yük olmama duygusundan (%58,6) bahsederken, eşinden ayrılmış yaşlı bireylerin tercih nedenlerinde rahatlık ve özgürlük faktörünü (%11,4) dile getirmemesidir. Evli yaşlı kullanıcılar barınma tercihlerine yönelik rahatlık ve bağımsızlık duygusuna vurgu yapmıştır. (Tablo 13).

Tablo 13. Medeni durum ile yaşlılık dönemi barınma tercih nedenleri arasındaki ilişki

Yaşlılık dönemi barınma tercihleri gerekçeleri		Medeni durum						LR	df	p
		Evli		Bekar		Eşinden ayrılmış				
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.			
Rahatlık ve özgürlük	Bahsetti	58,6	2,6	1,4	-,5	5,7	-2,6	6,874	2	,032
	Bahsetmedi	21,4	-2,6	1,4	,5	11,4	2,6			

Uygulanan Likelihood Ratio testine göre konut yakın çevresinde hoş giden özellikler yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. (LR:6,684, df:2, p:0,035 p<0,05). Farkın kaynağı 85 ve üzeri yaşlı kullanıcıların konut yakın çevresinde sağlık hizmetlerine yakınlığın hoşlarına gittiğini (%7,1) belirtmesidir. Yaş arttıkça sağlık hizmetlerine yakınlığın daha fazla dile getirildiği tespit edilmiştir (Tablo 14). Buradan hareketle yaşlılık döneminde kullanıcıların konut yakın çevrelerinde sağlık hizmetlerinin sosyal aktivite ve diğer imkanlardan daha çok önem kazandığı söylenebilir. Özellikle 85 yaş üzeri kullanıcılar konutlarının yakın çevresinde sağlık hizmetlerini ön plana çıkaran tercihlerde bulunmuştur.

Tablo 14. Konut yakın çevresinde olumlu olarak değerlendirilen özellikler ile yaş arasındaki ilişki

Konut yakın çevresinde hoşa giden özellikler		Yaş						LR	df	p
		65-74		75-84		85 ve üzeri				
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.			
Sağlık hizmetlerine yakınlık	Bahsetti	10,0	-1,8	7,1	,1	7,1	2,7	6,684	2	,035
	Bahsetmedi	50,0	1,8	21,4	-,1	3	-2,7			

Uygulanan Likelihood Ratio testine göre konutta en çok vakit geçirilen mekan cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (LR: 6,459, df:2, p:0,040 p<0,05). Farkın kaynağı kadın kullanıcıların konutta en fazla zaman geçirdikleri mekan olarak mutfak (%10) belirtmesidir (Tablo 15). Erkek kullanıcılar konutlarında genellikle en çok oturma odasında vakit geçirmektedir.

Tablo 15. Konutta en çok vakit geçirilen mekan ile cinsiyet arasındaki ilişki

Konuttan en çok vakit geçirilen mekan	Cinsiyet				LR	df	p
	Kadın		Erkek				
	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.			
Oturma odası	45,1	-1,7	28,6	1,7	6,459	2	,040
Mutfak	10,0	2,0	0,0	-2,0			
Balkon	11,4	,4	4,3	-,4			

4.2. Kullanıcıların Mevcut Konutları ile Sahip Olmak İstedikleri Konutun Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırma Tabloları ile İrdelenmesi

Bu bölümde kullanıcıların konutlarında yer alan oturma yaşama mekanları, mutfak, banyo ve yatak odası mekanlarıyla ilişkili olarak, bu mekanlarda sevdikleri, sevmedikleri olmasını istedikleri özellikler karşılaştırma tabloları üzerinden irdelenmektedir.

- Yaşlı kullanıcıların yaşama mekanlarında sevdikleri, sevmedikleri ve hayallerindeki yaşama mekanının özellikleri arasındaki ilişkinin irdelenmesi (soru 16a, soru 16b, soru 26).

Yaşlı kullanıcıların yaşama mekânlarında sevdikleri ve sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki yaşama mekanının nasıl olduğuna ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde mekân büyüklüğü her ne olursa olsun dile getirilen ilk özellik olmuştur. Mobilya ve aksesuara ilişkin özellikler ise kullanıcılar tarafından öne çıkarılan 2. önemli konudur. Hayallerindeki yaşama mekanına ilişkin özelliklerde sıralama değişmiş olmak ile birlikte mobilya yine vurgulanan bir konu olmuştur. Ardından yine sıralama değişmiş gibi görünse de bunlar içinde 3. olarak yönlenme ve manzara özelliği öne çıkmaktadır. Gün ışığı faktörü de yaşama mekanında kullanıcılar açısından her 3 durumda da önem kazanan bir diğer konudur. Kullanıcılar mevcut konutlarında gün ışığı özelliğini daha düşük oranda dile getirse de hayallerindeki konutları ile ilgili olarak oldukça vurgulanan bir özellik olmuştur. Bunlar dışında yine her üç durumda da dile getirilen yarı

açık mekân kullanımı önemsenen bir başka konudur. Ayrıca yaşlı kullanıcıların sevilen ve sevilmeyen özelliklerde kullanıcıların hiç bahsetmeyip hayallerindeki oturma odası ile ilgili olarak salon ve mutfak çözümü, estetik faktörler ve özel bir eylem alanı ihtiyacı dile getirilen diğer özelliklerdir. Genel olarak bakıldığında kullanıcıların kendi yaşama mekanlarında şikayetçi oldukları özellikler ile hayallerindeki yaşama mekanına dair anlatımlarında tutarlılık görülmektedir (Tablo 16).

Tablo 16. Kullanıcıların konutlarındaki yaşama mekanı ile hayallerindeki yaşama mekanı özelliklerinin karşılaştırılması

Yaşama mekanında sevilen özellikler	Oran %	Yaşama mekanında rahatsız olunan özellikler	Oran %	Hayallerindeki yaşama mekanı	Oran %
Mekan büyüklüğü ve yerleşimi	32,9	Mekan küçüklüğü ve yerleşimi	41,4	Mekan büyüklüğü ve yerleşimi	64,3
Mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özellikler	27,1	Mobilya ve aksesuara ilişkin negatif özellikler	20,0	Gün ışığına ilişkin pozitif özellikler	44,3
Yönlenme ve manzara	20,0	Isıl konfor	12,9	Yönlenme ve manzara	40,0
Gün ışığına ilişkin pozitif özellikler	20,0	Gün ışığının yetersizliği	11,4	Mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özellikler	35,7
Konut içi konum	11,4	Konut içi konum	7,1	Yarı açık mekan kullanımı	21,4
Yarı açık mekan kullanımı	10,0	Yarı açık mekan kullanımı	7,1	Yaşama mekanı ve mutfağın tek hacimde çözülmesi	18,6
Anı değeri olan mobilya ve aksesuar	10,0	Yönlenme ve manzara	2,9	Estetik faktörler	11,4
				Özel eylem alanı	10,0

Kullanıcılar gün içinde en çok vakit geçirdikleri mekân yaşama mekanı olduğu için bu mekânın büyüklüğünü ve donatı organizasyonlarını oldukça önemsemektedirler. Bu sebeple memnun olma, şikâyet etme ya da istek gibi her üç durumda da öncelikli olarak bu özellik dile getirilmiştir (Tablo 16). Yapılan irdelemelerde yaşama mekanının mekân boyutları ve örgütlenmesine ilişkin, kullanıcılar pozitif özelliklerini “Geniş ve ferah olması”, “Rahatça yürüyebileceğim ve hareket edebileceğim kadar büyük olması” gibi ifadelerle, negatif

özelliklerini ise “Sıkışık ve dar sürekli bacağımı ortadaki sehpaye çarpıyorum”, “Odada adım atacak yer yok” gibi sözlerle vurgulamışlardır (Tablo 17). Kullanıcıların şikâyetleri ile ilgili temel gerekçeleri ise yaşa bağlı olarak artan hareket kısıtlılıkları nedeni ile mekanda rahatlıkla hareket edememeleridir.

Yaşama mekanının yaşlı kullanıcıların rahatlıkla hareket edebilecekleri yeterli büyüklükte olmaması ve kullanıcıların ihtiyaç ve isteklerine cevap vermeyen mekan organizasyonları yaşlı kullanıcılar tarafından yaşama mekanında oldukça şikâyet edilen bir konu olmuştur. Çünkü yaşlı kullanıcılar günlük yaşantılarının çok büyük bir bölümünü yaşama mekanında geçirirler. Bu sebeple bu mekanın büyüklüğü onların eylemlerini gerçekleştirebilecekleri yeterli büyüklükte olmalıdır. Mekan büyüklüğünün yanı sıra mobilya ve donatıların doğru bir şekilde örgütlenmesi yaşama mekanında çarpma ve düşme gibi kazalar yaşanmasını da önemli ölçüde azaltacağı söylenebilir. Bunların yanı sıra kullanıcılar hayallerindeki yaşama mekanı özelliklerinde mekân büyüklüğü ve yerleşimi ile ilgili olarak büyük ve geniş bir yaşama mekanını istediklerini dile getirerek bunun yanı sıra mobilya ve aksesuar yoğunluğuna değinmiştir. Yaşlı kullanıcılar hayallerindeki yaşama mekanında yoğun mobilya ve aksesuar kullanımlarını istemediklerini, yalnızca bu mekanda gerçekleştirdikleri eylemler için yeterli olabilecek sayıda mobilyaların yer almasını istediklerini dile getirmişlerdir. Bunun gerekçesi mekanda az sayıda donatı kullanımı sayesinde kullanıcıların günlük aktiviteleri için daha çok sirkülasyon alanına sahip olma istekleridir.

Yaşlı kullanıcılar için önem arz eden bir diğer önemli konu da yaşama mekanlarına ilişkin mobilya ve aksesuarlarının olumlu ve olumsuz özellikleridir. Bu özellikler en sevilen ve sevilmeyen özelliklerde 2. sırada yer almaktadır. Bununla birlikte hayallerindeki yaşama mekanında da bu konu yine yaşlı kullanıcılar tarafından vurgulanan bir özellik olmuştur (Tablo 16). Kullanıcılar mobilya ve aksesuar ile ilgili “Üçlü koltuğumun olması”, “İlaçlarımı ve gözlüklerimi koyabileceğim koltuğumun yanında bir sehpanın olması”, “Televizyon olmazsa olmaz ses oluyor bana”, “Açık renkli insanın içini açan renklerde eşyalarımın olmasını seviyorum beni mutlu ediyor” gibi ifadeler ile pozitif özelliklerine, “Televizyonumun olmaması”, “Mobilyalarımın renklerinin kasvet verici koyu renklerde olması”, “Koltuğumun olmaması” gibi ifadeler ile negatif özelliklerine vurgu yapmıştır (Tablo 17). Buradan hareketle yaşlı kullanıcıların yaşama mekanlarında vakit geçirmelerinde ve eylemlerini gerçekleştirmelerinde ihtiyaç duydukları mobilyanın olup olmama durumu/ varlığı-yokluğu onlar için önemlidir. Kullanıcılar tarafından mobilyanın

varlık yokluk durumunun dile getirilmesi kullanıcıların ekonomik özellikleri ile de ilişki olduğu söylenebilir.

Mobilyanın yeterli olup olmama durumunun yanı sıra renk gibi estetik özellikleri de pozitif ya da negatif özellik olarak dile getirilmesi yaşlı kullanıcılar için mobilyanın dış görünüşünün, beğeni ve zevklerinin de önemli olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle kullanıcılar için açık renkli mobilyaların oturma odasında geçirdikleri süre boyunca ferahlık duygusu uyandırdığı ve gün içinde o mekânda vakit geçirme sürelerini pozitif yönde etkilediği söylenebilir.

Ayrıca kullanıcılar mobilyaların form ve boyutsal özellikleri ile ilgili olarak “Yatıp uzanabileceğim kadar büyük ve geniş olması”, “Mobilyaların hafif olması kolay taşınabilir olması”, “Koltuklarımın fazla sert ya da fazla yumuşak olmaması”, “Koltuklarımın ne çok yüksek ne çok alçak olması”, “Kolçaklı koltukların olması oturup kalkarken büyük kolaylık sağlaması” gibi ifadeleri ile pozitif özelliklerine, “Koltuğumun rahatsız olması”, “Mobilyalarımın büyük, ağır ve hantal olması”, “Masa ve sehpaaların sivri köşelerinin olması”, “Koltuklarımın fazla yumuşak olması oturduğumda içine çöküyorum”, “Koltuklarımın çok sert olması sırtım ve belimi rahatsız ediyor” gibi ifadeleri ile negatif özelliklerine değinmiştir (Tablo 17). Bunun sebebi, mevcut mobilyaların yaşlılık dönemindeki fiziksel özelliklere uygun olmamasıdır. Kullanıcılar yaşlılık dönemlerinde kaldırma, uzanma, çekme, eğilme, taşıma, kavrama gibi eylemleri kas kütlelerinin azalması ve esneklik kayıplarından dolayı gerçekleştirmede zorluk çekmekte ya da gerçekleştirememektedir. Bu sebeple oturma odasında özellikle koltuk, kanepeler, sandalye gibi mobilyaların rahat kullanılabilir, hafif ve konforlu olması kullanıcılar tarafından oldukça önemsenmektedir.

Yaşama mekanında öne çıkan bir diğer konu da yönlenme ve manzaradır (Tablo 16). Gündelik yaşamın bir bölümünü konutlarında geçiren yaşlı kullanıcılar için yaşama mekânının çevre ile ilişkisinin oldukça önem taşıdığı görülmüştür. Bunun sebebi, bu dönemde çoğunlukla yalnız ya da sadece eşleri ile birlikte yaşamaları ve hareket kısıtlılıklarından ötürü oldukça az dışarı çıkabilmeleridir. Bu yüzden yaşlı kullanıcılar özellikle yaşama mekanlarının pencerelerinin sokağa, caddeye ya da yeşil bir alana bakmasını istemektedir. Böylelikle gün içinde sıkıldıklarında pencereler aracılığıyla çevre ile iletişim halinde olmak istediklerini vurgulamışlardır. Bu tür aktiviteler sayesinde yaşlı kullanıcıların hem kendilerini daha mutlu, sağlıklı ve pozitif hissetmekte hem de

dışarıdan/toplumdaki izole olmamaktadırlar. Bu da kullanıcıların yaşam memnuniyetlerini olumlu yönde etkilemektedir.

Kullanıcılar yönelme ve manzara ile ilgili olarak “Ağaçlara bakarak el işimi yapmak bana huzur veriyor”, “Salon camından yoldan geçen arabaları izlemek, konuşmalarını duymak bana kendimi yalnız hissettirmiyor, ses oluyor”, “Oturma odamın denize bakmasını seviyorum dalga sesleri içime ferahlık veriyor bana anılarımı hatırlatıyor”, “Caddede yürüyen insanları izlemeyi seviyorum” gibi ifadeleri ile pozitif özellikleri, “Salonumun bir binaya bakıyor olması”, “Havalandırmayı görmesi” gibi ifadeleri ile negatif özellikleri olarak değerlendirmiştir. Aynı zamanda kullanıcılar hayallerindeki yaşama mekanının yönelme ve manzarasına ilişkin pozitif özelliklerde de sevdikleri özelliklerle tutarlılık gösteren benzer yanıtlar vermiştir.

Yaşlı kullanıcıların yaşama mekanları ile ilgili olarak gün ışığı önemsedikleri başka bir özellik de gün ışığıdır (Tablo 16). Kullanıcılar gün ışığı ile ilgili olarak “Güneş benim neşe kaynağım, yaşam sevincim”, “Benim için güneş demek sağlık demek”, “Güneş odadaki tüm negatif enerjiyi alıyor”, “Oturma odasının güneş görmesi bana göre olmazsa olmaz bir özellik” gibi ifadeler ile güneşin hayatları için ne ifade ettiğini vurgulamıştır. Bunun sebebi yaşlı kullanıcıların gün ışığı ile kendilerini daha pozitif, daha sıcak ve rahat hissediyor olmalarıdır. Buradan yola çıkarak gün ışığının onların hayata bakışını, beden ve ruh sağlıklarını da olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Buradan güneş ışığının yaşlı kullanıcılar için bir aydınlatma kaynağı olmanın yanı sıra onlar üzerinde olumlu yönde psikolojik bir etkilerinin de olduğu söylenebilir.

Yaşama mekanında söz edilen bir diğer konu da ısı konforudur. Kullanıcıların oturma odasında rahatsız oldukları özelliklerde 3. sırada yer alan ısı konfor özelliklerini vurgulamıştır (Tablo 16). Mekanın büyük olması ve ısı yalıtımının olmaması aynı zamanda yüksek maliyetli olması sebebi ile bu durum yaşlı kullanıcıları olumsuz etkilemektedir.

Kullanıcılar yaşama mekanı ile ilgili olarak dile getirdikleri bir diğer husus da yarı açık mekan kullanımıdır (Tablo 16). Balkonlar günlük yaşamlarının büyük bölümünü geçirdikleri oturma odalarında kullanıcıların yaşadıkları çevre ile iletişim kurdukları yegane mekandır. Kullanıcılar yarı açık mekanlarda vakit geçirmekten hoşnut olduklarını ve bu mekanlar sayesinde yaşadıkları çevreden ve toplumsal hayattan izole olmadıklarını ve kendilerini yalnız hissetmediklerini vurgulamışlardır. Böylece yaşlı kullanıcıların yaşadıkları çevreden kopmadığı ve kendilerini dışarıdan soyutlanmış hissetmedikleri görülmüştür.

Kullanıcılar konutta en çok vakit geçirdikleri 2. mekan olan balkon ile ilgili “Nefes aldığım yer”, “Balkonsuz ev çöle benzer”, “Oturma odasında balkon benim hayat sevincim”, “Komşularımla balkon oturmalarımız tek eğlencemiz” gibi ifadeleri pozitif özellik olarak, “Balkonsuz oluşu” gibi ifadeler ile negatif özelliğini vurgulamıştır. Hayallerindeki yaşama mekanı için ise “Büyük, geniş ve ferah bir balkonda akşama kadar el işi yapmak beni mutlu ediyor” gibi tanımlamalar ile mekan büyüklüğünü öne çıkaran bir yarı açık mekândan bahsettikleri görülmüştür.

Bunların yanı sıra kullanıcılar yaşama mekanının konut içindeki konumuna, yaşama mekanlarında anı değeri olan mobilya/aksesuar kullanımlarına, estetik faktörlere, yaşama mekanı ile mutfağın bir arada çözümüne ve özel eylem alanına da değinmişlerdir.

Tablo 17. Yaşlı kullanıcıların yaşama mekanlarından örnek görseller

	
Konut 16	Konut 31
	
Konut 10	Konut 26
	
Konut 2	Konut 8

Tablo 17'nin devamı

- Yaşlı kullanıcıların mutfaklarında sevdikleri ve sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki mutfağın özellikler arasındaki ilişki (soru 18a, soru 18b, soru 27)

Yaşlı kullanıcıların mutfaklarında sevdikleri ve sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki mutfağın nasıl olduğuna ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde mutfak büyüklüğü her ne olursa olsun dile getirilen ilk önemli özellik olmuştur. Bununla birlikte kullanıcılar için mutfakta yine koşulsuz her durumda öne çıkarılan 2. önemli konu donatı, ekipman ve çalışma alanına ilişkin özellikleridir. 3. sırada benzer cevaplar görülmeyip öncelikli olarak yarı açık mekan kullanımı, erişebilirlik ve gün ışığı üzerinde durulmuştur. Ardından sıralamalar değişmek ile birlikte konut içi konum, mutfak ve oturma alanının birlikte çözümü, manzara, ısı konfor, görülebilirlik ve estetik faktörler önemsenen diğer konular olduğu görülmektedir. Ayrıca kullanıcıların kendi mutfaklarında sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki mutfağa dair anlatımlarında tutarlılık görülmektedir (Tablo 18).

Tablo 18. Kullanıcıların konutlarındaki mutfak ile hayallerindeki mutfağın özelliklerinin karşılaştırılması

Mutfakta sevilen özellikler	Oran %	Mutfakta rahatsız olunan özellikler	Oran %	Hayallerindeki mutfak	Oran %
Mekân büyüklüğü ve yerleşimi	27,1	Mekân küçüklüğü ve yerleşimi	48,6	Mekân büyüklüğü ve yerleşimi	60
Donatı, ekipman, çalışma ve depolama alanına ilişkin pozitif özellikler	25,7	Donatı, ekipman, çalışma ve depolama alanına ilişkin negatif özellikler	25,7	Donatı, ekipman, çalışma ve depolama alanına ilişkin pozitif özellikler	38,6
Yarı açık mekân kullanımı	22,9	Erişebilirlik	18,6	Gün ışığına ilişkin pozitif özellikler	31,4
Gün ışığına ilişkin pozitif özellikler	17,1	Isıl konfor	8,6	Yarı açık mekân kullanımı	25,7
Konut içi konum	15,7	Gün ışığına ilişkin negatif özellikler	7,1	Mutfak ve yaşama mekanının tek hacimde çözümü	24,3
Yönlenme ve manzara	15,7	Konut içi konum	4,3	Erişebilirlik	20
Isıl konfor	7,1	Yönlenme ve manzara	2,9	Yönlenme ve manzara	10
Erişebilirlik	2,9			Estetik faktörler	8,6

Yapılan irdelemelerde kullanıcıların mutfağa dair dile getirdikleri özelliklerde ilk sıranın değişmemiş olması oldukça önemlidir (Tablo 18). Kullanıcılar mutfaklarının büyüklüğüne ilişkin pozitif özelliklerini “Büyük ve ferah olması”, “İhtiyaçlarımı görebileceğim bir büyüklükte olması”, “Geniş olması, kare ve dikdörtgen olması” gibi ifadeler ile negatif özelliklerini ise “Dar ve uzun bir koridor gibi olması”, “Küçük olması” gibi sözlerle vurgulamışlardır (Tablo 19). Bunun sebebi, yaşlılık döneminde görülen hareket kısıtlılıkları ve yürüme aksaklıklarıdır.

Mekan büyüklüğünün yanı sıra özellikle yemek hazırlama, yemek pişirme ve yemek yeme gibi birbirini takip eden eylemlerin gerçekleştirildiği mutfakta kullanıcılar tarafından mekan yerleşimi de özellikle vurgulanmıştır. Kullanıcılar bu konuya ilişkin “Buzdolabı ve evyenin birbirinden çok uzak olması” gibi ifadeler ile mutfaktaki yerleşime dair şikâyet ettikleri görülmüştür. Bunun gerekçesi, kullanıcıların mutfakta yemek hazırlarken daha çok hareket ederek daha fazla enerji harcamaları ve böylelikle de kısa sürede yorulmalarıdır. Aynı zamanda kullanıcılar “Evyenin pencerenin önünde olmaması” gibi ifadeleri ile mekan organizasyonuna ilişkin evyenin yerine ilişkin rahatsızlığını da dile getirmişlerdir (Tablo 19). Bunun sebebi evyede çalışırken bir taraftan da camın önünde olarak dışarıdan haberdar

olma istekleri ve ışık, güneş, kuş sesi, çocuk sesi gibi yalnız olmadıklarını hissetme ihtiyaçlarıdır.

Yaşlı kullanıcılar için önem arz eden bir diğer konu mutfaktaki ekipman/donatı/çalışma alanı ve depolama alanına ilişkin özelliklerdir. Mevcut ve hayallerindeki konuta dair özelliklerde değişkenlik göstermeyip her ne olursa olsun 2. sırada yer alan bu konu kullanıcılar açısından oldukça önem taşımaktadır (Tablo 18). Kullanıcılar “Rahatça çalışmaya imkan veren bir tezgahın olması”, “Bana yetecek kadar mutfak ve depolama alanlarının olması”, “Çok sayıda mutfak dolabı ve saklama yerimin olması”, “Keyifli yemekler yiyebileceğimiz bir masanın olması”, “Pişirme cihazlarımın ankastre olması” gibi ifadeler ile pozitif özelliklerine, “Kilerim olmaması”, “Dolaplarımın az olması”, “Yemek hazırlayacak bir tezgah alanımın olmaması” gibi ifadeler ile eksikliğini hissettikleri hususları vurgulamışlardır (Tablo 19). Kullanıcılar özellikle mutfak dolaplarının özelliklerine vurgu yapmıştır. Yaşlı kullanıcılar mutfakta ihtiyaç duydukları her şeyin kendilerine bir uzanma mesafesinde ya da ellerinin altında olmasını istemektedir. Bununla birlikte mutfak dolabı ile ilgili olarak yaşlı kullanıcılar uzun süreli ihtiyaçlarının karşılanmasına yetecek kadar gıda, temizlik vb. malzemelerin kolay erişebilecekleri yerde ve yeterli bir alanda depolanmasına ihtiyaç duymaktadır.

Ayrıca kullanıcılar mutfak dolabı, fırın, evye ve yemek masalarının form ve boyutsal özellikleri ile ilgili olarak “Geniş ve yuvarlak bir masamın olması hem büyük hem de yuvarlak masada konuşurken herkes birbirini görüyor”, “Uzun bir tezgahım var her işimi rahatlıkla yapabiliyorum”, “Mutfak dolaplarımın ve ocağımın büyük olması” gibi ifadeleri ile pozitif özelliklerine, “Dar, küçük ve yüksek bir tezgahımın olması”, “Evyenin küçük ve yüksek olması”, “Üst dolaplarımın yüksek olması”, “Mutfak dolaplarımın camlı olmaması”, “Fırınımın yüksekte olması” gibi ifadeler ile negatif özelliklerine vurgu yapmıştır (Tablo 19). Buradan görüldüğü gibi yeterli tezgah ve depolama alanlarının büyük ve geniş olması yaşlı kullanıcıların rahat çalışmalarına imkan verdiği görülmektedir. Fakat kullanıcıların anlatımları doğrultusunda özellikle üst dolaplar, tezgah ve evye yüksekliklerinin kullanıcıların antropometrik boyutlarına uygun olmasının önemli olduğu görülmüştür.

Azalan hareket yeteneği ve yaştan ilerlemesi ile birlikte görülen diğer fiziksel değişimler ile birlikte kullanıcılar mutfak dolaplarının özellikle üst raflarına ve çalışma alanına/tezgaha erişimde zorluk yaşamakta ve tezgah yüksekliğinin fazla olması kullanım güçlüğü yaratmaktadır. Bunun temel gerekçesi yaşlılık döneminde görülen boy kısaltmalarıdır. Kullanıcıların mutfak dolap kapaklarının camlı olmasını isteme gerekçeleri

ise dönem dönem yaşanan unutkanlıklardır. Hayallerindeki mutfak için ise kullanıcılar pozitif özelliklerde verdikleri cevaplar ile tutarlılık gösteren benzer yanıtlar vermiştir.

Mutfakta öne çıkan bir diğer konu da yarı açık mekan kullanımıdır. Yaşlı kullanıcılar mutfaklarında yarı açık mekan olmasını 3. olumlu özellik olarak belirtirken, mutfakta balkonlarının olmamasından rahatsızlık duymamıştır (Tablo 18). Buradan anlaşılabileceği üzere kullanıcılar mutfakta yarı açık mekan olmasını önemsemekte ancak mutfağın yarı açık mekan ile ilişkilendirilmemesi durumunda da kendileri için rahatsız edici bir durum oluşturmadığı görülmektedir. Yaşlı kullanıcılar kendi mutfak balkonlarını daha çok depolama alanı olarak kullanmaktadırlar. Çünkü mutfak dolapları onların ihtiyaçlarını karşılamamaktadır ve onlar da mutfak balkonlarını daha çok kiler olarak kullanmaktadır. Kullanıcılar hayallerindeki mutfak ile ilgili anlatımlarında ise “Büyük, geniş ve ferah balkon”, “Bolca dolabı olan bir balkon” ifadelerine yer vermişlerdir. Buradan görüldüğü gibi yaşlı kullanıcılar hayallerindeki mutfak balkonları için olumlu özelliklerde söyledikleri cevaplar ile tutarlılık gösteren ve onları destekleyen yanıtlar vermiştir.

Yaşlı kullanıcıların mutfakları ile ilgili olarak erişebilirlik önemsedikleri başka bir özelliktir. Erişebilirlik, yaşlı kullanıcıların özellikle mutfakta rahatsız edici özellik olarak 3.sırada belirttikleri ve sıralama değişmekle birlikte yine hayallerindeki mutfak için de önemsedikleri bir konudur (Tablo 18). Kullanıcılar “Üst raflara uzanamıyorum boyum yetmiyor”, “Mutfak dolaplarının yüksekte olması bir şey almak için sandalyeye çıkıyor ve düşmekten korkuyorum”, “Tezgah altındaki dolapların alt çekmecelerine eğilemiyorum belim ağrıyor” gibi ifadeler ile negatif özelliklerine dikkat çekmiştir. Yaşlı kullanıcıların şikâyetlerinin temel gerekçesi azalan hareket yetenekleri ve fiziksel değişimleridir. Buradan yola çıkarak kullanıcılar hayallerindeki mutfak için erişebilirlikle ilgili olarak “Elimi uzatınca tencereleri alabileyim”, “Her şey gözümün önünde olsun kolayca alıp kullanabileyim”, “Oturarak evyede sebzelerimi yıkayabileceğim ve tezgahta doğrayabileceğim bir mutfak olsun”, “Üst dolapları olmasın”, “Yere kadar çekmecesini olmasın en alttakine eğilemiyorum” gibi ifadelerle değinmişlerdir.

Kullanıcılar mutfak ile ilgili olarak sıralamaları değişmekle birlikte koşulsuz her durumda gün ışığını vurgulamışlardır (Tablo 18). Gün ışığı mutfakta yemek hazırlama, pişirme ve yeme gibi eylemlerde yaşlı kullanıcıları hem psikolojik açıdan hem de işlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirme açısından olumlu yönde etkilemektedir.

Kullanıcılar ayrıca mutfak ile ilgili olarak mutfağın konut içindeki konumuna, ısıt konforu, yaşama mekanı ile bir arada çözümüne, manzara özelliklerine ve estetik faktörlere de değinmişlerdir.

Tablo 19. Yaşlı kullanıcıların mutfaklarından örnek görseller

Tablo 19'un devamı

- Yaşlı kullanıcıların banyolarındaki pozitif ve negatif özellikler ile hayallerindeki banyonun özellikleri arasındaki ilişki (soru 21a, soru 21b, soru 28)

Yaşlı kullanıcıların banyolarında sevdikleri ve sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki banyonun nasıl olduğuna ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde ilk sıranın hiç değişmediği görülmektedir. Yıkama alanına ilişkin özellikler banyoda en çok vurgu yapılan konu olmuştur. Bununla birlikte yine hiç değişmeksizin 2. sırada mekan boyutlarına ve yerleşimi yer almaktadır. Sıralama değişmekle birlikte donatı ve ekipman özellikleri, ısı konfor koşulları, konut içi konum, erişebilirlik diğer öne çıkan noktalardır. Ayrıca genel olarak bakıldığında kullanıcıların kendi banyolarında şikayetçi oldukları özellikler ile hayallerindeki banyoya dair istekleri arasında tutarlılık görülmektedir (Tablo 20).

Tablo 20. Kullanıcıların konutlarındaki banyo ile hayallerindeki banyonun karşılaştırılması

Banyodaki pozitif özellikler	Oran %	Banyodaki negatif özellikler	Oran %	Hayallerindeki banyonun özellikleri	Oran %
Yıkama alanına ilişkin pozitif özellikler	31,4	Yıkama alanına ilişkin negatif özellikler	38,6	Yıkama alanına ilişkin pozitif özellikler	64,3
Mekan büyüklüğü ve yerleşimi	25,7	Mekan küçüklüğü ve yerleşimi	37,1	Mekan büyüklüğü ve yerleşimi	54,3
Donatı ve ekipmana ilişkin pozitif özellikler	20	Isıl konfor	18,6	Donatı ve depolama alanının yeterliliği	22,9
Isıl konfor	18,6	Erişim	12,9	Yatak odası ile ilişki	22,9
Konut içi konum	15,7	Yetersiz depolama alanı	7,1	Isıl konfor	12,9
				Tutunma barı ve oturma elemanı	10
				Estetik faktörler	4,3

Yaşlı kullanıcılar için banyoda yıkanma bölümüne dair özellikler her ne olursa olsun en çok önemsenen konu olmuştur (Tablo 20). Kullanıcılar yıkanma alanına ilişkin pozitif özelliklerini “Küvetsiz olması”, “Düzayak olması”, “Duşa kabinli oluşu”, “Yerle bir yıkanma yeri olması” gibi ifadelerle, negatif özelliklerini ise “Yıkanma alanının küçük olması”, “Küvet olması”, “Adım atarak giriliyor olması”, “Küvetin yüksek olması” gibi sözlerle vurgulamışlardır (Tablo 21). Kullanıcılar banyoda küvet ya da yüksek duş teknelerinin kullanımı zor olduğu için tercih etmemektedirler. Yaşanan zorlukların temel gerekçesi yıkanma alanına giriş çıkışlarda yaşlanma ile birlikte görülen adım atmada yaşanan güç kayıpları, kaslarda zayıflama ve hareket etme yeteneklerindeki kısıtlılıktır. Bunun yanı sıra ıslak bir zemine yıkanma bölümüne adım atarak girerken korktuklarını “Banyo yapmak için küvete girerken çok korkuyorum ya düşer de bir yerimi kırarsam”, “Küvetin yüksek olması çok tehlikeli dikkat etmem lazım bir seferinde düşmüştüm” gibi sözler ile vurgulamışlardır. Kullanıcılar hayallerindeki banyodaki yıkanma alanına ilişkin kendi konutlarında verdiği cevaplar ile tutarlık gösteren yanıtlar vermiştir. Hayallerindeki banyo için kullanıcıların ilk söylediği şey “Küvetsiz olsun” ifadesi olmuştur.

Yaşlı kullanıcılar için banyoda önem arz eden bir diğer konu da koşulsuz 2. sırada belirttikleri mekan büyüklüğü ve yerleşimidir (Tablo 20). Kullanıcılar banyolarının büyük, geniş ve kullanışlı olmasını pozitif özellik olarak, küçük, sıkışık, ince, uzun ve kullanışsız olmasını negatif özellik olarak dile getirmiştir (Tablo 21). Bunun yanı sıra kullanıcılar kendi banyolarında mekanın küçüklüğünden dolayı yeterli alan olmadığı için çamaşırlarını mutfak veya holde yıkamalarından şikayet etmektedirler. Kullanıcılar çamaşır yıkamak için farklı bir farlı bir yere gittiklerinde yürümek zorunda kaldıklarını ve bunun yorucu olduğuna değinmişlerdir. Yaşlı kullanıcılar hayallerindeki banyoya dair mevcut banyolarında şikayetçi oldukları konular ile tutarlı cevaplar vererek yıkanma, tuvalet, çamaşır yıkama ve depolama eylemlerinin tümünün aynı mekanda yapılmasına imkan veren büyük banyolar istediklerini dile getirmişlerdir.

Banyoda öne çıkan bir diğer konu ise sıralaması değişmekle birlikte donatı, depolama ve ekipmana dair özelliklerdir (Tablo 20). Kullanıcılar için banyoda havlu, sabun, tuvalet kağıdı ve temizlik malzemeleri için yeterli sayıda depolama biriminin olmasını önemsediklerini dile getirmişlerdir. Yaşlı kullanıcılar depolama birimleri için mekanı kullanırken gerekli ihtiyaçların giderilmesi anlamında büyük bir rahatlık sağladığına vurgu yapmıştır.

Yaşlı kullanıcıların banyoları ile ilgili olarak önemsedikleri bir diğer konu da ısı konfor koşullarıdır. Sıralama değişmekle birlikte her üç durumda da yaşlı kullanıcıların ısı konforu dile getirmiş olmaları onlar için bu konunun oldukça önem arz ettiğini göstermektedir (Tablo 20). Kullanıcılar pozitif özelliklerine “Banyonun içinde kaloriferin olması” gibi ifadelerle negatif özelliklerine dair ise “Soğuk olması” ifadeleri ile vurgu yapmıştır.

Yaşlı kullanıcılar için yatak odası ile ilişkisi önemsedikleri bir başka konudur. Kullanıcıların yatak odasının vurgulanmasının sebebi ise kullanıcıların özellikle gece tuvalet ihtiyacı için uykudan uyandıklarında en kısa sürede banyoya ulaşmak istemeleridir. Ayrıca yaşlı kullanıcılar hayallerindeki banyonun yatak odasına yakınlığını vurgularken yatak odasının içinde diye ifade ettikleri ebeveyn banyosunu dile getirmişlerdir.

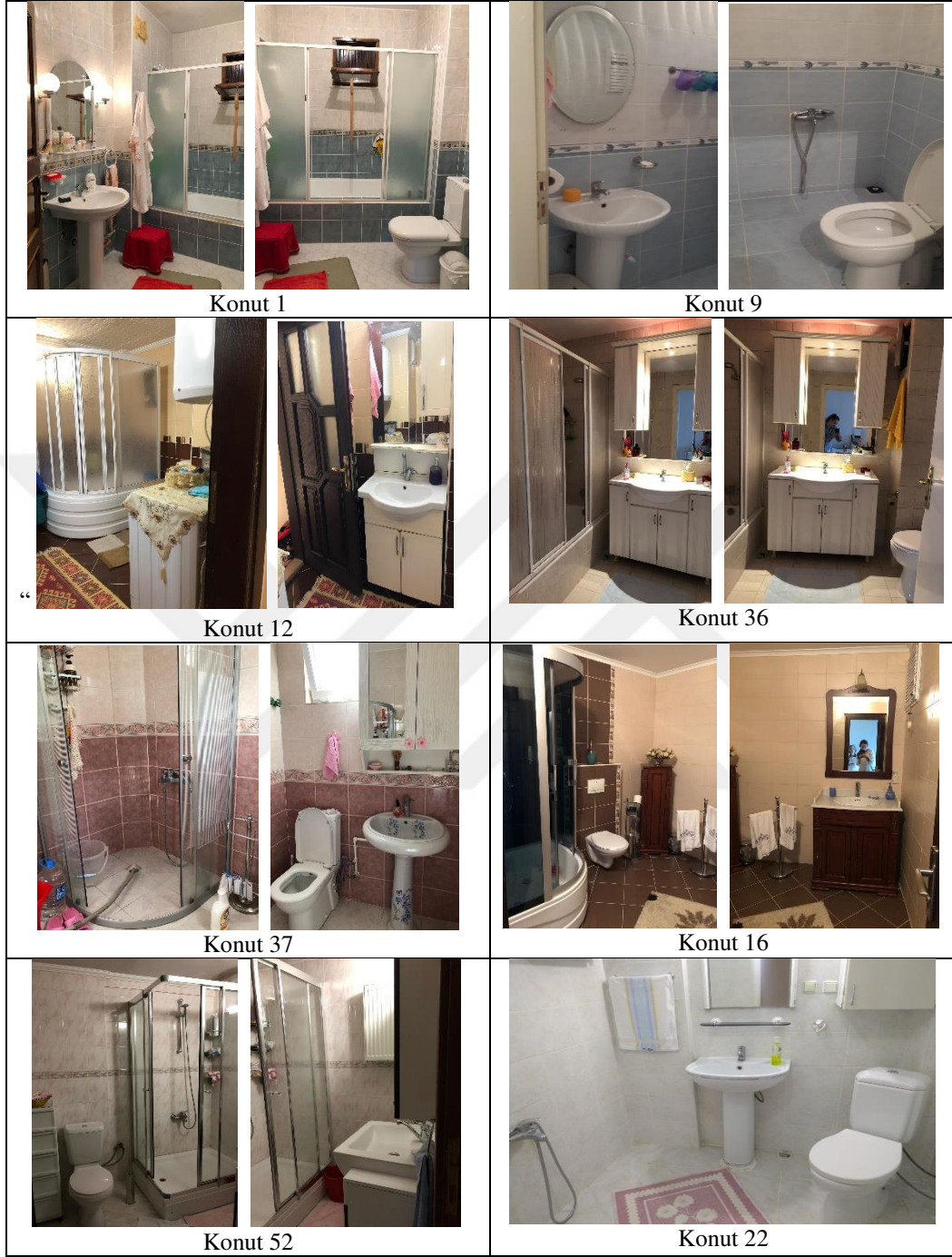
Banyoda değinilen bir başka konu da erişimdir. Yaşlı kullanıcılar banyolarında erişim ile ilgili, “Banyo girişlerindeki küçük yüksekliklerin (eşiklerin) olması, “Prizlere yetişememe” gibi ifadelerle karşılaştıkları zorlukları dile getirmiştir. Kullanıcıların “küçük yükseklik” diye tanımladıkları banyo girişindeki eşikler özellikle gece uyanıp tuvalete gidecekleri zaman kullanıcıları oldukça zorlamaktadır. Kullanıcılar özellikle gece uykudan kalktıklarında algı ve refleksleri daha da yavaşladığından kaza riskini arttırmaktadır.

Yaşlı kullanıcılar ayrıca banyo ile ilgili yetersiz depolama alanlarına, tutunma barlarına, konut içi konumuna ve estetik faktörlere de değinmişlerdir.

Tablo 21. Yaşlı kullanıcıların banyo mekanlarından örnek görseller

Tablo 21'in devamı

- Yaşlı kullanıcıların yatak odalarının sevdikleri ve sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki yatak odasının özellikleri arasındaki ilişki (soru 24a, soru 24b, soru29)

Yaşlı kullanıcıların yatak odalarında sevdikleri ve sevmedikleri özellikler ile hayallerindeki yatak odasının nasıl olduğuna ilişkin yöneltilen sorulara verilen yanıtlar

birlikte değerlendirildiğinde sıralamalarda farklılıklar olmakla birlikte ilk iki sırada mekan boyutları ve donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin özellikler öne çıkmıştır. Yine sıralamalar değişmekle birlikte gün ışığı, manzara, erişim, diğer mekanlar ile ilişki, yarı açık mekan kullanımı, özel aktive alanı ve estetik faktörler önemsenen diğer konular olmuştur (Tablo 22).

Tablo 22. Kullanıcıların konutlarındaki yatak odası ile hayallerindeki yatak odasının karşılaştırılması

Yatak odasında sevilen özellikler	Oran %	Yatak odasında rahatsız olunan özellikler	Oran %	Hayallerindeki yatak odasının özellikleri	Oran %
Gün ışığına ilişkin pozitif özellikler	38,6	Mekan küçüklüğü ve yerleşimi	35,7	Donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin özellikler	52,9
Donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özellikler	35,7	Donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin negatif özellikler	21,4	Mekan büyüklüğü ve yerleşimi	38,6
Banyo ile ilişkisi	15,7	Yönlenme ve manzara	17,1	Gün ışığı	37,1
Mekan büyüklüğü ve yerleşimi	14,3	Erişim	14,3	Yönlenme ve manzara	21,4
Yönlenme ve manzara	12,9	Yetersiz gün ışığı	10	Diğer mekanlar ile ilişkisi	17,1
Yarı açık mekan kullanımı	4,3	Konut içi konum	2,9	Özel bir aktivite alanı	17,1
				Yatağa ve dolaplara erişim	10
				Estetik faktörler	8,6

Yapılan irdelemelerde yaşlı kullanıcılar kendi yatak odalarında sevdikleri özellik olarak ilk sırada gün ışığı gelmektedir. Mekanın güneş alması ve aydınlık olması yaşlı kullanıcılar için yatak odalarında en çok öne çıkarılan pozitif özellik iken birlikte gün ışığının yetersiz olması durumu da kullanıcılar tarafından negatif özellik olarak dile getirilmiştir. Buradan görüldüğü üzere yaşlı kullanıcılarının kendi yatak odalarının aydınlık ve güneş alıyor olması onlar için oldukça önem taşımaktadır. Hayallerindeki yatak odası için kullanıcılar “Güneş alsın yeter”, “Gün içinde uzun süre ışık alan”, “Sabah güneşinin odamda doğduğu”, “Güneşi içine alan büyük pencereleri olan”, “Güneşin doğuşunu ve batışını izleyebileceğim” gibi ifadeleri ile gün ışığına vurgu yaparak en çok söylenen 3.

özellik olmuştur (Tablo 22). Kullanıcılar gün ışığı ile birlikte yaşlı kullanıcılar kendilerini daha zinde uyandıklarını ve daha güne daha mutlu başladıklarını ifade etmiştir.

Yaşlı kullanıcılar için önem arz eden bir diğer konu da yatak odasının mekan boyutları ve mobilyaların örgütlenme biçimidir. Kullanıcılar kendi yatak odalarında en çok rahatsız oldukları bu özellik ile ilgili olarak “Küçük ve dar olması”, “Odanın büyüklüğüne göre çok fazla sayıda eşya olması”, “Eşyaların düzensiz ve yanlış yerleştirilmesinden dolayı hareket alanının çok az olması” gibi ifadeler ile şikayetlerini dile getirmişlerdir (Tablo 23). Kullanıcılar kendi yatak odalarında mekan boyutlarının yanı sıra daha çok yerleşimine vurgu yapmışlardır. Bunun sebebi gece tuvalete gitmek için uykudan uyandıklarında yatağın etrafında rahatça hareket edebilecekleri yeterli sirkülasyon alanlarının olmamasıdır. Yaşlı kullanıcılar için özellikle yatak çevresinde sirkülasyon alanının olması onlar için önem taşımaktadır. Kullanıcılar hayallerindeki yatak odası için mevcut odalarındaki şikayetçi oldukları mekan küçüklüğü ve yerleşimi ile tutarlılık gösteren büyük, geniş ve az eşyalı bir mekan istediklerini belirtmişlerdir.

Yaşlı kullanıcıların yatak odaları ile ilgili olarak önemsedikleri bir başka konu da donatı, mobilya ve aksesuar özellikleridir. Mevcut yatak odaları için olumsuz ve olumsuz özellik olarak 2.sırada, hayallerindeki yatak odası için ise ilk sırada yer alması yaşlı kullanıcılar açısından bu konunun oldukça önemli olduğunu göstermektedir (Tablo 22). Yapılan irdelemelerde kullanıcılar “Başımı koyabileceğim bir yatağım olsun yeter”, “Yatağın başucunda ilaçlarımı ve gözlüğümü koyabileceğim “Küçük dolapların” (komodinlerin) olması” ifadeleri ile donatı, mobilya ve aksesuara ilişkin pozitif özelliklerini, “Kıyafet dolaplarımın yetersiz ve kullanışsız olması”, “Ayna olmaması”, “Başucu komodini olmaması” gibi ifadeler ile negatif özelliklerini vurgulamışlardır (Tablo 23). Buradan hareketle yaşlı kullanıcıların yatak odalarında eylemlerini gerçekleştirmede donatı mobilya ve aksesuarın olup olmama/ varlık yokluk durumunun önem taşıdığını göstermektedir.

Ayrıca kullanıcılar mobilyaların form ve boyutsal özellikleri ile ilgili “Yatağımın rahat olması sırtım rahat etsin başka bir şey istemem”, “Yatağımın ne çok yüksek ne çok alçak olması”, “Geniş bir dolabımın olması” gibi ifadeler ile pozitif özelliklerine, “Kıyafet dolabımın yüksek olması”, “Rahatsız bir yatağımın olması”, “Yüksek bir yatağımın olması dizlerimi zorluyor” gibi ifadeler ile negatif özelliklerine değinmiştir. Yaşlı kullanıcılar yatak odasında donatı ve mobilyaya dair özelliklerde ilk olarak dile getirilen şey uyuyabilecekleri rahat bir yatak olmasıdır. Bunun sebebi yaşlılık döneminde kullanıcılarda görülen artan

vücut ağırları ve çabuk yorulmaları olduğu söylenebilir. Kullanıcılar zinde uyanabilmek için rahat bir yatakta uyumak istemektedirler.

Hayallerindeki yatak odası ile ilgili olarak kullanıcılar kendi odalarında dile getirdikleri gibi yine yatağın rahat olmasını vurgulayarak buna ek olarak “Kitap okurken ya da gece tuvalete gitmek için uyandığımda kullanabileceğim abajurlu başucu komodini”, “Oturarak kıyafetimi giyebileceğim bir kollu (kolçaklı) koltuğu olsun” gibi ifadelerle komodinin isteklerini dile getirmişlerdir.

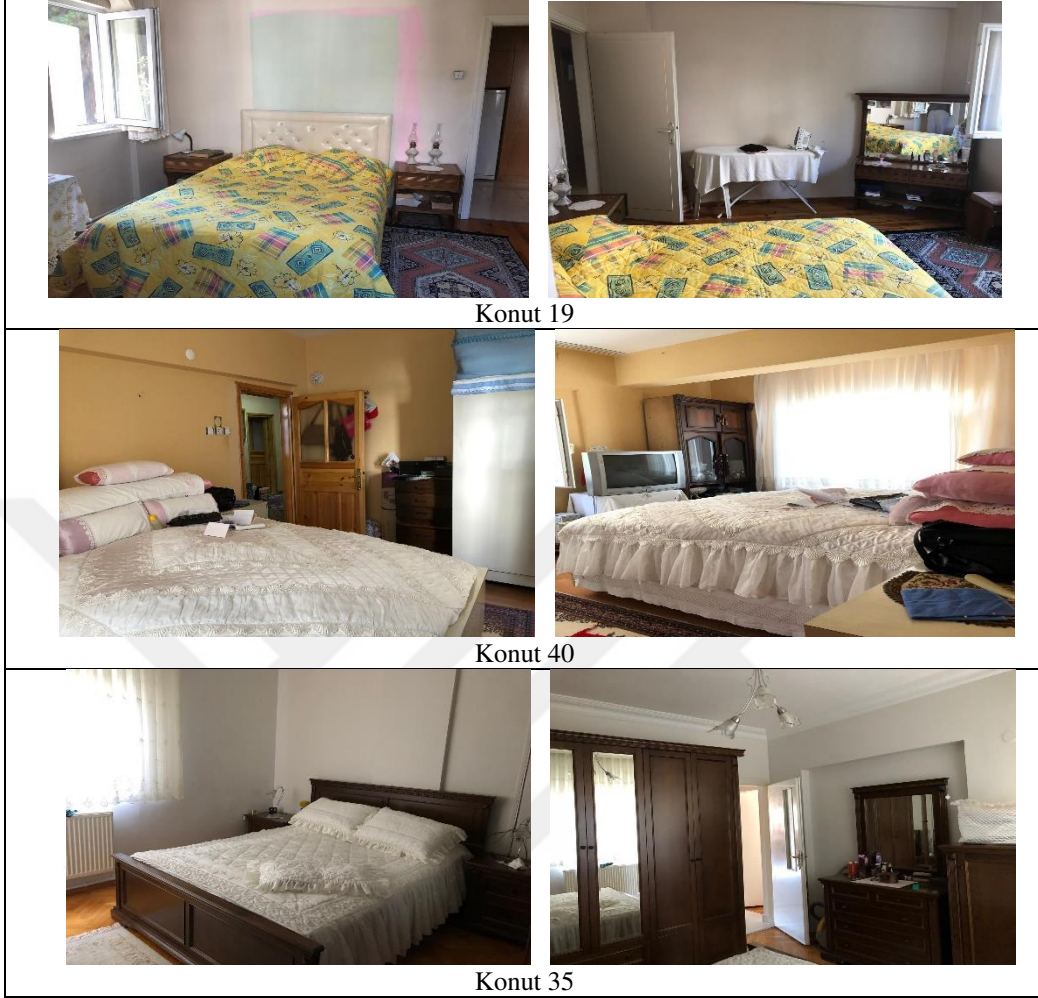
Yaşlı kullanıcıların yatak odasında önemsedikleri diğer bir konu banyo ile ilişkisidir. Kullanıcılar yatak odalarının özellikle banyoya olabildiğince yakın olmasını ya da odalarının ebeveyn banyolu olmasını istemektedir. Bunun gerekçesi uyandıklarında tuvalete gitme ihtiyacı duyduklarında en kısa zamanda banyoya ulaşabilmektedir.

Kullanıcılar ayrıca yatak odasında manzaraya, konuttaki diğer mekanlar ile ilişkisine, yatağa ve dolaplara erişime, özel bir eylem alanına (hobi köşesi vb.) ve estetik faktörlere de değinmişlerdir.

Tablo 23. Yaşlı kullanıcıların yatak odalarından örnek görseller

Tablo 23'ün devamı

5. SONUÇLAR

Çalışma kapsamında yaşlı kullanıcılar ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek çalışmanın sonuçları ortaya konmuştur.

Elde edilen sonuçları aktarmadan önce; görüşme yapılan yaşlı kullanıcıların özellikleri ve konutlarına ilişkin genel bilgileri kısaca hatırlatmak gerekirse; görüşme yapılan yaşlı kullanıcılar 65-74, 75-84 ve 85 ve üzeri yaştaadır. % 67'si kadın, %33'ü erkek olan görüşmecilerin çoğunluğu (%80) evli olup, eğitim durumları (%48,6) lise, (18,6) üniversite, (%18,6) ortaokul, (%10) ilkokul ve (%1,4) lisansüstüdür. %55,7'si emekli olan görüşmecilerin aylık gelir durumları (%51,4) 2.500-5.000'dır.

Kullanıcıların konutları ağırlıklı olarak (% 97,1) sitede ya da tekil apartmanlarda yer alan kaloriferli apartman daireleridir. Konutları genellikle asansörlü olup (%54,3), (%12,86) zemin, (%34,28) 1.-2. kat, (%30) 3.-4.kat, (%22,86) 5. ve üzeri bir kattadır.

- Yaşlı bireyler barınma tercihleri ile ilgili sunulan alternatiflerde koşullar ne olursa olsun yaşlılık döneminde kendi evlerinde yaşamayı tercih etmektedirler. Bu tercihlerinin sebeplerinde ise bağımsız olma, rahat etme, mutlu ve huzurlu hissetme, özgürlük, geçmişle bağ, yuva hissi, aidiyet, arkadaş ve komşuluk ilişkileri gibi psiko-sosyal etkenler ön plandadır. Bu sonuç “Bireylerin yaşlılık dönemlerinde kendi evlerinde yaşlanmayı tercih ederler” ve “Bireylerin yerinde yaşlanmayı tercih etme sebepleri içinde psiko-sosyal etkenler daha baskındır” varsayımlarını doğrulamaktadır.
- Kullanıcılara hem kendi yaşadıkları konutun yakın çevresinde en çok beğendikleri hususlar hem de yakın çevre ile ilgili beklentileri sorulduğunda kullanıcılar ağırlıklı olarak toplu taşımalara, parklara, bahçelere ve market pazara yakınlığa yer vermişlerdir. Dolayısıyla yaşlı kullanıcıların yaşadıkları konut alanlarında yeşil alanlar, toplu taşımaya yakınlık ve alışveriş imkanları önemlidir. Özellikle ileri ve çok ileri yaş aralığındaki kullanıcılar için sağlık hizmetlerine yakınlık da önem kazanmaktadır.
- Kullanıcılarının mevcut konutlarını ile ilgili değiştirmek istedikleri genel özelliklere bakıldığında ilk dile getirilen konu erişim ile ilgili olup düşey sirkülasyon ile ilgilidir. Gerek asansörlü kon utlarda oturan gerekse oturmayan

tüm kullanıcılar tarafından asansör kullanımı özellikle vurgulanmıştır. Hem kullanıcıların kendi konutlarına ulaşımında hem de sosyal ilişkiler kuracakları komşularına ulaşımında yaşadıkları konutun asansörlü olması önemlidir.

Yaşama mekanlarına ilişkin;

- Yaşlı kullanıcıların konutta en çok vakit geçirdikleri mekan yaşama mekanları, diğeri ise yaşama mekanı ile ilişkili olabilecek bir yarı açık mekan olan balkonlar yer almaktadır. Bu sonuç “Yaşlı kullanıcıların konutlarında en çok vakit geçirdikleri yer yaşama mekanlarıdır” ve “Yaşlılık döneminde konutlarda yarı açık mekan kullanımı önemlidir” varsayımlarını doğrulamaktadır.
- Yaşlı kullanıcıların yaşama mekanında oturma-dinlenme, misafir ağırlama, yemek yeme eylemlerinin yanı sıra serbest zaman aktiviteleri ve yatma-uyuma eylemlerini de gerçekleştirmektedir.
- Yaşama mekanlarında kullanıcıların en çok önemsedikleri hususlar; mekanın büyüklüğü, mekanda yer alan mobilyalar ve bu mobilyaların yerleşim düzenidir.
- Kullanıcılar yaşama mekanı ile ilgili en çok şikayetçi oldukları husus mekanın küçük olmasıdır.
- Yaşama mekanında yer alan mobilya özellikleri olarak yaşlı kullanıcılar mobilyaların rahat, antropometrik boyutlarına uygun ve kolçaklı olması gerektiği vurgulanmıştır. Algısal ve zihinsel açıdan kullanıcıların yorulmaması için donatı ve mobilyalarda açık renkler ve karmaşık olmayan desenler tercih edilmelidir.
- Yaşama mekanlarının caddeyi, sokağı, yeşili görmesi ve aydınlık olması kullanıcıların önem verdikleri özelliklerdir. Bu sonuç “Gün içinde en çok vakit geçirilen mekan olarak yaşama mekanlarında, gün ışığı ve manzara yaşlı kullanıcılar için önemlidir” varsayımını doğrulamaktadır.
- Yaşlı kullanıcıların hayalleri yaşama mekanında mekan büyük olması, gün ışığı alması, manzaralı olması ve mobilya özellikleri ön plandadır. Hayallerindeki yaşama mekanı ile ilgili olarak yaşlı kullanıcılar geniş, aydınlık, manzaralı, az ve rahat eşyaları olan mutfak ile bir arada ve balkonlu bir mekan tercih etmektedirler. Aynı zamanda hayallerindeki yaşama mekanı için kitap okuma, resim yapma vb. eylemleri için tanımlanan bir eylem alanı olması gerektiği vurgulanmıştır.

Mutfak mekanına ilişkin olarak;

- Yaşlı kullanıcıların mutfakta yemek hazırlama, pişirme, yeme eylemlerinin yanı sıra tv izleme, çamaşır yıkama, oturma ve depolama eylemlerini de gerçekleştirmektedir.
- Mutfakta kullanıcıların en çok dikkat ettikleri hususlar mekan büyüklüğü ve donatı, ekipman, depolama alanına dair özelliklerdir. Mutfakta mekan büyüklüğü yaşlı kullanıcılar tarafından en çok vurgulanan husus olmakla birlikte, donatı/ekipmanın özellikleri ve bunların yerleşim düzeni de kullanıcılar için önem taşımaktadır.
- Kullanıcılar mutfaklarının en çok küçük olmasından şikayetçidirler.
- Kullanıcıların büyük çoğunluğu mutfakta herhangi bir kaza geçirmemişlerdir.
- Erişim problemi, yaşlı kullanıcıların mutfaklarında şikayetçi oldukları bir konudur. Kullanıcılar özellikle üst dolaplara erişimde zorluk yaşadıklarını vurgulamışlardır.
- Yaşlı kullanıcıların hayalindeki mutfak büyük, geniş ve rahat çalışma alanları olan, güneş alan, balkonlu, erişilebilir ve yaşama mekanı ile bir arada tasarlanmış bir mekandır.

Banyoya ilişkin olarak;

- Yaşlı kullanıcılar banyolarında yıkanma-duş alma, tuvalet, çamaşır yıkama, depolama ve soyunma-giyinme eylemlerini gerçekleştirmektedirler.
- Banyoda kullanıcıların en çok önem verdikleri hususlar arasında yıkanma alanı ve mekan büyüklüğüne ilişkin hususlar ön plandadır. Bu sonuç “Yaşlı kullanıcıların ıslak hacimlerde donatı ve ekipmanlara rahat erişim ve kullanım kolaylığı en çok önem verdikleri hususlardır” varsayımını kısmen doğrulamaktadır.
- Kullanıcılar banyo mekanlarının geniş ve büyük olmasından memnun olmaktadır.
- Banyoda kullanıcıların en şikayetçi oldukları konu yıkandıkları yerin fiziksel özelliklerinin onlara uygun olmadığı yönündedir. Kullanıcılar küvette yıkanmaktan şikayetçidirler. Küvete girip çıkarken zorlanmakta ve düşmekten korkmaktadırlar.
- Kullanıcıların hayallerindeki banyo tasarımları, rahatça hareket edebilecekleri genişlikte, hem zemin duş alanı olan, yeterli depolama alanına sahip, sıcak,

yıkınma yeri ve klozet çevresinde tutunma barları yer alan ve yatak odasına yakın dñzenlenen bir mekan olmuştur.

Yatak odasına ilişkin olarak;

- Yaşlı kullanıcılar yatak odasında yatma-uyuma, soyunma-giyinme eyleminin yanı sıra kişisel bakım, oturma, tv izleme ve kitap okuma vb. eylemleri gerçekleştirmektedir.
- Yatak odasında kullanıcılar için gün ışığı, mekan büyüklüğü, mobilya özellikleri ön plana çıkmaktadır.
- Kullanıcıları yatak odalarında en memnun eden husus mekanın aydınlık olmasıdır. Bunun yanı sıra yaşlı kullanıcıların uyudukları yatağın rahat ve konforlu olması donatı özelliklerinde en öne çıkan konudur.
- Kullanıcıların yatak odasındaki en çok rahatsız oldukları husus ise mekanın yeterli büyüklükte olmamasıdır. Kullanıcılar yatak odalarında namaz kılma, kitap okuma vb. eylemleri için ayrı eylem alanına ihtiyaç duymaktadır.
- Yaşlı kullanıcıların hayallerindeki yatak odasında uyuyabilecekleri ve uzanabilecekleri rahat bir yatağı ve yatak başuçlarında yaşlı kullanıcılar gözlük, ilaç, kitap ve gece lambası gibi aksesuarlarını koymak için komodinlere ihtiyaç duymakta ve banyoya yakın bir yatak odası istediklerini vurgulamışlardır.

6. ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen veriler ışığında ve literatürdeki bilgiler birlikte değerlendirilerek yaşlı kullanıcıların kullanımına yönelik konutların olması gereken iç mekan özellikleri ve tasarım prensiplerine ilişkin öneriler tasarımcılara öneriler ve araştırmacılara öneriler olmak üzere iki grupta ele alınmıştır.

Tasarımcılara öneriler:

Yaşlı kullanıcıların mevcut konutlarının tadilatında ve yaşlı kullanıcılara yönelik yapılacak konut tasarımlarında dikkat edilmesi gereken tasarım prensipleri aşağıda sıralanmıştır.

- Konut yakın çevresinde yaşlı kullanıcıların yürüyerek kolaylıkla ulaşabilecekleri, sosyalleşebilecekleri ve fiziksel aktiviteler yapabilecekleri yeşil alanlar, günlük ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri alışveriş noktaları ve sağlık hizmetleri yer almalıdır.
- Konutlar, mümkün olduğunca az katlı olmalı ve mutlaka düşey sirkülasyonda asansöre yer verilmelidir.
- Konutta yer alan tüm mekanların tasarımında kullanıcıların gereksinimleri, istekleri, beklentileri ve boyutsal özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Mekan büyüklüğü, yeterli sirkülasyon ve donatı ve mobilyalar yaşlı kullanıcıların antropometrik boyutlarına uygun olarak tasarlanmalıdır. Kullanılan donatı ve mobilya özellikleri, hem formal hem de boyutsal açıdan yaşlı kullanıcıların kullanımına uygun seçilmeli ya da tasarlanmalıdır.
- Konutlarda gün içerisinde en çok vakit geçirilen yaşama mekanlarında, mekan büyüklüğü, kullanıcıların ihtiyaç duydukları mobilyaları ve sirkülasyon alanlarını rahatlıkla düzenlenmesi önemlidir. Yaşama mekanları, oturma, dinlenme ve televizyon izleme eylemlerinin dışında, farklı hobiler için de bir eylem alanı barındırabilecek yeterli büyüklükte olmalıdır. Mekan içerisinde ihtiyaca yönelik yeterli sayıda mobilya yer almalı; kullanılmayan mobilyalar kaldırılmalıdır. Mobilya yerleşiminde rahat bir şekilde sirkülasyonu sağlayacak boş alan bırakılmalı; sirkülasyon alanlarının üzerinde masa, sehpa vb. eşyalar yer almamalıdır. Evlerinde yalnız yaşayan kullanıcılar için gün içerisinde caddeyi,

sokağı ve bahçeyi izlemek önemli olduğu için yaşama mekanında kullanıcıların cam kenarında oturup dışarıyı seyredebilmelerine imkan veren rahat bir koltuk olmalıdır. Koltuklar yerleştirilirken sohbet etme ve televizyon izleme eylemleri için uygun mesafeler bırakılmalı; istenildiğinde uzanarak dinlenilebilecek ve rahatça oturup kalkmalarına imkan verecek özelliklerde olmalıdır. Algısal ve zihinsel açıdan kullanıcıların gözlerinin yorulmaması için mekan içerisinde açık renkli mobilyalar seçilmelidir. Yaşlı kullanıcılar için yaşama mekanının manzaraya yönelmesi, bol gün ışığı alması ve yarı açık mekan ile ilişkili olması oldukça önemlidir. Balkonlar kullanıcıların gün içerisinde dışarı ile ilişki kurdukları bir yer olması sebebi ile yaşama mekanları, doğrudan yarı açık bir mekan ile ilişkili olmalıdır. Yarı açık mekanlar kullanıcıların yaşadıkları çevreden izole olmadan sosyal yaşamın içerisinde aktif bir yaşam sürdürmelerini destekleyerek yaşam memnuniyetlerini yükseltecektir.

- Mutfaklar, yaşlı kullanıcıların yemek hazırlama, pişirme ve yeme eylemlerini gerçekleştirebilecekleri, rahat hareket edebilecekleri yeterli büyüklükte, aydınlık ve ferah olmalıdır. Kullanım kolaylığı açısından mutfak mekanı kare ya da dikdörtgen formda tasarlanmalı; dar ve ince uzun koridorlar şeklinde tasarlanmamalıdır. Yaşlı kullanıcıların erken yorulmaları göz önünde bulundurularak işlevsel mutfaklar tasarlanmalı; ekipman, donatı ve çalışma alanları eylemlerin yapılış sırasına göre yerleştirilmelidir. Mutfakta geçirdikleri zaman içerisinde kullanıcıların uzun süre ayakta kaldıklarında tezgah alanında oturarak çalışmaya imkan tanıyan ikinci bir tezgah alanının tasarlanmalıdır. Bu tezgahlar, kullanıcıların yemek hazırlama eylemlerinin yanı sıra aynı zamanda yemeklerini yiyebilecekleri de bir alandır. Mutfaklarda depolama birimlerine de erişim önemlidir. Tezgah üstü depolamalar için yüksekliğin yaşlı kullanıcıların erişim mesafelerine uygun olmalı; tezgah altı depolama birimlerinde ise özellikle çekilebilir raf ve çekmecelere yer verilmelidir.
- Banyolar, yaşlı kullanıcıların eylemleri için yeterli büyüklükte olmalı ve yıkanma yeri özellikle hem zemin olarak tasarlanmalı; içerisinde oturarak yıkanabilmek için sabit bir oturma elemanı yer almalıdır. Küvet veya kotlu duşakabinler tercih edilmemelidir. Klozet bölgesinde oturup kalkarken rahat etmeleri için tutunma barları olmalı; gerektiğinde lavabo kenarlarında ve duş alanlarında bile bir tutunma barı yer almalı ya da ihtiyaç duyulduğunda eklenebilecekler uygun

alanlar bırakılmalıdır. Tutunma barları kullanıcıların düşme risklerini azaltarak kendilerini güvende hissetmelerinde yardımcı olacaktır. Banyolar ıslak hacimler olması sebebi ile zemininde mutlaka kaymayan malzemeler tercih edilmelidir.

- Yatak odaları kullanıcıların sabah uyandıklarında güne zinde ve güzel bir başlangıç yapabilmeleri için bol gün ışığı almalı ve aydınlık olmalıdır. Kullanıcıların mekan içerisindeki eylemlerini gerçekleştirebilmeleri ve rahat hareket edebilmeleri için yatak odaları yeterli büyüklükte olmalı ve mümkün olabildiğince banyo ile doğrudan ilişkili olmalıdır. Odada rahat uyunabilecek büyüklükte bir yatak ve yatağın her iki yanında telefon, ilaç vb. eşyalar için komodin yer almalıdır. Kullanıcıların yatak odasında depolama ihtiyacını karşılayacak yeterli sayıda giyinme dolabı bulunmalı; dolap içleri kullanıcıların aradıkları eşyayı kolaylıkla bulabilmeleri için aydınlatılmalıdır. Dolap raflarına erişim kolaylığı için dolap içinde hareket mekanizmalı raf sistemleri çözümlidir.

Araştırmacılara öneriler:

- Çalışma kapsamında konutta yer alan mekanların her biri tek tek, bir çalışma konusu olarak ele alınıp, yaşlılık döneminde bireylerin değişen ihtiyaç ve beklentileri o mekan özelinde tespit edilerek daha detaylı çalışmalar yapılabilir.
- Yaşlı kullanıcıların fizyolojik özellikleri ve antropometrik boyutlarına uygun mobilya tasarımlarına yönelik veri elde etmek üzere farklı bilimsel çalışmalar yapılabilir.
- Yerde yaşlanma ile ilgili yeni yapılacak çalışmalarda konut yakın çevresini de ele alan yerleşim ölçeğinde kullanıcıların ihtiyaç ve beklentilerin tespitine yönelik disiplinler arası farklı çalışmalar yapılabilir.
- Yerde yaşlanma konusuna ilişkin araştırmalardan elde edilen sonuçlar farklı platformda, ilgili kurum ve kuruluşlar ile (yaşlı sorunları ile ilgili dernek ve kuruluşlar, yerel yöneticiler, tasarımcılar, sosyal hizmet uzmanları vb.) paylaşılarak çeşitli seminer ve atölyelerle farkındalık çalışmaları yapılabilir.
- Yerde yaşlanma ile ilgili toplumu bilinçlendirmek için farklı disiplinlerden araştırmacılar bir araya gelerek disiplinler arası projeler ortaya konabilir.

7. KAYNAKLAR

- Abduşoğlu, A., 2012. Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler Araştırması, Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyumu, Mart, Ankara, Bildiri Kitabı: 81-115.
- Akbay, E. 1998. Yaşlıların Sosyo-kültürel Yapılarına, Ekonomik Düzeylerine, Bulundukları Ortamlara Bağlı Olarak Mekansal Beklentilerinin Trabzon Huzurevi Örneğinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aksoy, A. D. ve Günay, G., 2017. Yaşlıların Barınma İhtiyacına Alternatif Olarak Sürdürülebilir Yaşlı Köyleri, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7,2, 1-19.
- Aksözer, M., Nuhurat, C. ve Say, Ş., 2011. Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler Araştırması, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 27,27, 103-127.
- Altan, Ö. Z. ve Şişman, Y., 2003. Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar, Kamu-İş Dergisi, 7,2, 2-36.
- Anonim, 2015. A Check For Safety: A Home Fall Prevention Checklist for Older Adults, Centers for Disease Control and Prevention, Publication Number: CS259944B, New York.
- Anonim, 2016. Aging in Place Design Guidelines, Enterprise Green Communities, New York.
- Arcan, E. F. ve Evci, F., 1999. Mimari Tasarıma Yaklaşım, Bina Bilgisi Çalışmaları, 3. Basım, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul.
- Arpacı, F., 2005. Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık, Eğitim ve Kültür yayınları, Ankara.
- Arpacı, F., 2015. Yaşlı Bireylerin Yaşam Kalitesi Açısından Günlük Yaşam Aktivitelerini Yapabilme Durumunun İncelenmesi, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 8,1, 46-53.
- Arun, Ö., 2008. Yaşlı Bireyin Türkiye Serüveni: Kaliteli Yaşlanma İmkânı Üzerine Senaryolar, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7,2, 313-330.
- Aydiner Boylu, A., 2013. Yaşlılıkta Yaşam Kalitesi ve Konut İlişkisi, Toplum ve Sosyal Hizmet, 24,1, 145-156.
- Behm, J. 2019. A Complete Room by Room Aging in Place Checklist. <https://www.dumpsters.com/blog/aging-in-place-design> 10 Nisan 2021.

- Bernard, M., Bartlam, B., Sim, J. ve Biggs, S., 2007. Housing and Care For Older People: Life in An English Purpose-Built Retirement Village, Ageing & Society, 27,4, 555-578.
- Bernard, M., Liddle, J., Bartlam, B., Scharf, T. ve Sim, J., 2012. Then and Now: Evolving Community in The Context of A Retirement Village, Ageing & Society, 32,1, 103-129.
- Beyer, G. H. ve Nierstras, F. H. J., 1967. Housing The Aged in Western Countries: Programs, Dwellings, Homes and Geriatric Facilities, Bouwcentrum, Rotterdam, and The Center for Housing and Environmental Studies, Cornell University, New York.
- Bilge, U., Elçioğlu, Ö., Ünalacak, M. ve Ünlüoğlu, İ., 2014. Türkiye’de Yaşlı Evde Bakım Hizmetleri, Euras J Fam Med, 3,1, 1-8.
- Bilotta, C., Bergamaschini, L., Spreafico, S. ve Vergani, C., 2010. Day Care Centre Attendance and Quality of Life in Depressed Older Adults Living in The Community, European Journal of Ageing, 7,1, 29-35.
- Boduroğlu, Ş., 2012. Konut Mutfak ve Banyo Tasarımında Yaşlı ve Engelli Kullanıcıları Da Kapsayan Evrensel Yaklaşımlar, 18. Ulusal Ergonomi Kongresi, Kasım, Gaziantep.
- Bonenberg, A., Branowski, B., Kurczewski, P., Lewandowska, A., Sydor, M., Torzyński, D. ve Zabłocki, M., 2019. Designing for Human Use: Examples of Kitchen Interiors for Persons with Disability and Elderly People, Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries, 29,2, 177-186.
- Bowling, A. ve Gabriel, Z., 2004. An Integrational Model of Quality of Life in Older Age: Results from The ESRC/MRC HSRC Quality of Life Survey in Britain, Social Indicators Research, 69,1, 1-36.
- Burr, J. A., Mutchler, J. E. ve Warren, J. P., 2005. State Commitment to Home and Community-Based Services: Effects on Independent Living for Older Unmarried Women, Journal of Aging & Social Policy, 17,1, 1-18.
- Byles, J. E., Mackenzie, L., Redman, S., Parkinson, L., Leigh, L. ve Curryer, C., 2014. Supporting Housing and Neighbourhoods for Healthy Ageing: Findings From The Housing And Independent Living Study (HAIL), Australasian Journal on Ageing, 33,1, 29-35.
- Connell, B. R. ve Wolf, S. L., 1997. Environmental and Behavioral Circumstances Associated with Falls at Home Among Healthy Elderly Individuals, Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 78,2, 179-186.
- Cook, C. C., Yearns, M. H. ve Martin, P., 2005. Aging in Place: Home Modifications Among Rural and Urban Elderly, Housing and Society, 32,1, 85-106.

- Çakmak, İ.C., 2014. Yerinde Yaşlanma Olgusunun Konut Mekân Kullanımı Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakır, D., 2004. 65 Yaş ve Üstü Kullanıcıların Fizyolojik, Psikolojik ve Sosyo-Ekonomik Gereksinmelerine Göre Yaşlı Yurtları Tasarlama Kriterlerinin Belirlenmesi ve Diyarbakır Merkez Huzurevinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çınar, H., Tuncer, A. ve Arslan, A., 2011. Huzurevlerinde Fiziksel Çevrenin Yaşlı ve Engellilere Uygunluğu, 17. Ulusal Ergonomi Kongresi, Ekim, Eskişehir, Kongre Kitabı: 252- 270.
- Danış, M. Z., 2008. Community Based Care Understanding and Social Services: A Care Model Proposal from Turkey, Turkish Journal of Geriatrics, 11,2, 94-105.
- Danış, M. Z. ve Efe, F., 2016. Aktif yaşlanma, Velittin Kalıncara (Ed.), Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler -2 içinde 263-292, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Degenholtz, H. B., Miller, M. J., Kane, R. A., Cutler, L. J. ve Kane, R. L., 2006, Developing A Typology of Nursing Home Environments, Journal of Housing for The Elderly, 20,1, 5-30.
- Doğan, A., 2009. Yaşlı ve Ergonomi, Turkish Journal of Physical Medicine & Rehabilitation 55, 2, 95-99.
- D.P.T. 2007. Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, Yayın No:2741, Ankara.
- Eijkelenboom, A., Verbeek, H., Felix, E. ve Van Hoof, J., 2017. Architectural Factors Influencing The Sense of Home in Nursing Homes: An Operationalization for Practice, Frontiers of architectural research, 6,2, 111-122.
- Esendemir, Ş., 2016. Türkiye’de Yerinde Yaşlanma ve Mekân Gerontolojisinin Temel Parametreleri, Sosyoloji Dergisi, 36,2, 13-31.
- Esther, K., What is The Best Bed Height for Seniors? 2021 <https://seniorsafetyadvice.com/what-is-the-best-bed-height-for-seniors/> 10 Mart 2021.
- Fareq, R. U. ve Neeraja, T., 2020. Determinants of Bedroom Design in Elderly Housing, Current Journal of Applied Science and Technology, 39,48, 162-168.
- Fay, R. ve Owen, C., 2012. Home in The Aged Care Institution: Authentic or Ersatz, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 35, 33-43.
- Feddersen, E., Lüdtke, I., Braun, H. ve Reisenberger, J., 2018. Living for The Elderly: A Design Manual, Second Edition, Birkhäuser Publishing, Switzerland.

- Feng, I., Chen, J. H., Zhu, B. W. ve Xiong, L., 2018. Assessment of and Improvement Strategies for The Housing of Healthy Elderly: Improving Quality of Life, Sustainability, 10,3, 722.
- Fiessel, W., Kulyk, M. R., Peel, B., Pfeifer, S., Robert, J. A. ve Statler, K., 2013. Aging in Place: A Saskatchewan Perspective, SIHL Group Project.
- Foster, L. ve Walker, A., 2015. Active and Successful Aging: A European Policy Perspective, The Gerontologist, 55,1, 83-90.
- Fozard, J.L., Rietsema J., Bouma, H. ve Graafmans, J.A.M., 2000. Gerontechnology: Creating Enabling Environments for The Challenges and Opportunities of Aging, Educational Gerontology, 26,4, 331-344.
- Genet, N., Boerma, W., Kroneman, M., Hutchinson, A. ve Saltman, R. B., 2012. Home Care Across Europe: Current Structure and Future Challenges, W.H.O. Regional Office, Geneva.
- Gillis, L., 2010. Making Place in Aging: A Community Based Approach, Master Thesis. Dalhousie Universit, Canada.
- Gitlin, L., 2003. Conducting Research on Home Environments: Lessons Learned and New Directions, Gerontologist, 43,628-637.
- Greenbrook, S. R., 2005. Village People: The Changing Role of Retirement Villages in New Zealand is Ageing Society, Master's Thesis, University of Auckland, New Zeland.
- Günay, G., Aydın B. A., Şahin, H., Demirci A. A. ve Oğuz, A., 2016. Yoksulluk ve Yaşlılık, Velittin Kalinkara (Ed.), Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler -2 içinde 165-196, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Güner, P. ve Güler, Ç., 2002. Yaşlıların Ev Güvenliği ve Güvenlik Listesi, Turkish Journal of Geriatrics, 5,4, 150-154.
- Güven, S., 2016. Evde Bakım Hizmeti Verme, Velittin Kalinkara (Ed.), Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2 içinde 293-324, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Gwozdz, W. ve Sousa-Poza, A., 2010. Ageing, Health and Life Satisfaction of The Oldest Old: An Analysis for Germany, Social Indicators Research, 97,3, 397-417.
- Hablemitoğlu, Ş. ve Özmete, E., 2010. Yaşlı Refahı, Kilit Yayınları, Ankara.
- Harrington, T.L., Harrington, M.K. (2000). Housing, Thomas L. Harrington and Marcia K. Harrington (Eds.), Gerontechnology: Why and How, 59- 84, Shaker Publishing, Netherlands.

- Hazer, O., 2012. Yaşlılar İçin Evde Bakım ve Evde Ergonomi: Geronteknolojik Yaklaşımlar. Kuşaklararası Dayanışma ve Aktif Yaşlanma Sempozyumu, Mart, Ankara, Bildiri Kitabı: 339-347.
- Hrovatin, J., Širok, K., Jevšnik, S., Oblak, L. ve Berginc, J., 2012. Adaptability of Kitchen Furniture for Elderly People in terms of Safety, Wood Industry/Drvna Industrija, 63,2, 113-120.
- İçli, G., 2019. Yaşlı Dostu Kentler, Velittin Kalıncara (Ed.), Yaşlılık: Yeni Yüzyılın Gerçeği içinde 379-410, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- İlçe, A.Ö., İlçe, A.C. ve Dıramalı, A., 2007. Yaşlılarda Ev Kazalarının Önlenmesi ve Kazalarının Önlenmesine Yönelik İç Mekan Çözümleri, Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e- dergisi <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/aiciad.pdf> 12 Nisan 2021.
- İmamoğlu, V., 2015. İleri Yaşlardaki Türklerin Yaşam Çevreleri ve Daha İyi Bir Yaşam İçin Öneriler, METU Journal of The Faculty of Architecture, 32,1, 105-119.
- Johnson, M., Duncan, R., Gabriel, A., & Carter, M. (1999). Home modifications and products for safety and ease of use, Design Research and Methods Journal, 1,1 https://projects.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/Home%20Modifications%20and%20Products.pdf 12 Nisan 2021.
- Kahya, N. C. , Zorlu, T., Özgen, S., Sarı, R. M. , Elmalı Şen, D. ve Sağsöz, A., 2009. Psychological Effects of Physical Deficiencies in The Residences on Elderly Persons: A Case Study in Trabzon Old Person's Home in Turkey, Applied Ergonomics, 40, 840-851.
- Kahyaoğlu, O., 2008. Yaşam Memnuniyeti ve Yaşam Memnuniyetini Etkileyen Değişkenler ile Ekonometrik Uygulama: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kalıncara, V. ve Arpacı, F., 2013. Yerinde Yaşlanma, VII. Ulusal Yaşlılık Kongresi, Mayıs, Karabük, Kongre Kitabı: 54-60.
- Kalıncara, V., 2015. Yaşlıların Antropometrik Ölçülerinin İç Mekân Tasarımına Uygulanması, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 8,2, 98-113.
- Kalıncara, V., 2016. Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Kalıncara, V. ve Arpacı, F., 2016. Yerinde yaşlanma, Velittin Kalıncara (Ed.), Yaşlılık: Disiplinler arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2 içinde 399-422, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

- Kalınkara, V., 2017. Yaşlanan Kentler: Kentsel Alanda Aktif Yaşlanmayı Destekleyecek Kapsayıcı Tasarım ve Ergonomi, Toplum ve Demokrasi, 11,24, 229-248.
- Kalınkara, V. ve Kapıkıran, Ş., 2017. Yerinde Yaşlanma Ölçeğinin Gerçekleştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri, Elderly Issues Research Journal, 10,2, 54-66.
- Kalınkara, V., 2019. Yerinde Yaşlanma ve Geronteknoloji, Velittin Kalınkara (Ed.), Yaşlılık: Yeni Yüzyılın Gerçeği içinde 467-502, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Kalınkara, V. ve Kalaycı, I., 2019. Yaşlı Sağlığı ve Konut, Velittin Kalınkara (Ed.), Yaşlılık: Yeni Yüzyılın Gerçeği içinde 65-92, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Karahan, A. ve Güven, S., 2002. Yaşlılıkta Evde Bakım, Geriatric dergisi, 5,4, 155-159.
- Kemper, P., 1992. The Use of Formal and Informal Home Care by The Disabled Elderly, Health Services Research, 27,4, 421- 451.
- Kemppainen Özer, Ö., 2006. Alternative Housing Environments for The Elderly in The Information Society, The Finnish Experience, University of Oulu, Finland.
- Kimmel, D.C., 1988. Ageism, Psychology, and Public Policy, American Psychologist, 43,3, 175-178.
- Kirby, S., 2004. A Housing Safety for Checklist for Older People, North Carolina State University, Cooperative Extension Helping People Put Knowledge to Work, <https://content.ces.ncsu.edu/housing-safety-checklist-for-older-people> 12 Nisan 2021.
- Koşar, N., 1996. Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı. Sosyal Hizmetler Yayını, Ankara.
- Kothiyal, K. ve Tettey, S., 2001. Anthropometry for Design for The Elderly, International Journal of Occupational Safety and Ergonomics, 7,1, 15-34.
- Kunduracı, A. C., 2017. Lighting Design for The Aging Eyes, International Journal of Science and Technology, 3,3, 185-194.
- Kurtkapan, H., 2018. Aktif Yaşlılık ve Yerel Yönetim Uygulamaları: İstanbul Örneği, Senex Yaşlılık Çalışmaları Dergisi, 2,2, 38-52.
- Kurt, G., Beyaztaş, F. Y. ve Erkol, Z., 2010. Yaşlıların Sorunları ve Yaşam Memnuniyeti, Adli Tıp Dergisi, 24,2, 32-39.
- Lansley, P., Flanagan, S., Goodacre, K., Turner-Smith, A. ve Cowan, D., 2005. Assessing The Adaptability of The Existing Homes of Older People, Building and Environment, 40,7, 949-963.

- Lecovich, E., 2014. Aging in Place: From Theory to Practice, Anthropological notebooks, 20,1, 21-32.
- Lee, S., Dilani, A., Morelli, A. ve Byun, H., 2007. Health Supportive Design in Elderly Care Homes: Swedish Examples and Their İmplication to Korean Counterparts, Architectural Research, 9,1, 9-18.
- Lee, Y., Hwang, J., Lim, S. ve Kim, J. T., 2013. Identifying Characteristics of Design Guidelines for Elderly Care Environments from The Holistic Health Perspective, Indoor and Built Environment, 22,1, 242-259.
- Li, P. L. ve Khan, T. H., 2012. Designing Long Term Care Accommodation for Senior Citizens: The Need for A Design Code in Malaysia, British Journal of Arts and Social Sciences, 8,1, 45-56.
- Low, G., Molzahn, A. E. ve Kalfoss, M., 2008. Quality of Life of Older Adults in Canada and Norway: Examining The Iowa Model, Western Journal of Nursing Research, 30,4, 458-476.
- Lucas, J. A., Rosato, N. S., Lee, J. A. ve Howell-White, S., 2002. Adult Day Health Services: A Review of The Literature, Rutgers Center for State Health Policy <http://www.cshp.rutgers.edu/publications/adult-day-health-services-a-review-of-the-literature> 15 Nisan 2021.
- Lux, M. ve Sunega, P., 2014. The Impact of Housing Tenure in Supporting Ageing in Place: Exploring The Links Between Housing Systems and Housing Options for The Elderly, International Journal of Housing Policy, 14,1, 30-55.
- Mulliner, E., Riley, M. ve Maliene, V., 2020. Older People's Preferences for Housing and Environment Characteristics, Sustainability, 12,14, 5723 <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/14/5723> 15 Nisan 2021.
- Neufert, E. 1984. Yapı Tasarımı, Burhan Çiçek (Çev.), 39. Baskıdan Çeviri, Beta Yayınları, Ankara.
- Oğlak, S., 2007. Uzun Süreli Evde Bakım Hizmetleri ve Bakım Sigortası, Turkish Journal of Geriatrics, 10,2, 100-108.
- Oğlak, S., 2011. Türkiye'de Yaşlı Bireylerin Bakım Gereksinimlerine Yönelik Yaşadığı Ortamda Sunulacak Bakım Modelleri, ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources, 13,4, 115-130.
- Oğlak, S., 2018. 21. Yüzyılda Yaşlanma ve Aktif Yaşlanma, Canatan, A. ve Özmete, E. (Ed.), Temel Gerontoloji içinde 222-238, Hedef CS Basım Yayınları, Ankara.
- Okumuş, M., 2014. Yaşlı Evlerinde Pencereilerin Bina Enerji ve Gün Işığı Performansına Etkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., Enerji Enstitüsü, İstanbul.

- Öz, F., 2002. Yaşamın Son Evresi: Yaşlılığı Psiko-sosyal Açıdan Gözden Geçirme, Kriz Dergisi, 10, 17-28.
- Özer Baş, G., 2019. Yeterlilik Düzeyi Bağımsız Olan Yaşlıların Mekan Kullanımına Yönelik Bir Çalışma, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- Özmete, E., 2008. Yaşlılıkta Yaşamın Anlamının Refah Göstergeleri ile Yordanması, Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 15,15, 7-20.
- Özmete, E. 2013. Gerontolojik Hizmet Ders Notları, <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=1418> 15 Nisan 2021.
- Öztop, H., Şener, A. ve Güven, S., 2008. Evde Bakımın Yaşlı ve Aile Açısından Olumlu ve Olumsuz Yönleri, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 1,1, 39-49.
- Panero, J. ve Zelnik, M., 1979. Human Dimension & Interior Space: A Source Book of Design Reference Standards, Whitney Library of Design, New York.
- Pinto, M. R., De Medici, S., Zlotnicki, A., Bianchi, A., Van Sant, C. ve Napou, C., 1997. Reduced Visual Acuity in Elderly People: The Role of Ergonomics and Gerontechnology, Age and Ageing, 26,5, 339-344.
- Pinto, M. R., De Medici, S., Van Sant, C., Bianchi, A., Zlotnicki, A. ve Napoli, C., 2000. Ergonomics, Gerontechnology, and Design for The Home-Environment, Applied Ergonomics, 31,3, 317-322.
- Rashid, S.N.S.A., Hussain, M.R. ve Yusuff, R.M., 2008. Designing Homes for The Elderly Based on The Anthropometry of Older Malaysians, Asian Journal of Gerontology Geriatric, 3, 75-83.
- Raske, M., 2010. Nursing Home Quality of Life: Study of An Enabling Garden, Journal of Gerontological Social Work, 53,4, 336-351.
- Riche, Ş., 2008. Designing Communication Appliances to Support Aging in Place, Doctoral Dissertation, Univ Paris Sud, France.
- Rioux, Y., 2005. The Well-Being of Aging People Living in Their Own Homes, Journal of Environmental Psychology, 25,2, 231-243.
- Rowe J. W. ve Kahn, R. L. 1997. Successful Aging, The Gerontologist, 37,4, 433-440.
- Salman, M., 2019. Yaşlılara Yönelik Alternatif Yaşam Biçimleri: Konut ve Çevresi Kapsamında Bir Değerlendirme ve Model Önerileri, Velittin Kalıncara (Ed.), Yaşlılık: Yeni Yüzyılın Gerçeği içinde 141-156, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Salomon, E., 2010. Housing Policy Solutions to Support Aging in Place, AARP Public Policy Institute, Washington.

- Sarı, R. ve Sağsöz, A., 2011. Sürdürülebilir Kent Yaşamı Bağlamında Huzurevi Konumu ve Kullanıcı Tercihleri, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 4,1, 1-14.
- Savut, Y., 2007. Yaşlıların Kullanacağı Mutfak ve Banyolarda Göz Önünde Bulundurulması Gereken Tasarım Kuralları, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, 46, 28-44.
- Severinsen, C., Breheny, M. ve Stephens, C., 2016. Ageing in Unsuitable Places, Housing Studies, 31,6, 714-728.
- Sixsmith, A. ve Sixsmith, J., 2008. Ageing in Place in The United Kingdom, Ageing International, 32,3, 219-235.
- Social Welfare Department, Code of Practice Residential Care Homes Persons with Disabilities https://www.swd.gov.hk/storage/asset/section/2984/en/cop_rchd_eng_201201.pdf 21 Nisan 2021.
- Soyuer, F. ve Soyuer, A., 2008. Yaşlılık ve Fiziksel Aktivite, İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 15,3, 219-224.
- Stevens, R., 2014. Converting Happiness Theory Into (Interior) Architectural Design Missions: Designing for Subjective Well-Being in Residential Care Centers, Annual Architectural Research Symposium, Ekim, Finlandiya, Bildiri Kitabı: 53-67.
- Stewart, J., Crockett, R., Gritton, J., Stubbs, B. ve Pascoe, A., 2014. Ageing at Home? Meeting Housing, Health And Social Needs, Journal of Integrated Care, 22,5, 242-252.
- Sürmen, Ş., 2008. Özürlüler ve Yaşlılar için Ulaşılabilir Çevre Tasarımı Eğitim Notları, TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul.
- Şafak, Ş., Erkal, S. ve Çopur, S., 2005. Yaşlılıkta Sağlıklı Konut ve Kazalar, Öz-Veri Dergisi, 2,2, 1-15.
- Şentürk, M. ve Kurtkapan, H., 2017. Yaşlılığın Mekansallaşması: Kadıköy Moda'daki Bir Apartman Üzerine Nitel Bir Çalışma, Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi, 1,1, 4-19.
- Şentürk, Ü., 2016. Yaşlılık Sosyolojisi, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Tang, F. ve Pickard, J. G., 2008. Aging in Place or Relocation: Perceived Awareness of Community-based Long-term Care and Services, Journal of Housing for The Elderly, 22,4, 404-422.
- Tanner, D., 2001. Sustaining The Self in Later Life: Supporting Older People in The Community, Ageing and Society, 21, 255.

- Tarakçı Eren, E., Var, M. ve Düzenli, T., 2017. Trabzon İlinde Bulunan Resmi Huzurevi Bahçelerinin Tasarım Kriterleri Açısından Karşılaştırmalı İncelenmesi, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 10,1, 60-72.
- Tarakçı Eren, E., Düzenli, T. ve Var, M., 2019. Huzurevi Sakinlerinin Huzurevi Bahçelerinden Duydukları Çevresel Memnuniyet Düzeyler: Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 21,2, 305-326.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013. Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı, Ankara.
- T.C. Resmi Gazete, 2008a. Yaşlı Hizmet Merkezlerinde Sunulacak Gündüzlü Bakım ile Evde Bakım Hizmetleri Hakkında Yönetmelik, Sayı:26960.
- T.C. Resmi Gazete, 2008b. Özel Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Sayı:26690.
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018. 11. Kalkınma Planı ve Yaşlanma Özel İhtisas Komisyon Raporu, Yayın No:3018, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, 2015. Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020, Yayın No:960, Ankara
- Terakye, G. ve Güner, P. 1997. Kriz Potansiyeli Taşıyan Bir Dönem: Yaşlılık, Kriz Dergisi, 5,2, 95-101.
- Tezel, E., 2005. Yaşlıların Banyo Kullanımındaki Erişim Problemleri Üzerine Bir Çalışma, Öz-Veri Dergisi, 2,1, 477-499.
- TÜİK, 2020. İstatistiklerle Yaşlılar, 2019, Sayı:33712, Türkiye.
- Tutal, O. ve Üstün, B., 2009. Yaşlılık ve Yaş Dostu Kentler: Eskişehir, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, 2,1, 1-23.
- Tutal, O., 2016. Yaşlılık, Yaşam Çevresi ve Evrensel Tasarım, Velittin Kalıncara (Ed.), Yaşlılık Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler-2 içinde 489-507, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- U. N., 1980. Problems of the elderly and the aged, Document Number: A/RES/35/129, New York.
- U.N., 2019. World Population Ageing 2019, U.N. Publishing, New York.
- URL-1, <https://population.un.org/wpp/Graphs/DemographicProfiles/Pyramid/900> 20 Kasım 2020.
- URL-2, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/yasli-dostu-belediye/> 1 Ocak 2021.

- URL-3, <https://www.haberturk.com/mersin-haberleri/70224304-110-yasinda-asirlik-cinarmersin-buyuksehir-belediyesi-evde-bakim-hizmetleri-ekibinin-en> 1 Ocak 2021.
- URL-4, <https://ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri/yaslilara-hizmet-merkezi> 10 Şubat 2021.
- URL-5, <https://www.inspiredvillages.co.uk/village/gifford-lea/lifestyle> 12 Şubat 2021.
- URL-6, <https://www.inspiredvillages.co.uk/village/gifford-lea> 12 Şubat 2021.
- URL-7, <https://www.inspiredvillages.co.uk/village/gifford-lea/village-map> 12 Şubat 2021.
- URL-8, <https://www.inspiredvillages.co.uk/village/gifford-lea/properties> 12 Şubat 2021.
- URL-9, <https://www.anchorhanover.org.uk/our-properties/hampshire-lakes-yateley/your-new-home> 17 Şubat 2021.
- URL-10, <https://www.anchorhanover.org.uk/our-properties/hampshire-lakes-yateley> 17 Şubat 2021.
- URL-11, <https://www.rightmove.co.uk/properties/104104751#/media?id=media2&ref=floorPlanPage> 17 Şubat 2021.
- URL-12, <https://www.herdemsyk.com/index> 14 Mart 2021.
- URL-13, <https://yapidergisi.com/herdem-saglikli-yasam-koyunde-ornek-konak-ziyarete-acildi/> 14 Mart 2021.
- URL-14, https://www.facebook.com/konyaaltibelediyesiylaslilarkresi/photos/?ref=page_internal 1 Nisan 2021.
- URL-15, <https://www.arkitera.com/proje/antalya-konyaalti-belediyesi-kadinlar-sanat-egitim-merkezi-ve-yaslilar-kresi/> 12 Nisan 2021.
- URL-16, <https://www.bileydi.com.tr/portfolio/aynur-irfan-kamil-bileydi-yasli-sitesi/> 12 Nisan 2021.
- URL-17, https://www.facebook.com/cinaryasamevi/photos/?ref=page_internal 20 Nisan 2021.
- URL-18, <http://www.yasamevi.com/foto-galeri/> 20 Nisan 2021.
- URL-19, <https://www.atelierpro.nl/en/projects/159/15#.VZZAKPmqpBc> 20 Nisan 2021.
- URL-20, <https://archello.com/story/28965/attachments/photos-videos> 21 Nisan 2021.

URL-21, <https://health.usnews.com/best-assisted-living/brookdale-mcminnville-town-center-50212> 22 Nisan 2021.

URL-22, <https://tr.pinterest.com/pin/765119424165787902/> 23 Nisan 2021.

URL-23, <https://seniormobility.org/living/how-to-create-a-safe-and-accessible-living-room-for-seniors/> 23 Nisan 2021.

URL- 24, <https://aginginplace.org/kitchen-of-the-future-remodeling-for-comfortable-aging-in-place/> 23 Nisan 2021.

URL- 25, <https://tr.pinterest.com/pin/461337555586298882/> 23 Nisan 2021.

URL-26, <http://www.scanflex.co.uk/adjustable-kitchen-furniture.html/> 25 Nisan 2021.

URL-27, <https://tr.pinterest.com/pin/461337555586298449/> 25 Nisan 2021.

URL-28, <https://www.argos.co.uk/product/8792059> 25 Nisan 2021.

URL-29, https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQWFC9zW_MvBqq0WWUbjFqYB8ymeUfgAXkV8g&usqp=CAU 26 Nisan 2021.

URL-30, <https://tr.pinterest.com/pin/461337555586298827/> 26 Nisan 2021.

URL-31, <https://www.uk.roca.com/rocalife/our-tips-to-achieve-a-user-friendly-bathroom-for-the-elderly> 26 Nisan 2021.

URL-32, https://de.123rf.com/photo_77742156_handicapped-disability-access-bathroom-with-grab-bars-and-toilet.html/ 26 Nisan 2021.

URL-33, <http://www.roca.com/rocalife/do-you-need-renovate-the-bathroom-for-the-elderly-products-that-will-help-you> 27 Nisan 2021.

URL-34, <https://www.amazon.com/GZBTECH-Dimmable-Automatic-Adjustable-Shut-Off/dp/B07GRXPDQK> 26 Nisan 2021.

URL-35, <https://udservices.org/blog/aging-in-place-design/> 27 Nisan 2021.

URL-36, <https://www.mattressnut.com/bed-riser-alternative/> 27 Nisan 2021.

URL-37, <https://www.accessabilities.ca/advice/bedroom-safety-checklist-for-seniors> 27 Nisan 2021.

URL-38, <https://tr.pinterest.com/pin/87749892729981829/> 27 Nisan 2021.

URL-39, <http://www.midshiresgroup.co.uk/rafbf-product-range/rafbf-bed-range/> 27 Nisan 2021.

URL-40, <https://br.pinterest.com/pin/561542647292521468/> 27 Nisan 2021.

URL-41, <https://www.ellastewartcare.com/blog/aging-in-place-by-room-part-32-bedroom-lighting> 28 Nisan 2021.

Ünal, D., 1997. Ülkemizde Değişen Toplumsal Koşullar Sürecinde Yaşlı Konutlarının İrdelenmesi Adana Kenti İçinde Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Ünügür, S. M., 1973. Kültür Farklarının Mutfaklarda Mekan Gereksinmelerine Etkilerinin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Ergonomiks Metod, Doktora Tezi, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Üresin, Ş., 2005. Yaşlıların Bakım ve Barınma İhtiyaçlarını Karşılamaya Yönelik Mekânsal Organizasyonlarda Ev Ortamının Sağlanması: 75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Vallins, M., 1998. Housing for Elderly People: A Guide for Architects, Interior Designers and Their Clients, The Architectural Press Ltd., London.

Van Hoof, J. ve Hensen, J.L.M., 2006. Thermal Comfort and Older Adults, Gerontechnology, 4,4, 223-228.

Vasunilashorn, S., Steinman, B.A., Liebig, P.S. ve Pynoos, J., 2012. Aging in Place: Evolution of A Research Topic Whose Time Has Come, Journal of Aging Research, 12, 1-6.

Wahl, H. W., Iwarsson, S. ve Oswald, F., 2012. Aging Well and The Environment: Toward An Integrative Model and Research Agenda for The Future, The Gerontologist, 52,3, 306-316.

Wang, Z. ve Lee, C., 2010. Site and Neighborhood Environments for Walking Among Older Adults, Health & Place, 16,6, 1268-1279.

W.H.O., 1989. Health of The Elderly, W.H.O. Report Series: 779, W.H.O., Switzerland.

W.H.O., 1996. What quality of life?, World Health Forum, 17, 354-356.

W.H.O., 1999, Men Ageing and Health, Achieving Health Across The Life Span, Document Number: WHO/NMH/NPH/01.2, Geneva.

W.H.O., 2000. Home-Based Long-Term Care: Report of A W.H. O. S, W.H.O. Report Series: 898, W.H.O., Singapore.

W.H.O., 2002. Active Ageing: A Policy Framework, Document Number: WHO/NMH/NPH /02.8, Spain.

- W.H.O., 2007. Global Age-Friendly Cities: A Guide, World Health Organization Press, France.
- W.H.O., 2008. Home Care in Europe: The Solid Facts, Tarricone, R. ve Tsouros, A. D. (Ed.), W.H.O. Regional Office, Italy.
- Wiles, J.L., Leibing, A., Guberman, N., Reeve, J. ve Allen, R.E.S., 2011. The Meaning of Aging in Place to Older People, The Gerontologist, 52,3,357- 366.
- Zorlu, T., 2015. İç Mekan Tasarımında Kullanıcı Faktörü ve Ergonomi: Yaşlılar İçin Konut, 1. Ulusal İç Mimari Tasarım Sempozyumu, Ekim, Trabzon, Bildiri Kitabı: 109-112.
- Zorlu, T., 2017. Yaşlılar İçin Konutta İç Mekân Tasarımı ve Ergonomi, Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi , 10, 40-53.
- Zorlu, T. ve Onur, D., 2019. Yaşlılık ve Yaşam Çevresinin Tasarımı, Velittin Kalıncara (Ed.), Yaşlılık: Yeni Yüzyılın Gerçeği içinde 411-435, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

8. EKLER

Ek 1. Yaşlı Kullanıcılar ile Yapılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü İç Mimarlık Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında “Yaşlılık, Yerde Yaşlanma ve Konut” adlı tez çalışmasına veri oluşturmak amacı ile hazırlanmıştır.

Görüşme No:

Konut Tipi:

Kat:

Asansör Kullanımı:

A. KULLANICI PROFİLİ

1. Yaşınız:

☐ 65-69 ☐ 70 -74 ☐ 75-79 ☐ 80 - 84 ☐ 85 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz:

☐ Kadın ☐ Erkek

3. Medeni Durumunuz:

☐ Evli ☐ Bekar ☐ Dul

4. Eğitim Durumunuz:

☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

5. Mesleğiniz:

6. Çalışıyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Emekli

7. Ekonomik durumunuz:

☐ 0 – 2.500 ☐ 2.500 – 5.000 ☐ 5.000 – 10.000 ☐ 10.000 ve üzeri

B. YAŞLILIK DÖNEMİ VE BARINMA TERCİHLERİ

8. Yaşlılık döneminizi nerede geçirmek istersiniz? Neden?

- ☐ Kendi evimde
☐ Bakım evinde
☐ Yaşlılar için tasarlanan yeni konut sitelerinde
☐ Çocuğumun yanında

Nedeni:

Ek 1'in devamı

C. MEVCUT KONUTA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

9. Kaç yıldır burada yaşamaktasınız?

- ☐ 10- 14
- ☐ 15- 19
- ☐ 20 – 24
- ☐ 25 ve üzeri

10. Konutunuzun yakın çevresinde hangi özellikler hoşunuza gitmektedir?

- ☐ Toplu taşımaya yakınlık
- ☐ Şehir Merkezine Yakınlık
- ☐ Kamusal hizmetlere yakınlık
- ☐ Sağlık hizmetlerine yakınlık
- ☐ Yeşil alanlar (park, bahçe vb.)
- ☐ Manzara
- ☐ Alışveriş imkânı (market / pazar vb.)
- ☐ Diğer

11. Eviniz sizin için ne ifade ediyor?

.....

12. Eğer imkanınız olsaydı neleri değiştirmek isterdiniz? Nasıl değiştirmek isterdiniz?

.....

13. Gün içinde evinizde en çok hangi bölümde vakit geçirirsiniz?

- ☐ Oturma odası
- ☐ Mutfak
- ☐ Yatak odası
- ☐ Banyo
- ☐ Diğer

14. Evinizin sevdiğiniz özellikleri nelerdir?

.....

15. Oturma odanızda hangi eylemleri gerçekleştirmektesiniz?

- ☐ Oturma- Dinlenme
- ☐ Yemek Yeme
- ☐ Tv İzleme
- ☐ Misafir Ağırlama
- ☐ Yatma – Uyuma
- ☐ Yemek hazırlama
- ☐ Diğer

16. Oturma odanızın sevdiğiniz (a) ve sevmediğiniz (b) özellikleri nelerdir?

.....

Ek 1'in devamı

17. Mutfağınızda hangi eylemleri gerçekleştirmektесiniz?

- ☐ Yemek Hazırlama
- ☐ Yemek Pişirme
- ☐ Oturma
- ☐ Yemek Yeme
- ☐ Tv İzleme
- ☐ Depolama
- ☐ Diğer

18. Mutfağınızın olumlu (a) ve olumsuz (b) özellikleri nelerdir?

19. Mutfağınızda herhangi bir şekilde kaza yaşadınız mı? Açıklar mısınız?

- ☐ Evet ☐ Hayır

20. Banyonuzda hangi eylemleri gerçekleştirmektесiniz?

- ☐ Yıkama – Duş Alma
- ☐ Tuvalet
- ☐ Çamaşır Yıkama
- ☐ Kişisel Bakım
- ☐ Depolama
- ☐ Soyunma – Giyinme
- ☐ Diğer

21. Banyonuzun sevdiğiniz (a) ve sevmediğiniz (b) özellikleri nelerdir?

22. Banyonuzda herhangi bir kaza geçirdiniz mi? Açıklar mısınız?

- ☐ Evet ☐ Hayır

23. Yatak odanızda hangi eylemleri gerçekleştirmektесiniz?

- ☐ Yatma - Uyuma
- ☐ Oturma
- ☐ Tv İzleme
- ☐ Soyunma - Giyinme
- ☐ Kişisel Bakım
- ☐ Diğer

24. Yatak odanızın olumlu (a) ve olumsuz (b) özellikleri nelerdir?

Ek 1'in devamı

D. SAHİP OLMAK İSTEDİKLERİ KONUTA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

25. Evinizin yakın çevresinde hangilerinin olmasını isterdiniz ? Öncelik sırasına göre sıralayınız.

- ☐ Toplu taşımaya yakınlık
- ☐ Şehir Merkezine Yakınlık
- ☐ Kamusal hizmetlere yakınlık
- ☐ Sağlık hizmetlerine yakınlık
- ☐ Yeşil alanlar (park, bahçe vb.)
- ☐ Manzara
- ☐ Alışveriş imkanı (market / pazar vb.)
- ☐ Diğer

26. Nasıl bir oturma odanızın olmasını isterdiniz?

.....

27. Nasıl bir mutfağınızın olmasını isterdiniz?

.....

28. Nasıl bir banyonuzun olmasını isterdiniz?

.....

29. Nasıl bir yatak odanızın olmasını isterdiniz?

.....

ÖZGEÇMİŞ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini 2017 yılında bölüm ikincisi olarak tamamladı. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü'nde yüksek lisans eğitimine başladı. Samsun Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir. İyi derecede İngilizce bilmektedir.

